STRIP KIOSK

nr 4

Februari 2020

DE BORDUURPATRONEN VAN SUSKE EN WISKE

De Familie SNOEK

Albert FROMENTEAU

Robba

DE X-BOM

ADAMSON & SLEEN

KOFFIE Rombouts

DE RAKKER

DE BLIKSEM

't Vlaams Stripcentrum

Nostalgia
STRIPBEURS
2DE EDITIE
ZATERDAG
7 MAART 2020
10.00 U - 17.00 U
IN "DEN BEULEBAK"
ST. NICOLAASPLAATS
2000 ANTWERPEN
INKOM
GRATIS
!
ALLE INLICHTINGEN BIJ:
'T VLAAMS STRIPCENTRUM VZW
PETERVH@VLAAMSSTRIPCENTRUM.BE
INTEGRAAL
STRIPS
Steven '18
't Vlaams Stripcentrum

STRIPKIOSK
Nummer 4
Februari 2020

REDACTIE
Peter Van Hooydonck

WERKTEN BOVENDIEN MEE AAN DIT NUMMER
Roger Decadt
Marc de Lint
Yves Kerremans
Pascal Lefèvre
Chris Mouton
Philippe Mouvet
Erik Vandemeulebroucke
Johan Verachtert

OPMAAK
Sem Laerenbergh

OMSLAG TEKENING
Copyright © Standaard uitgeverij en de Erven Vandersteen

AUTEURSRECHTEN
Afbeeldingen Marc Sleen
© Stichting Marc Sleen
www.marc-sleen.be
Afbeeldingen Willy Vandersteen
Copyright © Standaard uitgeverij en de Erven Vandersteen
Overname van artikels of illustraties, zelfs gedeeltelijk, is niet toegelaten zonder uitdrukkelijke en schriftelijke toestemming van de uitgever. Copyright van afbeeldingen of foto's berust bij de diverse auteurs en uitgeverijen

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER
Frank Bogaerts
Gaspar Verreyckenstraat 6,
2610 Wilrijk

OPLAGE
500 exemplaren

WWW.VLAAMSSTRIPCENTRUM.BE
info@vlaamsstripcentrum.be

Wanneer u dit leest, is er alweer een hap uit het jaar 2020 weg. Het feestgedruis gaat nu wel liggen, de laatste nieuwjaarsrecepties behoren stilaan tot het verleden. Tijd voor een nieuw hoogtepunt in het jaar, de nieuwe *StripKiosk*, het eerste nummer van de 2de jaargang!

Wij zijn zeer tevreden met het grote aantal spontane hernieuwingen van de abonnementen, maar er kunnen er nog altijd wat bij. Spreek uw vrienden, familieleden en buren over het bestaan van *StripKiosk*, leen desnoods uw eigen nummer uit, en probeer een nieuwe abonnee aan te brengen. Eeuwigdurende dankbaarheid zal u te beurt vallen!

In deze editie het vervolg van de geschiedenis van de *Familie Snoek*, het 3de deel reeds, en een artikel over de bevrijdingskaart van Nero uit De X-*bom*. Verder artikels in de rubrieken *Blad voor Blad*, over het efemere tijdschrift *De Bliksem*, en *StripSprankels* met voor de doorsnee liefhebber onbekende parafernalia van Suske en Wiske.

Wij zijn ook heel blij met weer een nieuwe redacteur, Pascal Lefèvre, die de relatie blootlegt tussen de Scandinavische strip Adamson en Sleen's *Piet Fluwijn en Bolleke*.

Veel aandacht besteden we aan de Frans-Belgische auteur Albert Fromenteau, die we kennen als de tekenaar van de *Wrill*-verhalen, maar die heel wat meer producties op zijn palmares heeft staan.

Verder een bijdrage over de publiciteitsjaren van Roba, de geestelijke vader van *Bollie en Bollie*, een speurtocht naar de oorsprong van een koffiekalender, en de ontdekking van een onbekende Vandersteen-strip, ja, het kan nog steeds anno 2020.

U leest het, opnieuw 64 pagina's spannende en avontuurlijke lectuur!

We zijn nog volop bezig aan de voorbereiding van de premium voor de abonnees van de 2de jaargang, maar willen daar nu nog niet te veel over kwijt. De spanningsboog moet toch nog wat gespannen blijven, nietwaar?

O ja, vergeet ook niet de datum van 7 maart 2020 te noteren. Wij verwachten u op de tweede editie van de gezellige Nostalgia stripbeurs in het warme hart van Antwerpen!

Veel leesplezier en geniet van de hobby!

Peter Van Hooydonck

Hoofdredacteur

De familie SNOEK

DEEL 3 HET JAAR 1949

De tekenplaten van de familie Snoek die Willy Vandersteen uitwerkte in het jaar 1949, behoren tot de beste uit de hele reeks. Het surrealistische karakter ervan, de hilarische personages en dolkomische situaties zijn de belangrijkste ingrediënten van deze gags die verschenen in de kranten van de Standaard-groep. Vooral de introductie van het nieuwe burenpaar Ademar en Zulma Krab, die uitblinken in egoïsme en arrogantie, heeft de reeks een nieuw elan gegeven. Maar ook personages als Marie-Angèle, de bazige poetsvrouw van de Snoeks waren een schot in de roos.

Door Peter Van Hooydonck

Leonard Snoek bekleedt bij de aanvang van het jaar 1949 de functie van *Staatssecretaris voor Verlichting*. Dit leent zich tot allerlei kapriolen, goed voor 17 gagplaten. De nieuwjaarsgag 1949 verscheen nooit in album. We zien Leonard en Marie aan een lange tafel zitten, ver van elkaar. Dat is niet naar de zin van Leonard die de tafel doormidden zaagt om dichter bij zijn vrouw te kunnen zijn, wanneer de klok 12 uur slaat. Een pakkende scène. De Snoeks trekken in een groot huis en nemen een andere levensstandaard aan. Ze moeten aan allerlei officiële verplichtingen voldoen, zoals het te water laten van een schip. Ze kunnen zich ook de hulp van een meid veroorloven, de bazige en dominante Marie-Angèle. Leonard tracht haar wel te doen gehoorzamen, maar de lezer voelt goed aan dat Marie-Angèle de lakens uitdeelt. De tengere Leonard Snoek is niet opgewassen tegen de kloeke *matrone*. Dit gegeven levert enkele zeer geslaagde afleveringen op.

▲ *De bazige poetsvrouw Marie-Angèle is een maatje te groot voor Leonard Snoek*

◀ *De nieuwjaarsgag 1949, een pakkende scène. Deze gag verscheen niet de oude album-reeks.*

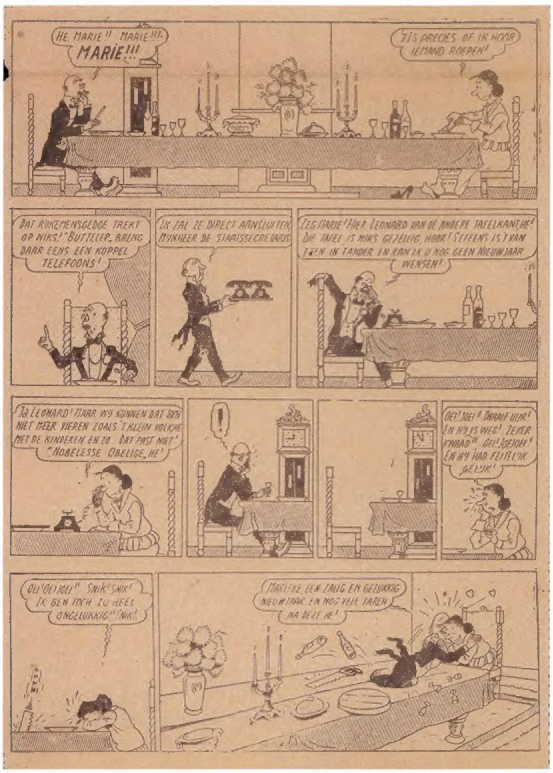
HE MARIE!! MARIE!!!
MARIE!!!
ZIJ'S PRECIES OF IK NOOIT IEMAND ROEPEN!
DAT RIJKSMENSGEDOE TREKT OP NIKS! BUTTELEP, BRENG DAAR EENS EEN KOPPEL TELEFOONS!
IK ZAL DE DIRECT AANSLUITEN MIJNHEER DE STAATSSECRETARIS
ZIE JE MARIE? HIER LEONARD VAN DE ANDERE TAFELKANT! HET DIE TAFEL IS NIKS GEZELLIG, HOOR! SEFFENS IS'T VAN TAFEL IN TANDEM EN KAN IK U NOG GEEN NIEUWJAAR WENSEN!
JA LEONARD! MAAR WIJ KUNNEN DAT BOS NIET MEER VIEREN ZOALS 'T KLEIN VOLKJE MET DE KINDEREN EN ZO. DAT PAST NIET! "ADELLESSE OBLIGE, JE!"
OEI! OEI! DAARUIT UUR! EN NU ES WEG! ZEKER GINDAG!" GUY! BEDOH! EN NY HAD FLIRTEUR GEZIEN!
OU! OU! OU!" SNIK! SNIF! IK BEN TOCH ZU HEEL ONGELUKKIG!" SNIK!
MARIETJE EEN ZALIG EN GELUKKIG NIEUWJAAR EN NOG VELE JAREN NA DEZE HE!

Gags over politiek zijn natuurlijk ook opportuun voor maatschappijkritiek. Zo moet Snoek een overschot op zijn begroting wegwerken en is hij ontstemd wanneer men hem wekt omdat hij op kantoor aan het slapen is. Wanneer Leonard en Marie in een carnavalskostuum verschijnen op een Ministerraad, en Marie een *gzardas* wil dansen met de Eerste Minister Paul-Henri Spaak, is de maat vol en staat Snoek opnieuw aan de deur.
In deze gag herkennen we enkele Socialistische Ministers van de regering Spaak IV zoals Achille Van Acker (Minister van Communicatie) en Camille Huysmans (Minister van Openbaar Onderwijs), naast de Eerste Minister Paul-Henri Spaak. ▶

▲ *Marie en Leonard Snoek vergissen zich van feestje, wat hen niet in dank wordt afgenomen*

Noodgedwongen moeten de Snoeks terug op zoek naar een kleinere woning. Hun nieuwe buren, Ademar en Zulma Krab, doen hun intrede in het Vandersteen-universum en zullen metgezellen blijven tot het einde van de reeks in januari 1954. De super-arrogante, onuitstaanbare en aartsluie Ademar Krab is één van de meest markante figuren uit de hele serie. Hij spreekt in stukjes van zinnen, houdt zijn handen meestal in zijn zakken en houdt de ogen steeds gesloten waardoor hij in feite een voorloper is van Jerom, die in 1952 in de Suske en Wiske-strip zijn opwachting zal maken.

Ademar is werkloos, is steeds uit op persoonlijk gewin ten koste van zijn buren, vindt ontelbare manieren om de Snoeks geld af te truggelen, gebruikt voortdurend geweld en kent hierbij geen scrupules. De Snoeks laten het allemaal van zich afglijden, en blijven moeite doen om de relatie met de buren goed te houden.

WEL, WAT IS ER SLOEBER?
DIE VAN HIERNAAST HEEFT MIJN BAL AFGEPAKT!
WELKOM
ONZE BUREN ZULLEN VERSCHIETEN VAN ZO'N ONTVANGST!
KIJK! ONS MOEDER GAAT WAFELS BAKKEN OMDAT DIE VAN HIERNAAST OP BEZOEK KOMT!
BENZINE IN DE DEEG ZAL DIE BAL-AFPAKKER ZIJN EETLUST BEDERVEN!
BENZINE
WEL, WEL! Mme EN Mr KRAB! DAT DOET ME NU EENS ECHT PLEZIER!
...EIGENLIJK GEEN GOESTING!...
WELKOM
KOM BINNEN, Mme KRAB! LEONARD HEEFT DIE VERSIERING SPECIAAL VOOR U AANGEBRACHT!
...DOEN ZE VOOR DE VETTE OS OOK...
WELKOM
EN NU GAAN WE LEKKERE WAFELS ETEN!
....MAG GEEN WAFELS...
ALLEE, TOE! EENTJE MAAR, Mr KRAB!
...VERDRAAGT MIJN MAAG NIET..
...SLECHTE SMAAK... BENZINE... GA EEN SIGAAR PAFFEN...
HEMEL! ZOU ER DAN TOCH BENZINE IN DIE WAFELS ZIJN?
...WILT MIJN MOUSTACHE AFBRANDEN, HE...
BIJLANGE NIET, MARIE! MIJNHEER KRAB HEEFT ZEKER BIJ DE VLAMMENWERPERS GEDIEND!

▲ *De Snoeks heten de nieuwe buren Krab welkom*

De familie SNOEK

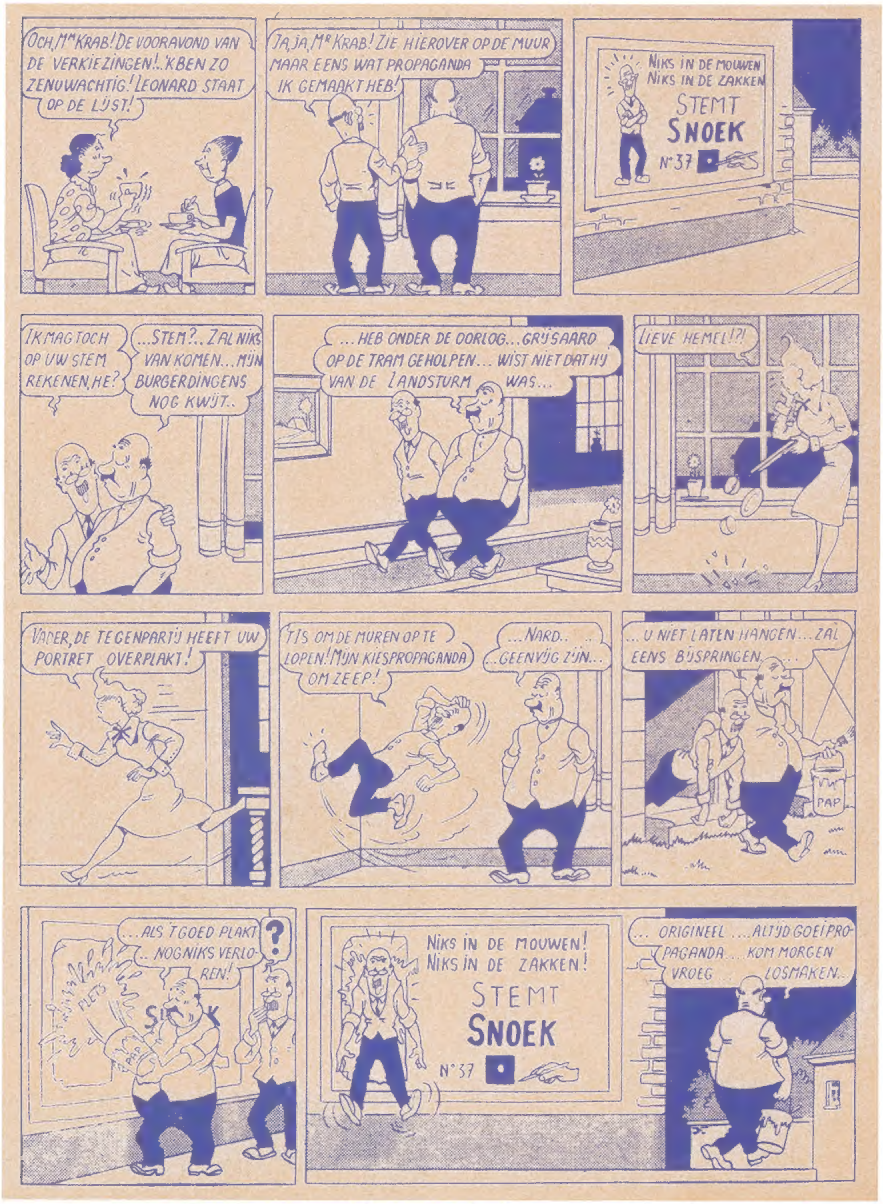
OCH, Mme KRAB! DE VOORAVOND VAN DE VERKIEZINGEN!.. 'K BEN ZO ZENUWACHTIG! LEONARD STAAT OP DE LIJST!
JA JA, Mr KRAB! ZIE HIEROVER OP DE MUUR MAAR EENS WAT PROPAGANDA IK GEMAAKT HEB!
NIKS IN DE MOUWEN NIKS IN DE ZAKKEN
STEMT
SNOEK
N°37
IK MAG TOCH OP UW STEM REKENEN, HE?
...STEM?.. ZAL NIKS VAN KOMEN... MIJN BURGERDINGENS NOG KWIJT..
...HEB ONDER DE OORLOG... GRIJSAARD OP DE TRAM GEHOLPEN... WIST NIET DAT HIJ VAN DE LANDSTURM WAS...
LIEVE HEMEL!?!
VADER, DE TEGENPARTIJ HEEFT UW PORTRET OVERPLAKT!
'T IS OM DE MUREN OP TE LOPEN! MIJN KIESPROPAGANDA OM ZEEP!
...NARD.. ..GEENVIJG ZIJN...
...U NIET LATEN HANGEN... ZAL EENS BIJSPRINGEN...
PAP
...ALS T GOED PLAKT .. NOG NIKS VERLOREN!
?
SNOEK
Niks in de mouwen! Niks in de zakken!
STEMT
SNOEK
N°37
... ORIGINEEL ... ALTIJD GOEI PROPAGANDA ... KOM MORGEN VROEG ... LOSMAKEN..

▲ *Een teleurstellende uitslag van de verkiezingen voor Leonard Snoek*

In juni 1949 worden in België verkiezingen georganiseerd: op zondag 26 juni moet het volk volksvertegenwoordigers en senatoren kiezen. Leonard Snoek stelt zich kandidaat maar krijgt slechts 4 stemmen op zijn naam. Zijn buurman Ademar mag niet stemmen. Hij heeft zijn burgerrechten verloren, omdat hij in de oorlog een oude man op de tram heeft geholpen, maar die bleek te behoren tot de *Landsturm*. Dit gegeven is een duidelijke vorm van maatschappijkritiek op de wijze waarop de repressie zich in België voltrok. Vermeende collaborateurs werden voor minimale feiten veroordeeld tot zware straffen. ▸

De familie SNOEK

Leonard stapt net buiten na een bezoek aan café 't Leeuwke

De dienster in café Patria is waarschijnlijk naar een echt model getekend

Een dronken Leonard Snoek vergist zich van apparatuur

In een bepaalde gag viert het gezelschap het feit dat Ademar 10 jaar *dopper* (werkloze) is. Hij krijgt van zijn collega's een gammele auto cadeau, die tijdens een uitstapje volledig ontmanteld wordt door Sloeber. In een andere gag gaat Leonard op zoek naar Ademar en doet daarbij enkele Antwerpse cafés aan: *Het Leeuwke*, vroeger te vinden in de Leeuwenstraat nummer 9, en de *Patria*, gelegen op het De Coninckplein. De dienster in de Patria is waarschijnlijk naar echt model getekend, maar deze mevrouw hebben we niet kunnen terugvinden. Op het einde van de gag vinden we een dronken Leonard, die aan het telefoneren is met de slang van een Caltex benzinepomp, die in die tijd veel in het straatbeeld te vinden was.

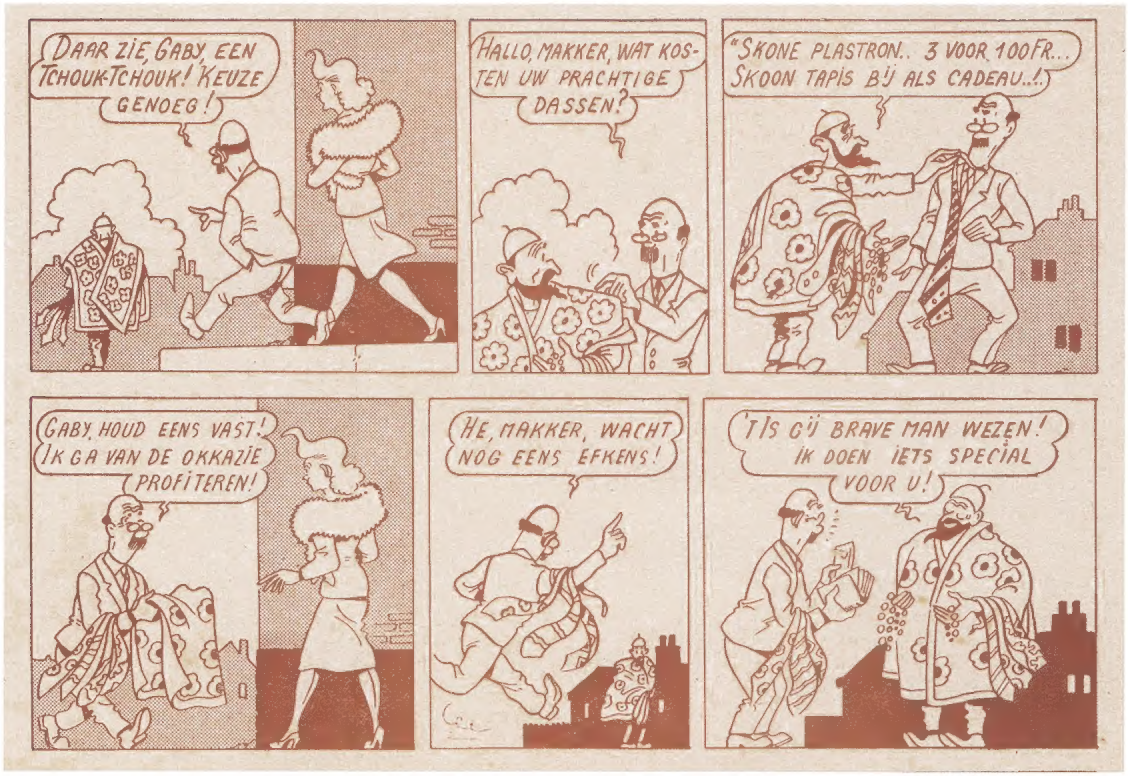
DAAR ZIE, GABY, EEN TCHOUK-TCHOUK! KEUZE GENOEG!
HALLO, MAKKER, WAT KOSTEN UW PRACHTIGE DASSEN?
"SKONE PLASTRON.. 3 VOOR 100FR... SKOON TAPIS BIJ ALS CADEAU..!
GABY, HOUD EENS VAST! IK GA VAN DE OKKAZIE PROFITEREN!
HE, MAKKER, WACHT NOG EENS EFKENS!
'T IS GIJ BRAVE MAN WEZEN! IK DOEN IETS SPECIAL VOOR U!

▲ *Sidi-Ben-Moka uit Prinses Zagemeel speelt een gastrol in een aflevering van Snoek*

In een andere aflevering treedt Eulalie, de zuster van Marie, in het huwelijk. Leonard moet zich een nieuwe das aanschaffen, maar laat zich door een *tchouk-tchouk* (een tapijtenverkoper), waarin we Sidi-Ben-Moka uit *Prinses Zagemeel* herkennen, heel wat meer aansmeren. Gehuld in Oosterse gewaden en tapijten komt Leonard aan op de receptie. Gaby draagt een stijlvolle vossenpels, toen erg in de mode in de jaren '40 en '50.

De buren Krab worden *blijvers*. Ze zullen de volgende jaren zorgen voor een immer opborrelde bron van inspiratie. In de jaargang 1949 komen we nog andere vermeldingswaardige gags tegen. In één ervan vieren de Snoeks hun 25-jarige jubileum. Ademar Krab verschijnt er in zijn onderbroek, terwijl de hele familie hoofdfiguren van Vandersteen, inclusief Suske en Wiske, tante Sidonie en Lambik in vol ornaat hun opwachting maken. ▸

▲ *Een onnavolgbare Ademar Krab op de 25-jarige jubileum van de Snoeks. Bemerk de hoofdfiguren van de Suske en Wiske-reeks in vol ornaat.*

MOEDER, DAT GAAT NU TOCH TE VER, HE!
HIJ IS MISSCHIEN IN EEN ZOTTE BUI! IK ZAL EENS GAAN!
...VAN PLEZANTE MANNEN... ...IETS KUNNEN VERDRAGEN...
KNIP
IK WEET OOK NIET MEER HOE IK HEM KLEIN MOET KRIJGEN!... WACHT, ZAL VANDERSTEEN EENS OPBELLEN!
TE VEEL WERK, LEONARD! WACHT, IK ZAL MIJN UITGEVER EENS OPBELLEN!
HEBBEN HET TE DRUK MET ONZE JUBILÉ! KAN LAMBIK U NIET HELPEN!
IK KAN NIET KOMEN! IK BEN BIJ DE OUDE BELGEN! MAAR.... VEEG INEENS ZIJN SNIKKEL UIT, HE, MR VANDERSTEEN!
ALS IK TOCH DE LAMBIK NIET HAD, HE!
HIJ ZIT DAAR NU ZOAL EEN UUR!... IK DENK DAT HET KOMT VAN ZICH TE KORT TE SCHEREN!

▲ *Willy Vandersteen komt zélf tussenbeide in het verloop van deze Snoekgag*

Twee gagplaten steken er bovenuit in dat wonderjaar 1949. Wanneer Ademar Krab het te bont maakt, besluit Leonard de hulp in te roepen van de tekenaar. Vandersteen kan niet te hulp snellen omdat hij het te druk heeft, en ook de uitgeverij heeft meer dan de handen vol met de jubileumviering van het 25-jarig bestaan van de *Standaard-Boekhandel*. Uiteindelijk brengt Lambik, die op dat ogenblik een rol speelt in *Lambiorix*, de oplossing en zegt aan Willy Vandersteen dat hij het hoofd van Ademar gewoon moet weggommen. Surrealisme troef! De volgende aflevering loopt Ademar nog steeds zonder hoofd en Leonard besluit bij Vandersteen op bezoek te gaan. Hij treft een snipverkouden tekenaar aan die kwijt wil dat hij een griep heeft opgedaan met het poseren in zijn zwembroekje. Hierbij refereert Vandersteen naar de reportage voor *Ons Volk* waarin zijn foto, met ontbloot bovenlijf op de voorpagina prijkt. Deze reportage verhaalt zijn verblijf aan de Azurenkust in september 1949 ter voorbereiding van het Suske en Wiske-verhaal *De Bronzen Sleutel*. Snoek mag uit de tekenmap een portret kiezen van Ademar Krab. Met een beetje lijm wordt dit getekende hoofd op de romp van Mr. Krab geplaatst, maar bij een niesbui valt deze er af. Kolder troef!

De familie SNOEK

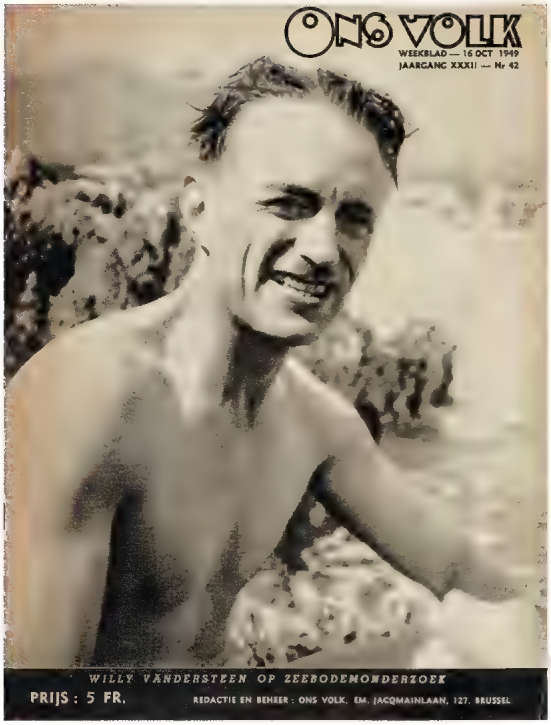
ONS VOLK
WEEKBLAD — 16 OCT 1949
JAARGANG XXXII — Nr 42
WILLY VANDERSTEEN OP ZEEBODEMONDERZOEK
PRIJS : 5 FR.
REDACTIE EN BEHEER : ONS VOLK, EM. JACQMAINLAAN, 127, BRUSSEL

Enkele weken later wordt Snoeks 50ste verjaardag gevierd. Opmerkelijk is dat dit al voor de tweede keer gebeurt. In de jaargang 1946 gebeurde dat ook al. Stilaan naderen we het einde van het jaar. In een cyclus van 3 gags probeert Ademar geesten op te roepen. Tot zijn verbazing en schrik verschijnt de geest van Napoleon, die in de derde aflevering gespeeld blijkt te zijn door Stan Steur.

Een snipverkouden Vandersteen, ten gevolge van het poseren voor een foto in bloot bovenlijf

In de gag van 10 december 1949 moet Mr. Krab passen op de kinderen, terwijl Zulma met de Snoeks naar een voorstelling van Pats Poppenspel gaat. Bij hun thuiskomst vinden ze de tiran in een grote fles, een goocheltruc van Sloeber.

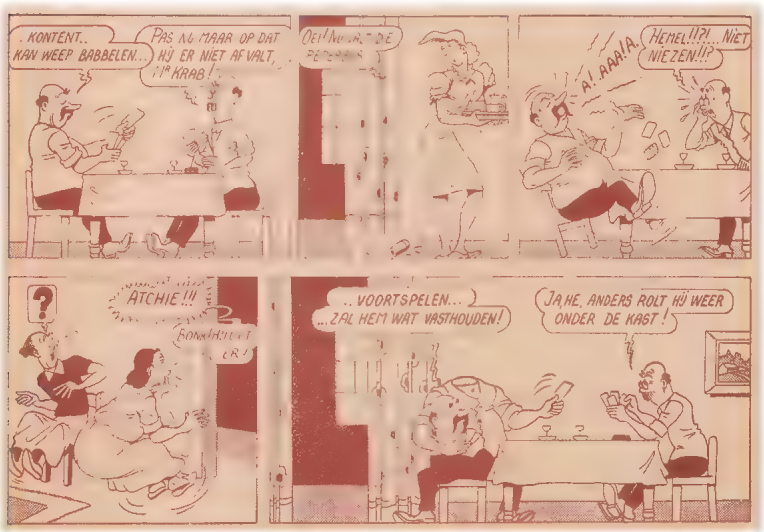
..KONTENT.. KAN WEEP BABBELEN..
PAS NU MAAR OP DAT HIJ ER NIET AFVALT, HE KRAB!
A! AAAA
HEMEL!!?!... NIET NIEZEN!!?
ATCHIE!!!
?
..VOORTSPELEN... ...ZAL HEM WAT VASTHOUDEN!
JA HE, ANDERS ROLT HIJ WEER ONDER DE KAST!

Kolder troef bij een spelletje kaarten...

Het jaar wordt afgesloten met een situatie rond Oudejaar. Iedereen zit rond de feesttafel en het is wachten op Ademar, die naar verluidt, zich steeds verkleedt op de laatste dag van het jaar. Wanneer een zwerver aanklopt, wordt hij verkeerdelijk voor Ademar aanzien, en mag hij mee aanzitten aan de dis.

Een verwijzing naar de actualiteit is de plaat waarin Ademar het bewustzijn verliest wanneer hij de devaluatie van het Britse Pond leest in de krant. Deze devaluatie heeft inderdaad plaatsgevonden in 1949. Wanneer in 1950 de gags werden gekozen voor een albumuitgave, was dit oud nieuws en is deze aflevering wellicht daarom niet opgenomen in de bundel.

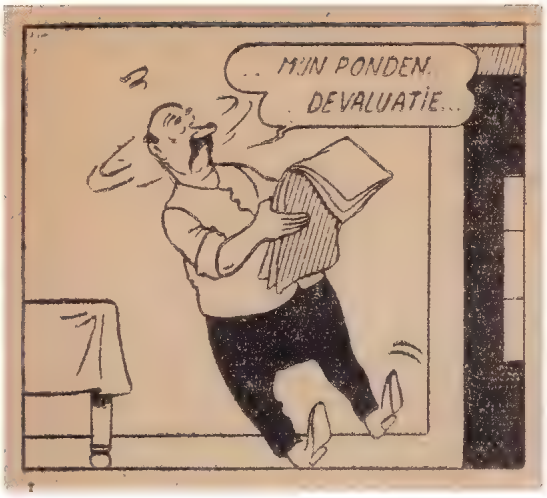

▲ *Ademar verneemt de devaluatie van het Britse Pond*

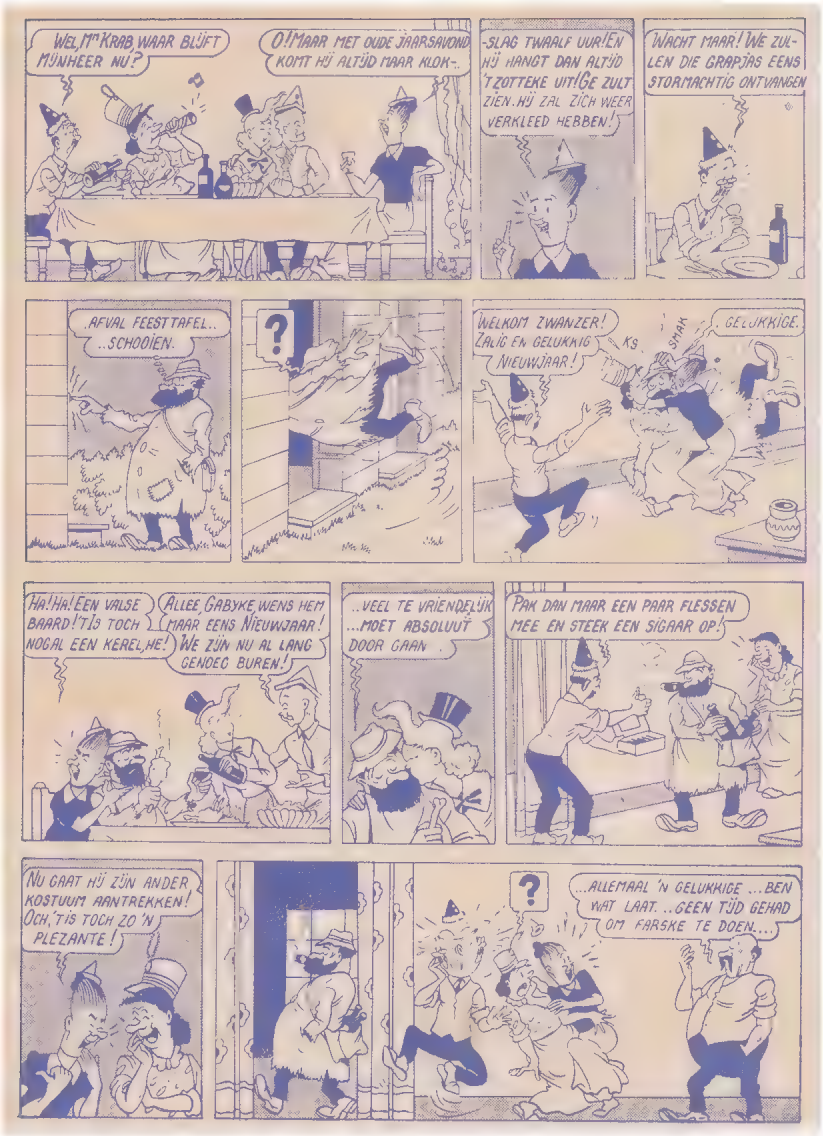
WEL Mr KRAB, WAAR BLIJFT MIJNHEER NU?
O! MAAR MET OUDE JAARSAVOND KOMT HIJ ALTIJD MAAR KLOK-.
-SLAG TWAALF UUR! EN HIJ HANGT DAN ALTIJD 'T ZOTTEKE UIT! GE ZULT ZIEN. HIJ ZAL ZICH WEER VERKLEED HEBBEN!
WACHT MAAR! WE ZULLEN DIE GRAPJAS EENS STORMACHTIG ONTVANGEN
..AFVAL FEESTTAFEL.. ..SCHOOIEN.
?
WELKOM ZWANZER! ZALIG EN GELUKKIG NIEUWJAAR!
SMAK
KS
..GELUKKIGE..
HA! HA! EEN VALSE BAARD! 'T IS TOCH NOGAL EEN KEREL HE!
ALLEE, GABYKE, WENS HEM MAAR EENS NIEUWJAAR! WE ZIJN NU AL LANG GENOEG BUREN!
..VEEL TE VRIENDELIJK ...MOET ABSOLUUT DOOR GAAN..
PAK DAN MAAR EEN PAAR FLESSEN MEE EN STEEK EEN SIGAAR OP!
NU GAAT HIJ ZIJN ANDER KOSTUUM AANTREKKEN! OCH, 'T IS TOCH ZO 'N PLEZANTE!
?
...ALLEMAAL 'N GELUKKIGE ...BEN WAT LAAT. ..GEEN TIJD GEHAD OM FARSKE TE DOEN...

▲ *De laatste gag van het jaar, de Snoeks nodigen een eenzame uit...*

De familie SNOEK

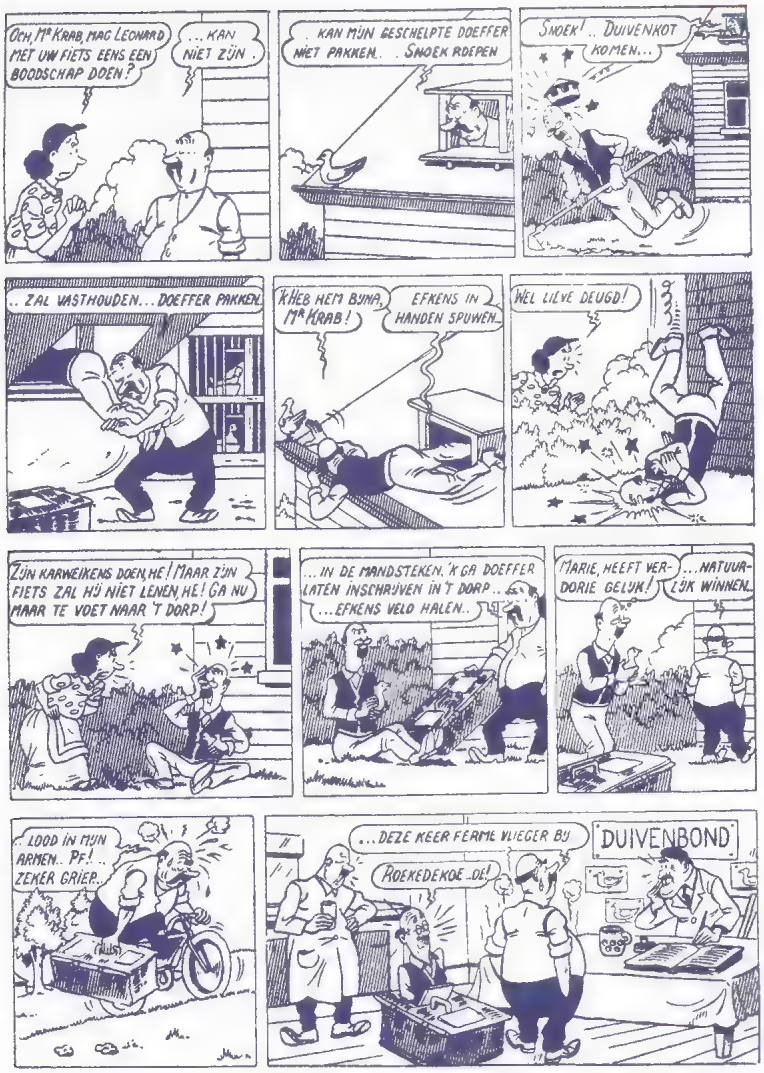
OCH, Mr KRAB, MAG LEONARD MET UW FIETS EENS EEN BOODSCHAP DOEN?
... KAN NIET ZIJN.
... KAN MIJN GESCHELPTE DOEFFER NIET PAKKEN... SNOEK ROEPEN
SNOEK!.. DUIVENKOT KOMEN...
.. ZAL VASTHOUDEN... DOEFFER PAKKEN.
KHEB HEM BIJNA, Mr KRAB!
EFKENS IN HANDEN SPUWEN.
WEL LIEVE DEUGD!
ZIJN KARWEIKENS DOEN, HE! MAAR ZIJN FIETS ZAL HIJ NIET LENEN, HE! GA NU MAAR TE VOET NAAR 'T DORP!
... IN DE MANDSTEKEN. 'K GA DOEFFER LATEN INSCHRIJVEN IN 'T DORP.. ... EFKENS VELO HALEN..
MARIE, HEEFT VERDORIE GELIJK!
... NATUURLIJK WINNEN.
LOOD IN MIJN ARMEN.. PF! .. ZEKER GRIEP..
... DEZE KEER FERME VLIEGER BIJ
DUIVENBOND
ROEKEDEKOE..OE!

Merkwaardig is ook de gag van 15 oktober 1949. Hierin schrijft Ademar één van zijn duiven in voor een wedstrijd. Voor de albumversie van *Snoek ten Aanval* (1950), werd de laatste strook van deze gag hertekend, een unicum in de geschiedenis van de stripreeks.

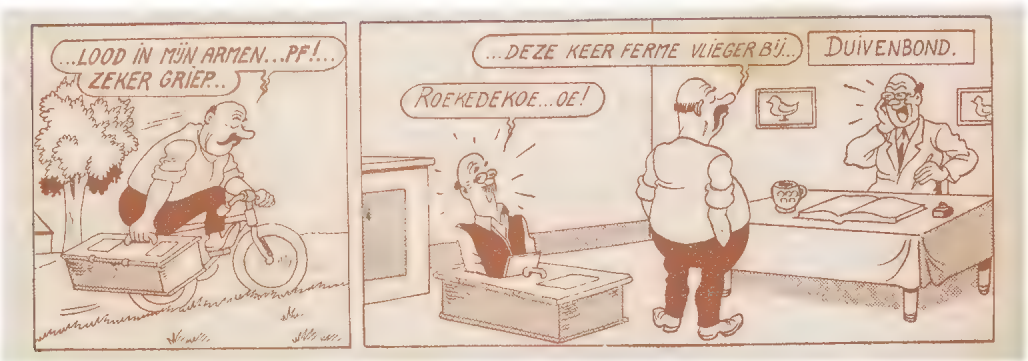

De familie SNOEK

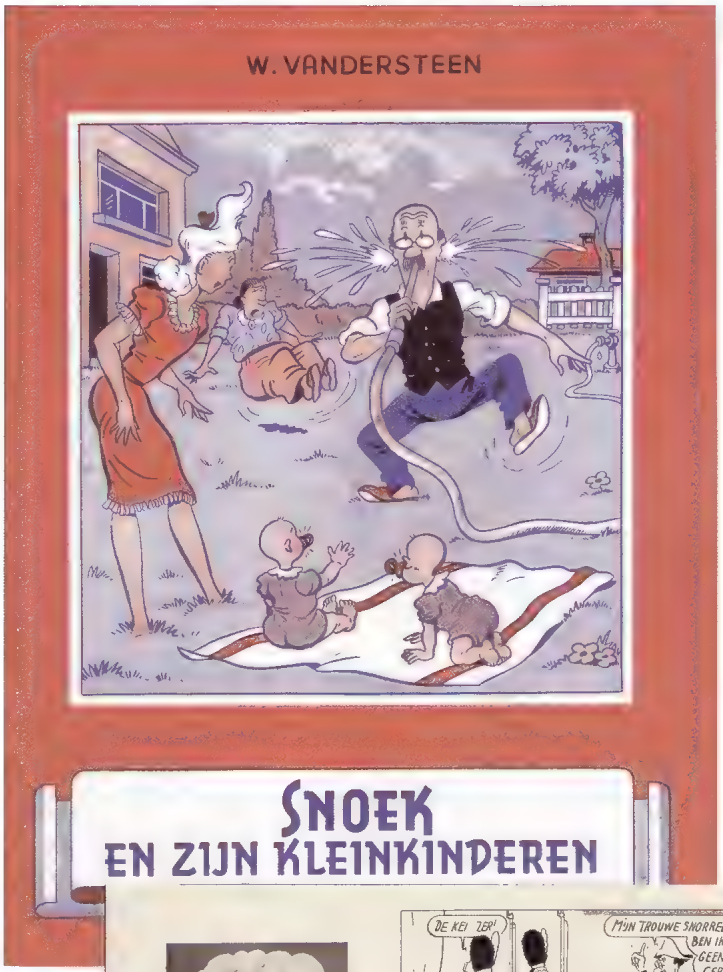

Het derde Snoek-album verscheen in 1949.

Een fragment uit een publiciteitsfolder

DE KEI ZE!
MIJN TROUWE SNORREBAARDEN, HIER BEN IK! EN HAD IK GEEN PLATTE BAND GEREDEN DAN WAS IK HIER AL RAP-PER GEWEEST!
DE FAMILIE SNOEK
SNOEK EN ZIJN KLEINKINDEREN
DE FAMILIE SNOEK
LAAT SNOEK MAAR LOS!
De plezante Familie Snoek !
Dit is weer iets voor vaders en moeders, die niet verlegen zijn om hetzelfde boek te lezen als hun kinderen. Ouders, blijft jong, en amuseert U met de perten van den eeuwigen pechvogel Leonard die altijd in dwaze situaties geraakt, en deze van zijn goedige vrouw Marie, van den kleinen duvel Sloeberke, en de pittige Gaby !
Zojuist verschenen twee nieuwe albums :
DE FAMILIE SNOEK
DE FAMILIE SNOEK GROEIT AAN
SNOEK EN ZIJN KLEINKINDEREN (nieuw !)
LAAT SNOEK MAAR LOS ! (nieuw !)
door WILLY VANDERSTEEN
Ieder album bevat onder een gekleurd omslag 31 volledige platen (van 10 à 11 tekeningen elk), en op elke plaat beleeft dit grappig burgerlijk gezin een zijner daverende komische emoties. Koopt deze boeken voor uw kinderen, om ze zelf ook te kunnen lezen !
PRIJS PER ALBUM : 25 FRANK

W. VANDERSTEEN
LAAT SNOEK MAAR LOS!
Ouders, blijft jong en leest samen met uw kinderen de albums van de plezante "Familie Snoek"!
REEDS VERSCHENEN ALBUMS:
1. DE FAMILIE SNOEK
2. DE FAMILIE SNOEK GROEIT AAN
3. SNOEK EN ZIJN KLEINKINDEREN
4. LAAT SNOEK MAAR LOS!
Deze tekenverhalen zullen U amuseren!
PRIJS: 25 FRANK

▲ *Het vierde Snoek-album verscheen gelijktijdig met het derde album, in 1949. Raamaffiche met de toen geldende takszegels.*

MET DANK VOOR DE BEVRIJDING

De voorpublicatie van het 23ste Neroverhaal *De X-Bom* loopt van 10 mei tot en met 8 september 1955 in de kranten *Het Volk*, *De Nieuwe Gids* en *De Antwerpse Gids*. In het verhaal belanden Nero, Madam Pheip, Petoetje en Petatje door toedoen van de afgunstige professor Stanck in de gevangenis. Op vrijdag 2 september (stroken 195-196 van het verhaal) belooft de gevangenisdirecteur de helden vrij te laten 'bij de eerste brief van de lezers' die hij ontvangt. Petoetje richt een ontroerende smeekbede aan de lezers en dan is het bang afwachten...

Door Yves Kerremans

Een interactieve strip uit 1955

De oproep in *De X-Bom* is een treffend voorbeeld van een interactieve strip: Marc Sleen laat de afloop van het verhaal volledig afhangen van de reacties van de lezers. De Nero-strip was in 1955 al immens populair, maar toch is het een gok van de tekenaar en de redactie om erop te rekenen dat de lezers voldoende zullen meeleven met Nero & Co en de moeite zullen doen om in hun pen te kruipen en een brief of briefkaart te sturen. De reacties komen echter massaal binnen: in het bijvoegsel bij *De X-Bom* (in de krant verschenen op 8 september) spreekt Nero over meer dan achtduizend reacties. Marc Sleen stelt in interviews met de nodige zelfspot dat hij niet tot overdrijven in staat is, maar het staat vast dat er zeer veel reacties binnenkwamen. In stroken 199-200 (gepubliceerd op maandag 5 september) leest Nero een aantal brieven en telegrammen voor. Sleen put daarvoor uit een aantal van daadwerkelijk binnengekomen reacties: 132 brieven, telegrammen en briefkaarten bleven bewaard. Dat is slechts een selectie want de opgedoken dankkaartjes zijn geschonken aan inzenders die niet in deze selectie voorkomen.

Inzendingen bij de vleet

De twee expreszendingen waarvan sprake in het derde plaatje van strook 199 werden ingezonden door Vincent Foubert (ILL-1) en Albert De Volder (ILL-2), beiden uit St-Niklaas. Ook de telegrammen genoemd in het tweede plaatje van strook 200 bleven bewaard. Ze zijn geschreven door A. Weverberg (Galmaarden) (ILL-3), Jos Kennes (Ukkel) en Kinderen Joseph (Sint-Agatha-Berchem). Zoals Nero opsomt in strook 199 komen er smeekbeden en dreigbrieven uit Aalst, Ninove, Meise, Oostende, Sint-Amandsberg, Moeskroen, Winterslag, Knokke, Hoogstraten, maar niet uit Lauwe... Veel inzendingen komen recht uit het hart van de lezers: notaris Sabbe uit Izegem noemt Nero de moderne Don Quichotte (ILL-4)

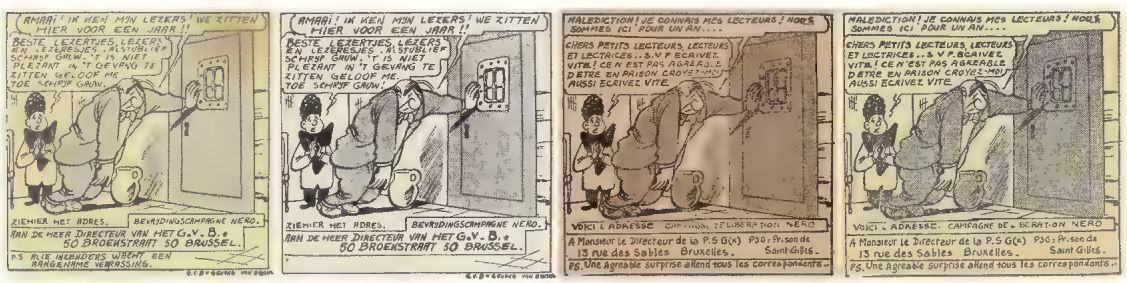
AHAA! IK HEN MIJN LEZERS WE ZITTEN HIER VOOR EEN JAAR!
BESTE LEZERTJES, LEZERS EN LEZERESSES, ALSTUBLIEF SCHRIJF GAUW, 'T IS NIET PLEZANT IN 'T GEVANG TE ZITTEN GELOOF ME TOE SCHRIJF GAUW!
ZIEHIER HET ADRES.
BEVRIJDINGSCAMPAGNE NERO.
AAN DE HEER DIRECTEUR VAN HET G.V.-B.+ 50 BROEKSTRAAT 50 BRUSSEL.
P.S. ALLE HULPAANBIEDERS WACHT EEN AANGENAME VERRASSING.
MALEDICTION! JE CONNAIS MES LECTEURS! NOUS SOMMES ICI POUR UN AN....
CHERS PETITS LECTEURS, LECTEURS ET LECTRICES... S.V.P. ECRIVEZ VITE! CE N'EST PAS AGREABLE DETRE EN PRISON CROYEZ-MOI! AUSSI ECRIVEZ VITE.
VOICI L'ADRESSE: CAMPAGNE DE LIBERATION NERO
A Monsieur le Directeur de la P.S.G(k) P50: Pr.son de 13 rue des Sables Bruxelles. Saint-Gilles.
PS. Une Agreable surprise attend tous les correspondants.

De smeekbede van Petoetje in (van links naar rechts): Het Volk *van 2 september 1955, de albumversie door* Het Volk *in oktober 1955,* La Cité *van 28 juli 1957 en de albumversie door* Samedi *in november 1957.*

MET DANK VOOR DE BEVRIJDING

ST-NIKLAAS, [illegible] SEPTEMBER 19[illegible],

[illegible] TIENEN HEER,

MIJN HART [illegible]EIT MIJ HET [illegible] VAN AL HET LEED DAT ONS VRIEND NERO,WELDOENER VAN MENSHEID,STEUN DER VERDRUKTEN,VELE [illegible] BEZEMEN, OORZAAK ZIJNER BLIJDSCHAP OVERGOOT.

IT IS NOG GEEN ZE [illegible] IJK WELDOEDE HEEFT EN REEDS ZIJN [illegible]PEN JAMKEND ALS ZOU ZE HONGER IN DE [illegible]MAAGS KRAAI. ZIJ MACHTELE DE ZIEL THANEN,IN ONAFZIENE VLAAT KOFFIE TE MAKEN EN [illegible] TE [illegible] EN ZIJ NEERGEZONKEN ZIJT BIJ AAN IT VEN [illegible] ET [illegible] KOPPEL EN BEKOMD AFMOED.

ALSOF [illegible] SCHIET MIJN [illegible]EEFAREN [illegible] ZALS [illegible] [illegible] MOET,, EN BIJ IT ZUIVERE OP ZIJLUTEN AAN EEN [illegible] [illegible]ENSE NEER OP ZIJN ZICHT LEEK IK IT [illegible] AZICHT [illegible] [illegible] EN [illegible] [illegible]ACHTEN EN VERGAZING,AT [illegible]ICHTEN HET [illegible] OP AL DE WERELD [illegible] [illegible] O.L.HEER ZIJ KOSTIG MENSCHJEZAAM IN ZIJNEN [illegible] IT [illegible] DE [illegible] AAN EEN [illegible]SCHULDIGE DIE [illegible]. HET [illegible] HAND DE HEER [illegible] EN ALS EEN [illegible] APOSTEL VOORGELEGD EN HE GELYK [illegible] ZINDE.

OP [illegible] GLOTE KNIEBOLLEN SMEEK IK O,NOK IE [illegible] VAN ZIJN GORDEL EN ONTSLUIT OF DEUR VOOR ONS [illegible] WHEID [illegible] ZIJN ZEER [illegible]-WOEREN. SEZEGSCHAP,MIJN LAATSTE [illegible] [illegible] ZEN [illegible] IK [illegible] EEN [illegible] VAN TOT ER IJDIST VOLDOENDE VOOR EEN EXPRES,BIEF AAN ZIJNE [illegible] TE RICHTEN, DAARVOOR HOUDEN IK HET BEEST DE BEST VAN MIJ [illegible] [illegible] [illegible]

en Etienne Vandenhaute uit Ronse vindt Nero 'lijk wijn voor de Fransen en water voor de vissen' (ILL-5).

In andere inzendingen wordt er dreigende taal gesproken: A. Duysburgh- Corluy uit Antwerpen schrijft een tijdbom onder het bed van de gevangenisdirecteur te leggen en de familie Lambrecht dreigt met een optocht naar de gevangenis. Er zijn inzenders die een politiek complot achter de opsluiting van de helden zoeken: voor Leo Swillen uit Glabeek is professor Stanck een socialist en hij sleurt er de wet-Collard bij (ILL-6). Die wet, genoemd naar de socialistische minister Leo Collard, wilde op het hoogtepunt van de tweede schoolstrijd in 1955 de subsidies aan de katholieke scholen verminderen en was daarom kop van jut voor de katholieke krant *Het Volk*. J. Lecleir uit Ekeren ziet zelfs een 'Joods Sterreke' achter het adres van het G.V.B. (ILL-7). En volgens advocaat A. Rosschaert uit Hamme aan de Durme moet Nero losgelaten worden omdat het aanhoudingsmandaat niet in orde is. Niet iedereen wil de vrijlating: de familie Moons uit Machelen wil wel eens zien *'hoe Sleen 't verhaal zal rekken met zijn helden in 't gevang'*. De brieven zijn geadresseerd aan Marc Sleen of aan de gevangenisdirecteur van het gevang van Brussel (G.V.B.) (ILL-8), in een enkel geval aan *'Den Weledelen Heer Marc Sleen, Directeur van het G.V.B.'* Het adres van het G.V.B. is Broekstraat 50 in Brussel; dat is in werkelijkheid het adres van de Brusselse redactie van *Het Volk*.

Aan de Heer Directeur van het G.V.B.

Heer Directeur,

Leo Swillen

Pamelen,76
Glabbeek

Glabbeek,2 September 1955.

6

Aan de Heer Directeur G.V.B.
"Bevrijdingscampagne "N E R O "
50, Broekstraat,

8

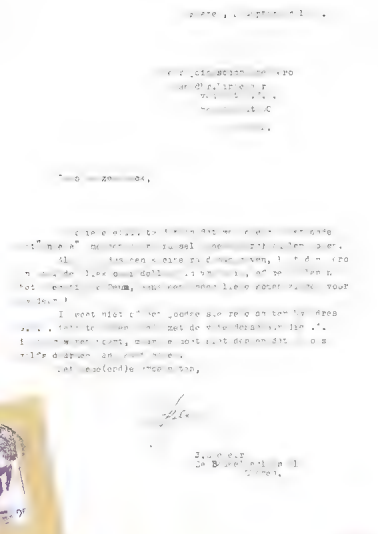
7

GENT, 2 September 1955.

Zeer Hoog-geachtende Heer
en Weledele Heer Directeur van het "PRISON"

Ik neem de pen in de hand..... pardon 't is met de machine....., om U mijn verontwaardiging uit te drukken, want deze morgen vernam ik door het Dagblad "HET VOLK" dd.2.9.55 het onrechtvaardig berichtdat U mijn vier dikke (pardon 2 dikke en 2 magere)vrienden zonder boe of ba... zomaar in het "prison" hebt gestoken, in plaats van die halve-gare professor STANCK.

Zo gaat het in de wereld. De goede n moeten het met de slechten bekopen. ... nochtans, wel-edele, Hoog-geboren Heer Directeur , smeek,ik U op mijn blote knieën met droefheid ân d'ogen en tranen in 't hart pardon.... tranen in d'ogen en droefheid in 't hart, om die vier opgesloten onschuldige vrienden van mij, op staande voet, bij ontvangst van dit briefje, los te laten.....

2.-

of zoudt ge op uw geweten willen hebben, dat NERO zijn 3 laatste haartjes op zijn hoofd zou uitrukken van wanhoop of van koleire en Madame PEIP geen tabak meer kan krijgen om nog in 7 haasten een pijpje te roken en Petoetje & Patatje die onschuldige bloedjes van kindertjes..... OOOOHHHHHHH; Mijnheer de Directeur..... ik...snik.... ik.....snok.. heb toch zoveel verdriet.....want stel je voor wat ik anders zal moeten lezen als mijn helden opgesloten blijven.

Ik hoop dat U dat U mijn droefheid in 't harte tranen in d'ogen en mijn blote knieën zult verstaan en ik heb vertrouwen in U na mijn smeekbeden dat U , van uw steen en hart, zult maken, uw sleutels zult nemen .... en mijn vrienden eens een flinke diner zult nemen (want eerlijk gezegd Mr.de Directeur, ge zit er niet heel goed uit hoor, ge moet toch ook voor uw gezondheid zorgen, U niet te kort te doen zulle....)

Ik dank U zeer op voorhand om naar mijn smeekbede geluisterd te hebben, Mijnheer de Directeur van het Prison, en ik verwacht

U met mijn vriendjes om een flink MOSSELS & FRIETEN te gaan e t e n.

Nogmaals bedankt en een grote kus voor uw welwillend gebaar en goed hart.

Een vriendinneke van NERO.....???????
van Patatje & Petoetje
en van Mme.PEIP.....

Monique HOSTE

Achterleie, n° 33

G E N T.

trouw lezereske van "HET VOLKSKE"

P.S. De complimenten aan allen en vooral aan Nero(tje), ge zit wel dat hij géén maand heeft moeten wachten hé.....?????

Een aangename verrassing

De tekenaar belooft in strook 196 dat de inzenders een aangename verrassing zullen ontvangen. De inzenders kijken er ongeduldig naar uit en die belofte wordt ook ruimschoots waargemaakt. Enkele dankkaartjes hebben de tand des tijds doorstaan en tonen aan de voorkant een zwart-wit afbeelding van een groetende Nero en aan de achterkant de tekst '*Met dank voor de bevrijding*', ondertekend door Nero. De gebruikte tekening is exclusief gemaakt voor het kaartje, ze werd later opnieuw gebruikt o.a. bij albumreclames in Kapoentjesbundelingen in 1956.
In het bijvoegsel aan het eind van het verhaal zegt Nero dat Marc Sleen de kaartjes liet drukken en met de hand wilde inkleuren, maar er zijn geen ingekleurde exemplaren bekend. Wel bestaat er een kaartje zonder de tekstopdruk op de achterkant en met de tekst '*dank!*' in Sleens handschrift op de voorkant. De X-Bom verschijnt vrijwel meteen na afloop van de voorpublicatie in album, nl. in oktober 1955 (de oudste albumreclame dateert van 4 oktober 1955). De oproep aan de lezers blijft behouden, net als het adres maar de belofte van een verrassing verschijnt niet in de albumversie. Men wil zo vermijden dat de albumlezers nadien ook een dankkaartje wensen.

▲ *De inzenders kregen in 1955 dit exclusief kaartje van* Het Volk.

La Bombe X

In 1957 verschijnt De X-Bom in het Frans onder de titel *La Bombe X*: eerst in voorpublicatie in de krant *La Cité* (16 april 1957 tot 2 augustus 1957) en vervolgens ook in 1957 in album bij Editions Samedi. De oproep aan de lezers verschijnt in aangepaste versie in *La Cité*: het gevang van Brussel (G.V.B.) wordt Prison de Saint-Gilles (P.S.G.) en het adres wordt Rue des Sables 13 in Bruxelles, het toenmalige adres van *La Cité*. Opvallend is dat de oproep wel volledig in het Franstalige album verscheen, dus met belofte van 'une agreable surprise'. In het Franstalige bijvoegsel vertelt Nero dat er een tiental brieven verwacht werden maar dat er verschillende duizenden binnen kwamen. Van dat kaartje is er ook een exemplaar bewaard gebleven: het toont een exclusieve tekening waarop Nero vertwijfeld aan een berg kaartjes zit. De achterzijde vermeldt dat de inzenders een album ontvangen en verwijst naar zowel *La Cité (le journal des jeunes)* als *Samedi (l'hebdomadaire de la famille)*.

Dank aan (in alfabetische volgorde): Peter Bonte, Joeri Delamane, Mark Landrieux en Ivan Thoma.

Chers amis,

NERO et Cie sortis de prison grâce à vous, vous en sont bien reconnaissants !

En signe de remerciement, LA CITE le journal des jeunes, SAMEDI, l'hebdomadaire de la famille se font un plaisir de vous faire parvenir un de mes albums.

Cordialement Vôtre.

NERO !

P.S. Vous pourrez lire régulièrement la suite de mes autres aventures dans « SAMEDI » et « LA CITE »

▲ *Dankkaartje van* La Cité *(1957). De afbeelding werd door de Stichting Marc Sleen in 2013 gebruikt voor een kaartje om de bezoekers aan het Marc Sleen Museum in de Brusselse Zandstraat te danken voor hun bezoek.*

Bijvoegsel bij DE X-BOM
HIHIHI OEJOEI RJARJ AHA OEHOEHOE! AHAHAHAHAHAAH
WIT SCHEELT ER NU, NERO, ? WE HEBBEN U NOG IN GEEN JAREN ZO ZIEN LACHEN.
OEJOEI ZWIJGT. HIHI. DE SUKKELAAR TOEN WE IN DAT GEVANG ZATEN, HAD HIJ DE LEZERS GEVRAAGD, BRIEVEN TE SCHRIJVEN.. HIHI HIJ DACHT ER EEN HONDERDTAL TE ZULLEN ONTVANGEN OEJOE!
HIJ LIET HAARTJES DRUKKEN MET ZIJN AFBEELDING, HIHI, GING TE MET DE HAND VLEUREN. AHAHA! DA'S ZIJN MEER DAN ACHTDUIZEND BRIEVEN GEWOGEN! OEHOE BINNENGEKOMEN! RJARJARJAA!
Marc Sleen
STULTE
HIJ ZIT NU AL DRIE DAGEN EN NACHTEN TE SCHRIJVEN.... HIJ BELOOFDE.. HIHIHI EEN VERRASSINGSHE ! MET PASEN ZIE IK HEM NOG ZITTEN ! AHAHA ! HIJ MAALT ALTIJD ZO'N KLUWE STREEPEN UIT.. 'T ZAL MEM LEREN JHIHI.. OEJOEI. HIJN ZIJN DOET ER VEER VAN!
NERO! KOM EENS HIER 'N KLEIN WERKJE VOOR U!
Marc Sleen
ST

◀ *Bijvoegsel bij* De X-Bom *en Epilogue de* La Bombe X.

Nederlandstalige en Franstalige versie van het 2de prentje van strook 200. Nero en Madam Pheip sommen de massale inzenders op. De lijst in La Bombe X *lijkt niet helemaal gebaseerd te zijn op werkelijke inzenders: M. Sleen is uiteraard de tekenaar en enfants Joseph is een vertaling van Kinderen Joseph die in 1955 naar* Het Volk *schreven.* ▼

Epilogue de LA BOMBE X
HIHIHI OEJOEI RJARJ AHA OEHOEHOE! AHAHAHAHAHAAH
QU'Y A-T-IL DONC NERO? ON NE T'A PLUS VU RIRE NAN DEPUIS DES SIECLES
HA LA LA, SANS BLAGUES. LORSQUE NOUS ETIONS EN PRISON LE NIGAUD AVAIT DEMANDE AUX LECTEURS D'ECRIRE DES LETTRES HO LA LA (ESCHAPPAT EN ARGOT) E BONNE D'ANNE
IL FIT IMPRIMER DES CARTES ME REPRESENTANT.. HI HI HI IL VOULAIT LES COLORIER A LA MAIN.... HMMM ET IL EN EST ARRIVE PLUSIEURS MILLIERS !
VOILA DEJA TROIS JOURS ET TROIS NUITS QU'IL TRIME.. IL AVAIT PROMIS UNE SURPRISE ... HIHIM ! AU NOUVEL-AN IL SERA ENCORE OCCUPE.... IL N'EN FAIT QUE DE FARCES ! ... HA HA AH CELA LUI APPRENDRA.... LAISSEZ MOI.. RIRE..
NERO! VENEZ ICI

DREIGBRIEVEN VAN A. DUYSBURGH, ANDRE DEVOS EN MONIQUE LERNO. SMEEKBEDEN VAN JAAK PEERMEA, D. VERHELST, R M. D'HONDT, LENA DE PREPE., VAN ERDH W. VEREECHEN, MARIE-J. GEPPENS, T. VITS, ENZ. ENZ. EN TELEGRAMMEN VAN WEVERBERGH, WINDEREN JOSEPH, JOS WENNES, ENZ. BRIEVEN UIT MEERHOUT, EARS-KWERPS EN VAN LOGE BROEDER VITAL DE WIT.
AMAAI! AHAAI!
DE FAMILIE LAMBRECHT DREIGD MET EEN OPTOCHT NAAR DE GEVANGENIS
EENS NAAR DE ONDERSTE DUIKEN!!

DES LETTRES DE MENACES DE A.O LEFFE, G 'T KOOL ET LUCIE FRANÇOIS DES SUPPLICATIONS DE B. ASTIN, JE MARAIS, V. ERHOUVENT, MARIE-JEANNE, B HAGARD, ULLE PIOT, W. EGIMONT SUS, HAN, ETC. ETC. DES TELEGRAMMES DE M SLEEN ENFANTS JOSEPH POLLUT ET ...
DES LETTRES DE PUSSEMANOE ET DU PENSIONNE OPILENT
OH LA LA OH LA LA
LA FAMILLE GERRIT MENACE DE FORCER LA PRISON !
PLONGEONS VERS CELLES DU FOND !

Ce chanteur de la Nouvelle-Guinée n'a pas fait l'acquisition d'une moto... Il a tout simplement emprunté celle de l'officier du district, question sans doute d'impressionner ses compagnons. Il y a de quoi...

le magazine du dimanche

Après le nombreux courrier reçu en faveur de leur libération

NERO ET SES AMIS
ont bien mérité de leurs lecteurs

Pauvre Néro. Heureusement, il est maintenant sorti de prison nanis, comme tous les lecteurs de la « Cité » - nous avons bien cru ces notre non-lieu - ont poussé un ouf de soulagement à l'annonce de cette heureuse nouvelle. Ils ont également manifesté leur joie à l'instigation du professeur Fernand Pelloutier, qui a organisé un véritable référendum auprès de ses élèves.

Ce qui nous étonnait dans cette sombre histoire de fausse monnaie, c'était la sévérité du verdict prononcé à l'encontre du Directeur de la P.S.G. Il n'est vraiment pas dans la nature de sa tâche et nous nous sommes étonnés de voir un homme aussi peu instruit et si peu au courant de l'actualité être à la tête d'un établissement aussi important que celui-là! Aussi, nous avons décidé de lui faire visite, ainsi qu'à notre cher ami Néro, pour lui remettre personnellement le nombreux courrier qui lui valut sa liberté !

« Je ne suis pas un méchant homme »

C'est dans un local nombre que nous nous rendîmes. Le directeur de ce bureau laissait assez présumer de ce que pouvait être le prisonnier lui-même. Sur les murs quelques tableaux représentant des prisonniers squelettiques, sur la bureau nous vîmes trois os du mort. Tout ici respirait la punition. Cependant, lorsqu'il connut l'objet de notre visite, M. le Directeur nous fit passer dans une pièce attenante où, d'après trois reproches, le sol et dans laquelle un tapis moelleux retenait l'importun. Ce dernier, à notre entrée, se mit à pleurer et nous avoua dans sa prison un bon nombre de lettres à lui adressées par le directeur de la

une grosse erreur et vos amis ne l'ont pas assez remarquée dans leur lettre. J'aurais dû lire la « Cité » depuis longtemps. Ça m'aurait évité pas mal d'ennuis! Mais c'est maintenant chose faite. Vous pouvez être sûrs que l'avenir, je saurai en quoi m'en faire.

Le professeur nous fit alors visiter certains endroits de la prison et notamment celui qui marque l'endroit où explosa la bombe placée dans le cabinet du préfet sur Pawant. Des ouvriennes y travaillaient au train de réparer les dégâts et commençaient à boucher l'ouverture.

« Dites que je n'y suis pour personne ! » Une voix de crécelle avait crié cette phrase des que la cage sonna. Cependant, des que l'eus défilé ma qualité de reporter, la porte s'ouvrit et Mme Dalida vint m'ouvrir, en stylo à la main « Entrez, ou embauche, vous pouvez vous asseoir sur la table. Excusez-moi, je suis en train de répondre à tous les courriers que j'ai reçus. Vous savez, j'ai été submergée de lettres auquel Mare Stern m'a demandé à répondre. Songez donc, il y en a eu plus de 1.000 ! Il ouvrit une porte derrière laquelle se trouvait une véritable montagne de lettres, de cartes postales de télégrammes, de lettres-express, le tout soigneusement rangé. « Quand les amis m'ont tout bien classé, car ils se sont mis à collaborer à ma défense, voici ce qui était relégué dans ce coin. Mais j'ai eu connaissance en premier lieu, au télégramme de Court-St-Etienne. Lors, à ma défense, voici ce qui était relégué dans ce coin. Mais j'ai eu connaissance en premier lieu, au télégramme de Court-St-Etienne. Lors, à ma défense, voici ce qui était relégué dans ce coin. Mais j'ai eu connaissance en premier lieu, au télégramme immédiatement. Signé An Ardré Antoine Avenue des Poulpiers Ottignies. »

Quelques lettres typiques !

Pendant que Néro se remettait à la tâche, nous avons pris plusieurs cartes au hasard. Ce serait trop long de les citer toutes. Mais retenons quand même certaines d'entre elles.

Kitou Bertrand, sur une carte illustrée, écrit : « Labrez vite Néro afin que maman puisse continuer à nous raconter « L'habite avenue St-Pierre à Mons, tandis que Jean Dufossez et son petit Michel qui, eux, habitent Jambes supplient à genoux — « par pitié, ne faites pas mourir Néro ! »

Nous trouvons même une lettre de M. Massart, entrepreneur de travaux publics à Wavre. Elle dit : « Il écrit « Monsieur le Directeur, si vous ne relâchez pas Nero il deviendra atrocement sarcastique »

Parfois ce sont des familles entières qui nous forme de pétitionner. Ainsi, la famille Hellebaut de Leur, en Hesbaye, 71, rue du Commerce à Wavre, la famille Ans à Liège XI, et Mme Bastin de Liège et de nombreuses autres.

Une carte postale, tapée à la machine, nous a quelque peu surpris. Nous la reproduisons ci-dessous

Monsieur le Directeur
Grandeterre,

Suite à l'emprisonnement incorrect du célèbre Néro nous, les soussignés et fidèles visiteurs de Néro demandons la liberté immédiate de notre grand ami. En cas de non-considération de la présente, attendez-vous à voir une grève générale se déclarer dans tout les pays où Néro est passé. De plus, des actes de substitutions auront lieu devant le prison de Stavl-Galas, souvent nous mettons en danger Monsieur le Directeur étant probablement un pantouflard, ne connaît-il pas le grand écrivain national Néro. Nous vous laissons jusqu'à trois minuit, dernier délai, avant de prendre la fonction immédiate quant à ces ainis nous donnons deux coplement la liberté nous toutefois en le professeur Petiot ces mesures des conséquences fâcheuses par suite de ses explo-

-is libération de Néro conformément à l'engagement que vous avez pris dans le journal « La Cité » de ce jour.

Je me permets d'insister en ma qualité d'abonné au journal « La Cité » depuis sa fondation. Bien-heureux de vous prie de considérer la présente comme une mise en demeure.

Veuillez

Voilà un monsieur qui sait ce qu'il veut !

Dans sa lettre Guy Martin demande de l'accuser s'il prend un un autre. Mais « voir mettre un emprisonnement des gens si pathiques en prison me révolte, déclare-t-il »

Comme on le voit Néro et ses amis n'ont beaucoup de copains là

Mais tout à coup l'oreille de Frère Lapin se dresse et attire leur attention; puis son petit museau se met à frémir : il se tourne vers la droite, vers la gauche puis on nouveau à droite et à gauche, et son museau ne cesse de trembler. « Quand le léopard sent la mort ? demande-t-il avec pertinence, le regard au loin. Les animaux interrompent leur cérémonie, mais personne ne répondit.

« Qui l'a vu mourir ? », reprit Frère Lapin. Encore une fois personne ne répondit.

« Qui a formé ses yeux ? » demande le Lapin en battant des pattes d'impatience.

« Peut-être les a-t-il formés lui-même avant de mourir », répondit timidement une petite voix sur une fourmi de la clairière

« Si le léopard était vraiment mort ses yeux seraient ouverts et ne verraient plus rien », déclara Frère Lapin. A peine avait-il fini de parler que le stupide léopard sorna un peu plus ses paupières.

« Si le léopard était vraiment mort il n'aurait ma de ses pattes de devants ajouta Frère Lapin. Si le léopard est la reine idée de leur brusquement une de ses postes de devant. Les animaux reculèrent d'effroi.

« Si le léopard était vraiment mort il ne manquerait pas d'avoir sa queue toute à la sixième fois et remue sur ses pattes, mais les animaux avaient déjà vu les yeux de leur roi se s'étaient disperses.

Certains prétendent que le singe remporte les lauriers de la sagesse dans le folklore africain. Pour ma part, j'aime Anansi le singe, n'a été pris au sérieux. On ne lui donne guère la tête de « Frères ». On l'appelle « singe », d'une telle réputation de sagesse ! La raison en est simple. La ruse et la malice de la plupart des animaux de la jungle visent à l'emporter et à détruire les autres animaux. Le lapin, par exemple, s'efforce de déjouer ces tentatives et ripostera à l'aide d'une ruse appropriée à la situation.

Un seul exemple, choisi entre tant d'autres servira à illustrer ces cartes. Un jour le léopard demande à tous les animaux d'assembler au plus tôt de se « dépouiller » pour pleurer et lui rendre l'hommage dû aux morts. Mais ils ne devaient pas à remarquer que Frère Lapin n'était pas parmi eux ce qui créa un certain malaise. On mit dit que son absence symbolisait l'absence de sécurité. Ils furent tous soulagés en l'apercevant de loin près de la clairière. De nouveau ils se sentirent en sécurité et reprirent jeux et chants fanfares.

Mais tout à coup l'oreille de Frère Lapin se dressa et attira leur attention; puis son petit museau se mit à frémir : il se tourna vers la droite, vers la gauche puis de nouveau à droite et à gauche, et son museau ne cesse de trembler. « Quand le léopard sent la mort ? demande-t-il avec pertinence, le regard au loin. Les animaux interrompent leur cérémonie, mais personne ne répondit.

« Qui l'a vu mourir ? », reprit Frère Lapin. Encore une fois personne ne répondit.

« Qui a formé ses yeux ? » demande le Lapin en battant des pattes d'impatience.

« Peut-être les a-t-il formés lui-même avant de mourir », répondit timidement une petite voix sur une fourmi de la clairière

« Si le léopard était vraiment mort ses yeux seraient ouverts et ne verraient plus rien », déclara Frère Lapin. A peine avait-il fini

Frère Lapin
et le folklore africain

Le lion et l'éléphant sont respectés, le lion est craint et l'on rend un culte au crocodile, mais dans la vie et dans la légende africaines aucun animal ne jouit d'un aussi grand prestige que le lapin

« Frère » Lapin symbolise sa sentiellement lutte le frère noir, notamment de la sage qui connaît tous les mystères de la vie. Les animaux avec lesquels il cohabite dans la jungle sont beaucoup plus grands et plus forts que lui et ne manquent si d'habileté ni de ruse. Le lionne, qui court moins vite que la proie qu'elle veut choisir, guettera celle-ci derrière un buisson ou dans un taillis. Le léopard montera jusqu'au faîte des arbres pour se cacher au sécheur le hot parmi les longs rameaux autour des branches d'un arbre pour attendre homme ou bétail il fera glisser et tomber les os, mais imprudente en démarrant de grandes quantités de salive, puis il volaient et étranglera au pied de terre.

Pourquoi parmi tant d'animaux mais et habiles le lapin jouit-il dans le folklore africain d'une telle réputation de sagesse ? La raison en est simple. La ruse et la malice de la plupart des animaux de la jungle visent à l'emporter et à détruire les autres animaux. Le lapin, par contre, s'efforce de déjouer ces tentatives et ripostera à l'aide d'une ruse appropriée à la situation.

Un seul exemple, choisi entre tant d'autres servira à illustrer ces cartes. Un jour le léopard demande à tous les animaux d'assembler au plus tôt de se « dépouiller » pour pleurer et lui rendre l'hommage dû aux morts. Mais ils ne devaient pas à remarquer que Frère Lapin n'était pas parmi eux ce qui créa un certain malaise. On mit dit que son absence symbolisait l'absence de sécurité. Ils furent tous soulagés en l'apercevant de loin près de la clairière. De nouveau ils se sentirent en sécurité et reprirent jeux et chants fanfares.

Mais tout à coup l'oreille de Frère Lapin se dressa et attira leur attention; puis son petit museau se mit à frémir : il se tourna vers la droite, vers la gauche puis de nouveau à droite et à gauche, et son museau ne cesse de trembler. « Quand le léopard sent la mort ? demande-t-il avec pertinence, le regard au loin. Les animaux interrompent leur cérémonie, mais personne ne répondit.

« Qui l'a vu mourir ? », reprit Frère Lapin. Encore une fois personne ne répondit.

« Qui a formé ses yeux ? » demande le Lapin en battant des pattes d'impatience.

« Peut-être les a-t-il formés lui-même avant de mourir », répondit timidement une petite voix sur une fourmi de la clairière

« Si le léopard était vraiment mort ses yeux seraient ouverts et ne verraient plus rien », déclara Frère Lapin. A peine avait-il fini

De la lisière de la forêt le regarde le lapin qui se joue sur une large route au grand soleil de la matinée.

Daniel BONNEY.

Qu'est-ce que l'antiproton... ou...
Quand les savants, à l'exemple d'Alice, passent de l'autre côté du miroir

Lorsque après s'être blessé péniblement sur la cheminée, la jeune Alice passa de l'autre côté du miroir, elle put considérer à son aise le monde inversé par sa réflexion sur la surface polie et découvrir des merveilles sans nombre que les auteurs du conte enfreveilleront connu sans une abondamment décrites.

Peut-être sommes-nous à la veille de découvrir quelque chose d'aussi merveilleux que le pays des miroirs. Grâce à elle les laboratoires sont aujourd'hui sur la voie d'arrêter à la connaissance précise de la structure du noyau de l'atome. Cet événement dont les conséquences lointaines sont encore à peine entrevues et qui marquera peut-être une époque mémorable dans la conquête les secrets du monde a eu lieu dans la vallée du Chartar Hill à l'Université de California.

Là, une machine géante à permis d'isoler une particule élémentaire dont le nom seul semble un paradoxe : l'antiproton ou matière négative dont le seul contact annihile les atomes ordinaires. Les expériences auxquelles on a déjà pu procéder dans ce domaine ont permis de reculer les limites de notre connaissance, comme des éléments de la matière et d'obtenir cette énergie nouvelle que l'on nomme qu'appelée « l'antiproton »

Une découverte sensationnelle

C'est sans doute la découverte la plus remarquable de la physique nucléaire moderne. Découverte qui confirme de façon éloquente les hypothèses que les savants avaient déduites en partant de données purement théoriques. C'est ainsi, que dans leur effort en vue de découvrir la structure de l'univers, les physi-

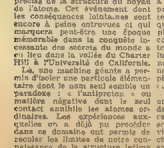

Savez-vous que...

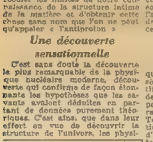

... Les chats ne voient pas dans l'obscurité absolue ?

En réalité, il n'y a aucun animal qui puisse voir dans l'obscurité absolue. Il leur faut au moins un reflet de lumière. Si un chat est capable d'attraper une souris dans une cave noire, c'est à l'aide de son ouïe.

électriquement. C'est de ces deux éléments que sont constitués la plupart des atomes et la plus grande partie de la masse. Les atomes ordinaires comportent des deux noyau autant de protons qu'il y a d'électrons gravitant autour de ce noyau ; ainsi les charges électriques sont équilibrées et l'ensemble de l'atome est électriquement neutre.

Depuis quelque temps déjà, les physiciens étaient à la recherche des constituants de la particules, électrons, neutrons, protons, antiparticules correspondant terres ces comme l'image d'un objet réfléchi dans un miroir plan. La théorie qui postulait l'existence de telles particules avait reçu une confirmation partielle par la découverte d'un positron, électron chargé positivement, en 1932 par le Dr Carl Anderson du California Institute of Technology. Néanmoins le plus récent progrès accompli dans ce domaine manquait toujours, c'est-à-dire la véritable antiparticule, l'antiproton. Il revint au professeur de l'Université de California, Emilio Segrè, et à ses assistants viennent précisément de découvrir.

Quand un proton rencontre un antiproton

Le principe de la découverte de cette matière inversée ou négative, comme on l'a appelée, est assez semblable intrinsèquement à celui d'une ordinaire. Quand un proton et un antiproton se rencontrent les deux disparaissent en libérant simultanément de l'énergie. Ce fait a amené certains observateurs à penser que l'antiproton lui-même a appelé lui-même de « annihilateur » à la suite de cette découverte d'une nouvelle source d'énergie. Ce n'est pas tout à fait de cela qu'il s'agit.

Le rôle de l'antiproton qu'en créant en même temps un proton, ou deux avec deux protons et cependant instantanément. Quand les entrent en contact et s'annihilent mutuellement, seule la matière qui les entoure est affectée et ne subit qu'un moindre qu'une ne retire de l'opération exactement que la quantité d'énergie qu'on y a mise pour commencer.

Robert C COWEN.
(Christian Science Monitor).

Au jour le jour...

UNE LETTRE DE LIVINGSTONE S'AJOUTE A LA COLLECTION DE SOUVENIRS DE L'EXPLORATEUR

On va ajouter à la collection du souvenirs qui se trouve à la maison natale de Livingstone, situés à Blantyre (Ecosse), une lettre du célèbre explorateur. Cette lettre fournit partie d'une collection achetée en février dernier par un anonyme. Afin que ces documents ne soient pas perdus pour l'Ecosse, la Association Nationale Ecossaise du Souvenir de David Livingstone avait demandé à Rockefeller de lui en donner des fac-similés photographiques.

Ce dernier vient d'accepter de satisfaire à l'Association l'une de ces lettres, pour la somme de 50 livres; il reçut d'une lettre adressée à une certaine Madame MacRobert, de Glasgow. Lucky leur enverra également une copie photographique d'une autre lettre de Livingstone, jetée à la mer dans une bouteille en 1859, au port de Kongone, et adressé au « commandant d'un navire de guerre britannique qui pourrait se trouver dans ces parages ».

L'urgent nécessaire à lacher de la lettre a été assuré par des particuliers et par une collecte faite à la St. Johns Grammar School, de Stanstead, où les fils de l'explorateur ont fait leurs études.

UN NOUVEAU TELETYPE ULTRA-RAPIDE

Une compagnie américaine annonce la mise au point d'un nouveau téléype capable de transmettre des informations par fil à la vitesse de mille mots à la minute, soit 16 fois plus vite que les appareils actuellement en usage. Cet appareil remarquable

ne dépasse pas les dimensions d'une machine à écrire de bureau et, d'après ses auteurs une nouvelle version plus réduite encore pourra être bientôt établie. Les messages seront sur une bande magnétique au sur bande perforée, pouvant être envoyés simultanément à plusieurs postes récepteurs.

LE CHRONOMETRE DU « BOUNTY » MARCHE TOUJOURS TRES BIEN

Le chronomètre dont se servit le capitaine Bligh du « Bounty » est maintenant en service à bord du navire, grâce à l'habileté du fonctionnaire horloger anglaise d'aujourd'hui. Une importante fabrique d'horlogerie vient de réviser ce chronomètre, qui a été fabriqué à Londres, en 1771, par Larcon Randall au prix de 205 livres sterling, sur la demande du Bureau des Longitudes. Depuis cette révision, la précédente ayant été faite en 1800, le chronomètre marche parfaitement, après la difficile abandonna sa recherche d'un passage du nord-ouest pour en rendre aux Indes. Il fut offert à Bligh, alors lieutenant, en 1787 et il se trouvait à bord du « Bounty » pendant la fameuse mutinerie qui eut lieu deux ans plus tard. Les soutes l'emportèrent avec eux dans l'île Pitcairn où elles furent découvertes plus tard. Les soutes ont été données à Royal United Services à Whitehall, à Londres.

En marge d'une victoire des paraplégiques belges aux championnats du Monde

Des mutilés de guerre américains ont fait du "basket-ball sur roues" un sport populaire

Supprime l'opinion « J'ai été blessé »
Tu supprimes le blessure

(Marc Aurèle, Pensées.)

Depuis cent ans déjà, une équipe de mutilés de guerre paralysés des membres inférieurs des Etats-Unis nous donne un exemple de constance et d'énergie. Cette équipe de « Flying Wheels » (roues volantes) a admirablement illustré sa devise « Ability, not disability counts » (un effort vaut mieux qu'une infirmité). Ces jeunes gens, orgueuses pour la plupart de l'Etat de Californie, ont constitué des équipes de basket-ball qui se sont rendues célèbres par leurs succès dans beaucoup de villes américaines.

On peut se demander à quel d'employés des Pan American World Airways, victimes de la poliomyélite.

Les spectateurs sont unanimes à déclarer qu'une compétition de basket-ball sur roues est, en effet, un spectacle passionnant et extrêmement vivant. Les règles adoptées sont celles de l'U.S. National Collegiate Athletic Association (association athlétique nationale des Etats-Unis). Les paniers sont disposés à la hauteur normale. Il est permis à chaque joueur d'avancer par deux fois sa chaise avant de passer ou de tirer; après cela un troisième élan il est mis hors jeu.

Ces hommes courageux qui, sans le moindre complexe d'infériorité, ont pu ainsi donner à leurs loisirs un intérêt qui les rapproche agréablement à ceux-ci un bel exemple d'endurance en montrant qu'une infirmité ne diminue en rien la valeur d'une personne si celle-ci l'admet avec courage et si l'entourage

Le « Basket-ball sur roues » disputé par des équipes de joueurs paralysés des membres inférieurs est de plus en plus populaire aux Etats-Unis.

Voici une compétition entre les « Flying Wheels » de Los Angeles et les « Charriérans » au Walter Reed Hospital Gymnasium à Washington.

▲ La Cité *wijdt op 4 augustus 1957 een artikel aan de bevrijding van Nero & Co en drukt daarbij de tekening van het Franstalige dankkaartje af.*

DE EERSTE CREATIE VAN JEAN ROBA:

het netheidsspookje voor waspoeder HOW van Palmafina (1952)

Eind 2019 vierden Bollie en Billie, de iconische stripfiguurtjes van Jean Roba, hun 60ste verjaardag. Het is inderdaad in december 1959 dat ze als heldjes van het microverhaal '*Boule contre les mini-requins*' hun eerste avontuur beleefden. Het verscheen als mini-album dat je gratis bij *Spirou* nr. 1132 kreeg. In 1959 maakte dat boekje deel uit van een reeks van 11 ongenummerde micro-verhalen die enkel in het Frans als supplement van het weekblad *Spirou* verschenen, als voorsmaakje op de reguliere boekjes van de microbibliotheek die ook in *Robbedoes* begin 1960 van start ging. Pas in 1985 bracht uitgeverij Dupuis dit verhaal alsnog in het Nederlands uit als '*Bollie (en Billie) tegen de mini-haaien*' in de albumreeks '*Pareltjes uit de microverhalen*'.

Door Philippe Mouvet

In oktober 2019 verscheen bij Uitgeverij Dargaud '*Boule et Bill, l'art de Roba*', een prachtige monografie over het oeuvre van de tekenaar, van de hand van het Franse koppel Christelle en Bertrand Pissavy-Yvernault, en voorlopig enkel in het Frans beschikbaar. Hierin krijgt de evolutie van de strip *Bollie en Billie* de meeste aandacht, rijkelijk geïllustreerd met originele tekeningen en gouaches.

Het boek bevat wel wat algemene informatie over de beginjaren van Roba als zelfstandig reclameontwerper, en wat later als loontrekkende bij het Brusselse reclameagentschap Créas, maar toont erg weinig beeldmateriaal. Wij bleven dus wat op onze honger zitten, want over die periode zijn er best boeiende zaken te vertellen en leuke dingen te tonen. In de volgende nummers van *StripKiosk* belichten we dus minder gekende creaties van Roba. Jullie krijgen zo ook echte primeurs te lezen en vooral te zien, want onze zoektocht naar verborgen schatten heeft wel degelijk heel wat opgeleverd...!

Een zorgeloze jeugd in bange tijden

Jean Roba werd op 28 juli 1930 in Schaarbeek, een deelgemeente van Brussel, geboren. Na een rijk gevulde loopbaan overleed hij in Brussel op 14 juni 2006, bijna 76 jaar oud. In 2000 vroegen vrienden en familie van de tekenaar mij om een boek over hem te schrijven. Als voorbereiding hiervoor, had ik het geluk om hem over zijn leven en zijn oeuvre te kunnen interviewen, en vernam ik ook allerlei verhalen en anekdoten over hem van zijn broers en nichtjes. Uiteindelijk is dat project niet doorgegaan, maar het leverde wel een hoop informatie uit eerste hand op, onder andere over zijn allereerste creatie als zelfstandig reclametekenaar, vooraleer hij in dienst trad bij Créas. Het zit zo.

Jean was een erg creatief baasje, tekende veel, had daar duidelijk aanleg voor, maar had ook een heel muzikaal oor. Als kind was hij onder de indruk van de creaties van Walt Disney, maar droomde er ook van om een Von Karajan of Rubinstein te worden. Of een grote Jazzman. Rond zijn 11-12 jaar, vertelde hij mij, had hij aan zijn ouders gevraagd of hij zich in een muziekschool mocht inschrijven. Het was 1942 en oorlog. Er moest dus zuinig omgesprongen worden met het familiebudget en daar hij sinds 1941 al les volgde op de avondcursus tekenen aan de Academie voor Schone Kunsten van Sint-Jans-Molenbeek, kon een inschrijving aan de muziekschool er niet meer af. Eerst moest hij de tekenacademie afmaken, daarna zou men wel verder zien. Zo gaat het eenmaal in het leven, men kan niet alles doen. In die periode was zijn tekenstijl erg beïnvloed door die van tekenaar Jean Dratz.

Jean zal de tekenschool trouwens gedurende 12 jaar volgen, tot in 1953. De opleiding is veelzijdig: decoratie, illustratie, modeltekenen, modetekeningen, reclameontwerp. Het is op deze tekenschool dat Jean zijn toekomstige echtgenote zal leren kennen.

Maar terug naar de jaren '40. Na de bevrijding zit Roba op de middelbare school van het Instituut Saint Jean-Baptiste de la Salle in Molenbeek wat weg te dromen. Hij heeft het gevoel dat hij daar zijn tijd verspilt. Wat hij echt wil doen is tekenen, creatieve en grafische ambachten leren. Kortom: de school voor bekeken houden en gaan werken. Hij is 14-15 jaar als hij dat aan zijn ouders voorlegt. Met het idee dat in de moeilijke jaren 1944-45 een job meer zekerheid bood dan jarenlange studies zonder garantie op werk in de gekozen richting, gingen zij met Jeans beslissing akkoord. Ook zijn oudere broers hadden in hun tijd dezelfde keuze gemaakt.

▲ *Roba 1942. Tekening in de stijl van Jean Dratz.*

Een veelzijdige start

Een eerste job vindt Jean als leerjongen in een atelier in Jette waar kunstglasramen worden gemaakt. Twee jaar later stapt hij over naar het atelier van de bekende Brusselse fotograaf Verhassel, waar hij foto's leert retoucheren. Wat later kiest hij uiteindelijk om voor Fotogravure Jean Malveaux te gaan werken. Hij leert veel over het vervaardigen van kunstboeken en -reproducties, luxetijdschriften, kalenders... Uiteindelijk belandt hij daar op de tekenafdeling waar hij leert lay-outen, affiches en folders ontwerpen, enz.

In 1949-50 moet Jean als dienstplichtige anderhalf jaar naar het leger. Eenmaal afgezwaaid beslist hij om zijn kans te wagen als zelfstandig reclameontwerper.

Roba vertelde me: 'Het is *via een kennis dat ik in contact kwam met de firma Palmafina. Als producent van onder andere waspoeders en zepen zocht de firma naar een figuurtje voor de animatie van de promotiecampagne bij de lancering van een nieuwe waspoeder. Ik heb hen het netheidsspookje* HOW *(de naam van het nieuw product) voorgesteld. Zo heb ik in 1951 eigenlijk mijn eerste stripfiguurtje bedacht, want de reeks reclametekeningen die ik bij het lanceren van* HOW *voor de Belgische dagbladen tekende was eigenlijk een reeks "bijna-stripstroken". In verschillende situaties van het dagelijks gezinsleven die ik daarin afbeeldde, trad het spookje op als reddende engel.'*
En verder: '*Grappig om te weten: in datzelfde jaar had ook Hergé net de Kuifje's zeep voor dezelfde firma ontworpen. Het was het allereerste product waarop een Kuifje's bon stond.*

Zo is de ***Jean Roba Reclamestudio*** *van start gegaan. Onnodig te zeggen dat een carrière opstarten als zelfstandig reclameontwerper toen niet vanzelfsprekend was. In die jaren was er een grote concurrentie onder de talrijke reclametekenaars en affícheontwerpers, en het feit dat ik eigenlijk niet echt zakelijk aangelegd was heeft ook niet geholpen...!*
In 1951 ben ik getrouwd en is ook mijn zoon Philippe geboren. Ik was dus verantwoordelijk voor een gezinnetje en er was een minimum aan financiële zekerheid en stabiliteit nodig. Een job in loondienst bij een groot reclameagentschap zou mij die kunnen geven. Daarom besloot ik dat te doen, tot grote opluchting van mijn echtgenote (en mijn ouders!). Zo ben ik in de loop van 1952 bij het reclameagentschap CREAS *in dienst getreden. Ik ben daar zes jaar gebleven en werd uiteindelijk hoofd van de tekenstudio.'*

HOW, het netheidsspookje

Ik ben dus op zoek gegaan naar die fameuze promostripjes met het HOW-spookje, en naar promotioneel HOW-materiaal.
Naar een eerste promogadget moest ik eigenlijk niet lang of ver zoeken... Jaren geleden had ik ooit op een marktje een gezellige blikken yo-yo uit een doos rommel gevist. Ik vond het echt leuk, het kostte twee keer niets. Het was een oude publicitaire gadget voor waspoeder... HOW! Wist ik toen veel dat het het allereerste reclamegadget van Roba was... Ik had daar nooit iets over gehoord of gelezen. De illustratie op de yo-yo was niet gesigneerd en het speelgoed heeft jaren in mijn bibliotheek stof liggen vergaren. Wat een vondst...!
Een deel van de reclamestroken voor HOW vonden we in de Vlaamse kranten *'t Vrije Volksblad* en *Gazet Van Antwerpen*. Er zijn minstens 15 stroken getekend. Ze verschenen van eind maart tot begin mei 1952, tijdens het grote lenteschoonmaakseizoen. De stroken zijn gesigneerd Roba en genummerd van 52/01 tot 52/15. We vonden stroken 01 (op 29/30 maart: een grote algemene kennismakingsreclametekening) en 01b (herneming met gewijzigde tekst, op 1 mei, chronologisch tussen stroken 10 en 11), 02, 03, 04, 05, 06, 07, 08, 09, 10 (22 april), 11 (3 mei) en 15 (25 april!) terug. De overige stroken 12, 13 en 14 missen we nog. We weten trouwens niet of ze wel degelijk allemaal gepubliceerd werden, want de laatste stroken verschenen onregelmatig en wat chaotisch. De stroken zijn eveneens in de Franstalige pers verschenen. HOW sluit zijn reclamecampagne af met een grote (ongenummerde) tekening voor een besparingsactie op 10 mei.
Het ultieme HOW-item vond ik dan weer bij toeval op de jaarlijkse buitenrommelmarkt in Sluis, op de grens tussen West-Vlaanderen en Zeeland: een originele (volle) kartonnen HOW-waspoederdoos! Niet te geloven dat iemand dat nog had bijgehouden...
Rest ons dus nog om de overige HOW-stripjes te vinden.

(In *StripKiosk* 5: deel 2: '***Vader en zoon***', *de voorouders van Bollie en Billie bij reclameagentschap* CREAS)

ngelooflijk!
HELT
MET HET VUIL!
Wol soepelder dan ooit
Levendiger Kleurenpracht voor uw zijde
Witgoed mooier dan nieuw
Vaatwerk en kristal fonkelend schitterend
HOW Werkt voor U!
HOW
JE LESTIVE TOUT JE NETTOIE TOUT IK WAS ALLES IK REINIG ALLES
Door zijn bijzonder, verbeterde samenstelling verlengt HOW het leven van uw linnen, ondershirten verfrist het.
HOW IS ZACHT VOOR DE HANDEN
100 gr HOW voor uw was
ZEEP ZIEDERIJEN PALMAFINA BRUSSEL

Roba
WAT HEB IK TOCH EEN ZERE RUG
MAAR VROUWKE LIEF WEES NIET ZO STUF
EEN BEETJE HOW EN 'T SPEL IS KLAAR
UW RUG IS NIET MEER IN GEVAAR
HOW
GOOCHELT MET HET VUIL!
ZEEP ZIEDERIJEN PALMAFINA BRUSSEL

Roba
WEERAL EEN BABY-WAS ZUCHT MAMA, DAT IS KRAS!
HIER BEN IK REEDS ROEPT HOW. GEEN ZORGEN MEER MEVROUW!
IK REINIG EN VERZACHT UW KLEINTJE'S LINNEN, PRACHT
HOW
GOOCHELT MET HET VUIL!
ZEEP ZIEDERIJEN PALMAFINA BRUSSEL

Van boven naar onder: Strook 52/01 ('t Vrije Volksblad 29/30 maart 1952) en 52/01b (1 mei 1952), 52/02 (2 april 1952), 52/03 (4 april 1952) en 52/04 (5 april 1952). Alle stroken verschenen op dezelfde dag ook in Gazet Van Antwerpen.

Roba
Ongelooflijk!
BESPARING
100gr. HOW voor Uw was
vervangen 250 gr. poederzeep
HOW
JE LEEFDE TOUT JE NETTIEKE TOUT IN HUN ALLES IN KLEINE ALLES
11.75 fr VOOR EEN PAKJE VAN 225 GR
HOW Werkt voor U!
ZEEP ZIEDERIJEN PALMAFINA BRUSSEL HOW 52/05

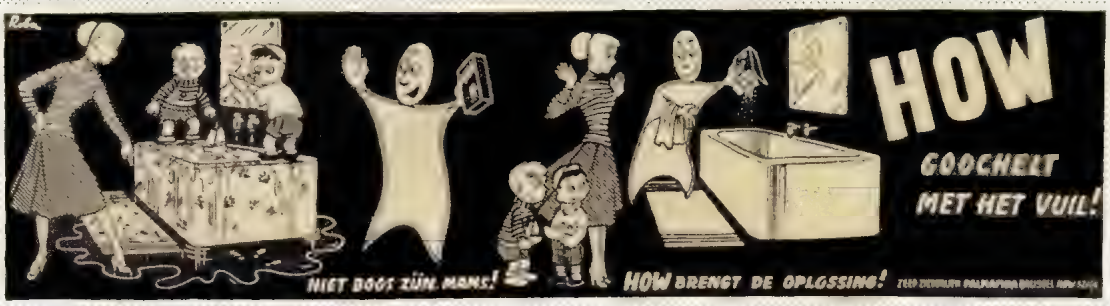

Roba
HOW
GOOCHELT MET HET VUIL!
HALT. VROUWKE! WERP DAT KLEED NIET WEG!
HOW MAAKT ER HEUSCH EEN NIEUW VAN!
ZEEP ZIEDERIJEN PALMAFINA BRUSSEL HOW 52/07

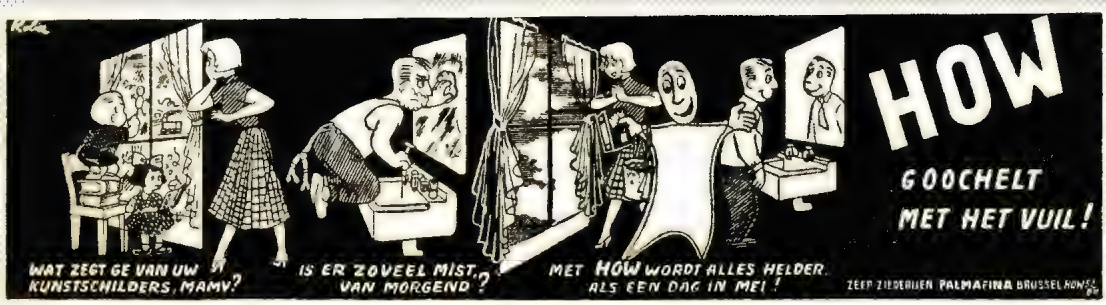
Roba
HOW
GOOCHELT MET HET VUIL!
WAT ZEGT GE VAN UW KUNSTSCHILDERS, MAMV?
IS ER ZOVEEL MIST VAN MORGEND?
MET HOW WORDT ALLES HELDER ALS EEN DAG IN MEI!
ZEEP ZIEDERIJEN PALMAFINA BRUSSEL HOW 52/08

Roba
HOW
GOOCHELT MET HET VUIL!
UW KINDEREN ZIJN BESMEURD?
NEE. VROUWTJE. NIET GETREURD
VERTROUW ZE MAAR AAN HOW HIJ BRENGT ZE U WELGAUW VOLKOMEN REIN TERUG!
ZEEP ZIEDERIJEN PALMAFINA BRUSSEL HOW 52/09

Van boven naar onder: Strook 52/05 ('t Vrije Volksblad 19 april 1952), 52/06 (9 april 1952), 52/07 (11 april 1952), 52/08 (12 april 1952) en 52/09 (18 april 1952). Alle stroken verschenen op dezelfde dag ook in Gazet Van Antwerpen.

DE EERSTE CREATIE VAN JEAN ROBA

Roba
HOE DONZIG IS DIE WOL, HOE ZACHT ...
HOE VEERKRACHT VOL!
HOW ZORGT VOOR DIE TAAK, VAN KRIMPEN IS GEEN SPRAAK!
HOW
GOOCHELT MET HET VUIL!
ZEEP ZIEDENLIJEN PALMAFINA BRUSSEL HOW

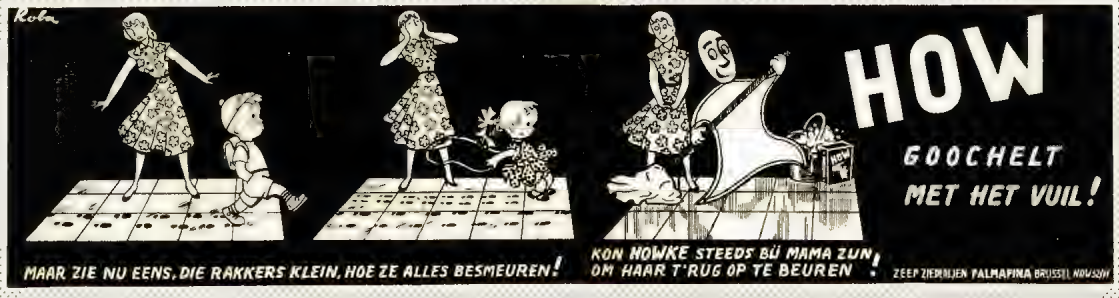
Roba
MAAR ZIE NU EENS, DIE RAKKERS KLEIN, HOE ZE ALLES BESMEUREN!
KON HOWKE STEEDS BIJ MAMA ZUN, OM HAAR T'RUG OP TE BEUREN!
HOW
GOOCHELT MET HET VUIL!
ZEEP ZIEDENLIJEN PALMAFINA BRUSSEL HOW

Dames, knip bijgaande bon voor prijsvermindering uit
BESPARING
8 Fr.
BON VOOR PRIJSVERMINDERING
VAN 375 FR
BIJ AANKOOP VAN EEN PAK HOW
GELDIG TOT EINDE JUNI 1952
Een koffielepel HOW ...
...is gelijk aan een dessertlepel zeeppoeder
HOW
JE LESSIVE TOUT JE METTRE TOUT
IK WAS ALLES IK REINIG ALLES
D'APRES CREATEC
HOW verlengt de levensduur van Uw ondergoed
HOW werkt voor U!

Van boven naar onder: Strook 52/10 ('t Vrije Volksblad 22 april 1952), 52/11 (3 mei 1952), 53/15 (25 april 1952) en de ongenummerde slotcartoon (10 mei 1952). Alle stroken, met uitzondering van 52/15, verschenen op dezelfde dag ook in Gazet Van Antwerpen.

DE DROOM VAN ALBERT FROMENTEAU

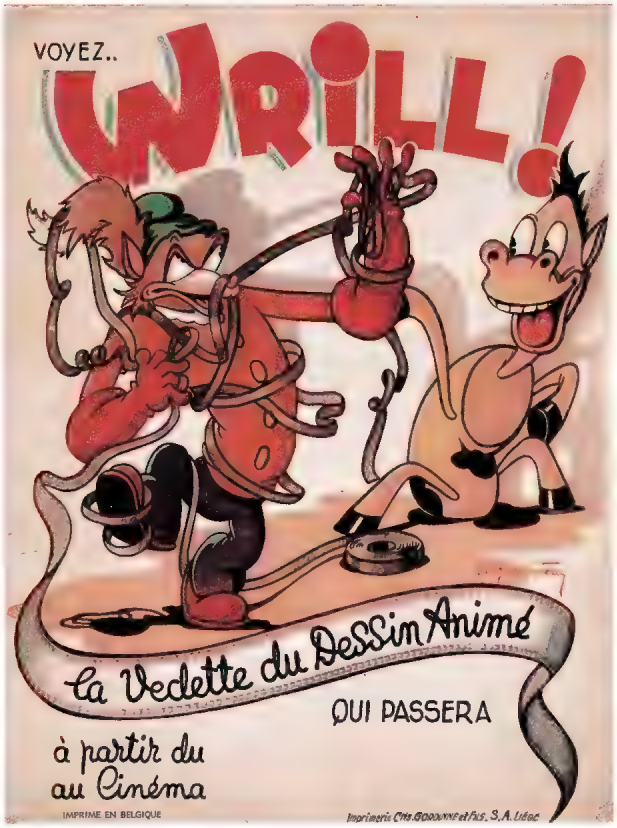

Affiche voor de tekenfilms van Wrill (periode 1944-45)

De Belgische tekenaar Albert Fromenteau (1916-1988) laat nu nog nauwelijks een belletje rinkelen, maar toch is hij één van de Belgische pioniers geweest, die vooral in het tekenfilm-circuit zijn verdienste heeft gehad. Zijn grote voorbeeld was Walt Disney, en dat is duidelijk te zien aan zijn tekenwerk. Als publiciteits- en striptekenaar was Fromenteau een echte vakman, die streefde naar de hoogste kwaliteit. Maar zijn echte passie was de tekenfilm, waar hij de nodige teleurstellingen en tegenslagen moest incasseren. We vinden zijn strip-oeuvre belangrijk genoeg om het opnieuw uit te geven bij 't Vlaams Stripcentrum. Maar wie was Albert Fromenteau?

Door Peter Van Hooydonck
Met dank aan Danny De Laet

Albert Fromenteau (Fromanteau volgens de bevolkingsregisters) werd in Luik geboren op 3 juni 1916. Hij studeerde aan de *Académie Royale des Beaux-Arts* in Luik en werd al vroeg georiënteerd richting publiciteitstekenaar. In 1938 realiseerde hij zijn eerste publiciteitsboekjes voor de plaatselijke middenstand, en daarin herkennen we al de stijl die later zijn handelsmerk zou worden. Tot het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog blijft hij publicitaire opdrachten uitvoeren. In 1939 wordt hij gemobiliseerd en komt terecht in de chaos van de kortstondige veldtocht tegen Nazi-Duitsland. In oktober 1940 is hij terug in Luik en krijgt een aanbieding om voor de uitgeverij-drukkerij Gordinne te gaan werken.

Voorbeeld van een advertentie, geïllustreerd door Fromenteau (1940)

Gordinne

Deze uitgeverij-drukkerij, gevestigd in de rue de Mean in Luik, is decennia lang een begrip geweest in de Vurige Stede en omstreken. Reeds in de 19de eeuw was dit bedrijf actief in het uitgeven van gekleurde prenten, gebaseerd op de bekende Images d'Epinal. De uitgever heeft altijd een belangstelling blijven hebben voor geïllustreerde kinderboeken, kleurboeken, knutselboekjes, ABC-boekjes, enz.

In 1935 startte Gordinne met de uitgave van prentenboeken, waarbij de tekst onder de plaatjes staat. Echte ballon-strips waren eerder zeldzaam. Om deze grote productie, die liep van 1935 tot 1938 te kunnen realiseren, deed zij beroep op een groep Franse tekenaars, die hun sporen al verdiend hadden. De belangrijkste waren Marijac (pseudoniem voor Jacques Dumas-1908-1994), Raoul Thomen (1876-1950), Maurice Lemainque (1893-????), Gervy (pseudoniem voor Yves Desdemaines-Hugon 1908-1998), VICA (pseudoniem voor Vincent Krassousky 1902-????) en Etienne Le Rallic (1891-1968). Deze albums verschenen meestal in kleur of met steunkleur en sommige kregen ook een Nederlandstalige versie.

Tijdens de moeilijke jaren 1939 en 1940 verschenen weinig stripalbums. Pas in 1941 werd deze activiteit terug opgestart. Gedurende de bezettingsjaren draaide de productie van kinderboekjes op volle toeren, niet in het minst door de komst van Albert Fromenteau. Het eerste stripboekje dat Fromenteau maakte voor Gordinne, was *Hercule petit-pois* (1941). Er werd zelfs een Nederlandstalige versie van uitgegeven onder de titel *Hercules doperwt*. Het kreeg een vervolg in 1942 met *Hercule petit-pois Aviateur* (waarschijnlijk alleen in het Frans).

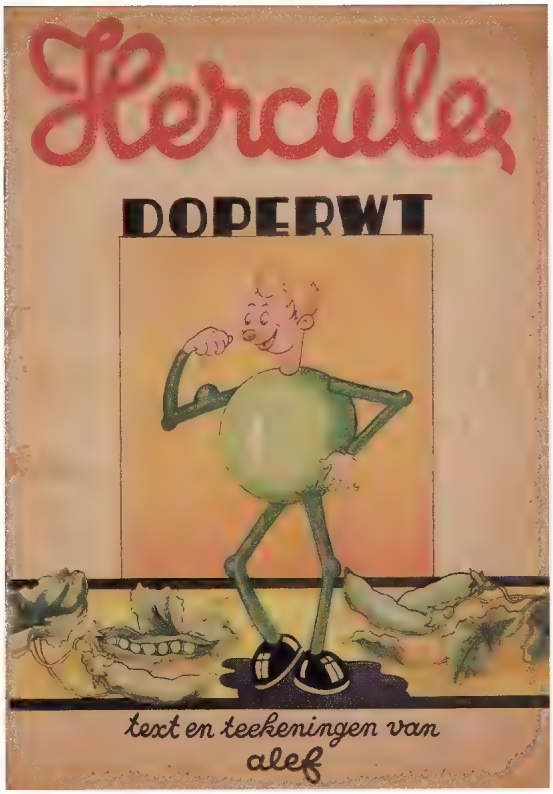

Cover van het eerste stripalbum voor uitgeverij Charles Gordinne (Chagor). Nederlandstalige versie uit 1941 met de nodige taalfouten.

Cover van de stripadaptatie van de eerste tekenfilm Bobino. Uitgegeven bij Gordinne in 1942.

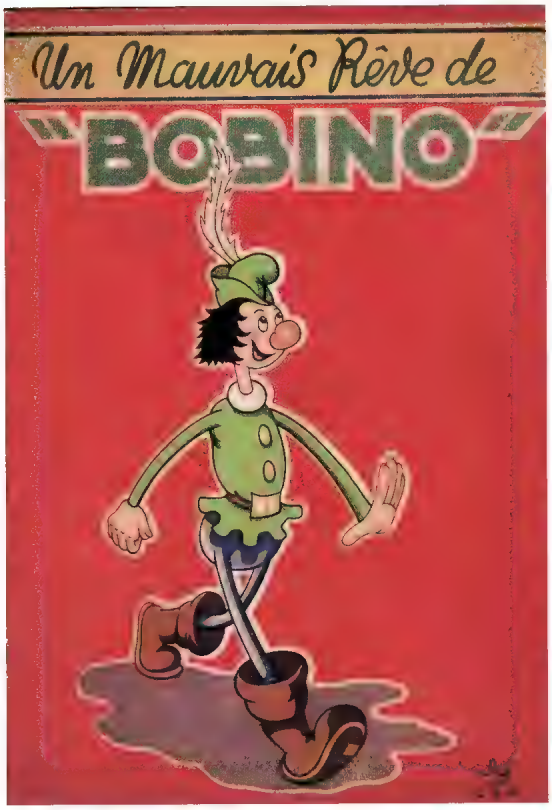

De Studio's CBA

In 1937 had ene Paul Nagant (1911-1967), telg van de bekende dynastie wapen- en automobielfabrikanten, de film-studio CBA (Compagnie belge d'actualité) opgericht, met de bedoeling nieuwsfilmpjes te maken voor de bioscopen. Deze korte stukjes werden dan opgekocht door producenten als Pathé om ze te integreren in hun nieuwsoverzichten. In de zomer van 1940 kwam er een einde aan deze activiteit omdat de Duitse bezetters hun eigen nieuws maakten. Nagant moest zijn bedrijf heroriënteren. Hij vatte het plan op om tekenfilms te maken. In zijn huis installeerde hij het materiaal en ging op zoek naar tekenaars voor deze arbeidsintensieve producties. Dit kwam Fromenteau snel te weten en hij solliciteerde voor een betrekking. Fromenteau's stijl leunde erg aan bij de "rubber-hose"- tekenfilmstijl die in de VSA in volle opmars was. Hij werd in 1942 de assistent van Nagant, maar noch de ene, noch de andere kende iets van het vak om tekenfilms te maken. Maar Nagant had Fromenteau nog om een andere reden aangetrokken. Hij zocht een financiële partner en vond die in Fromenteau's werkgever Gordinne.

Een gentlemen's agreement werd gesloten tussen Nagant, Gordinne en Fromenteau. Gordinne financierde het tekenfilm-project maar kreeg de auteursrechten van alle afgeleide producten, zoals de stripversies, de kleurboekjes, enz. Fromenteau werkte tegelijkertijd aan de productie van de films en de creatie van de afgeleide producten. Het pionierswerk kon beginnen, ...

Bobino

De eerste film was klaar in 1942 en heette *Un mauvais rêve de Bobino*. Het was nog een erg stuntelige prent, en Fromenteau was er niet gelukkig mee, maar Nagant geloofde sterk in het concept. Fromenteau tekende een heleboel afgeleide producten, zoals het gelijknamige stripboekje, dat in 1943 ook een Nederlandstalige versie kreeg: *Een Leelijke droom van Bobino*. Verder ook een ABC-boekje van Bobino. Voor de muziekpartituren van het filmpje tekende Fromenteau de illustraties.

In dezelfde stijl creëerde hij nog andere personages voor de uitgeverij: de kat Romuald, het kuiken Pouss-pouss en Boulou het olifantje. Fromenteau maakte er stripalbums van (een aantal verschenen ook in het Nederlands), kleurboekjes, ABC-boekjes, enz.

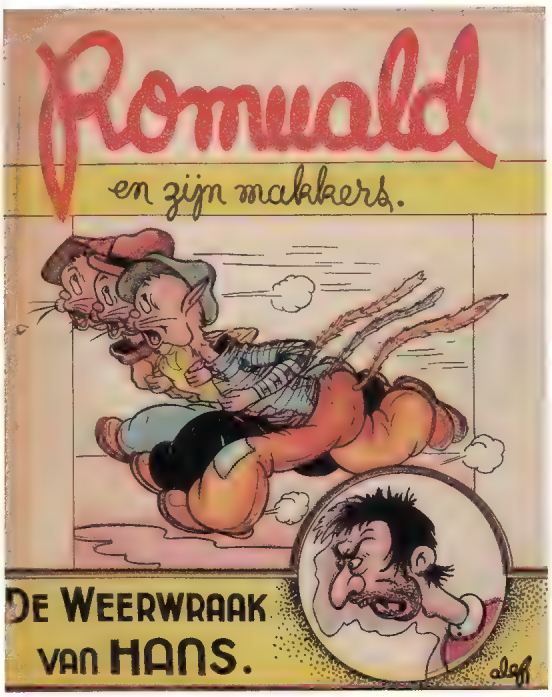

Cover van de zeldzame Nederlandstalige versie van een verhaal van Romuald de kat. Uitgegeven bij Gordinne in de bezettingsperiode.

▲ *Het eerste boek van Wrill was een geïllustreerd verhaal. Uitgegeven bij Gordinne in 1942)*

De geboorte van Wrill

Nog in 1942 kreeg Fromenteau de opdracht een roman te illustreren van Madeleine Charlier, één van de auteurs bij Gordinne: *Les Aventures de Wrill le Renard*. Dit boekje kende een groot succes en de vos Wrill werd stilaan een vaste waarde binnen de uitgeverij.

Intussen probeerde Nagant nog meer geld los te maken bij Gordinne voor een volgend project en toonde een stuk tekenfilm van Amerikaanse origine, net alsof het uit zijn studio kwam. Voor Fromenteau was dit bedrog meteen de reden om de samenwerking te beëindigen en hij ging uitsluitend nog voor Gordinne werken. Nagant zette echter door en hernieuwde zijn Studio met nieuwe medewerkers. Dat werden de schilder Jacques Eggermont (1918-1998) en Eddy Paape (1920-2012), die een gezamenlijk pseudoniem hanteerden: Jackeddy. Samen realiseerden zij een eerste film: *Zazou chez les nègres* (1943).

Fromenteau bleef echter zijn oude droom van een tekenfilmstudio koesteren, en nadat in 1943 de studio van Nagant door een brand werd verwoest,

De droom van ALBERT FROMENTEAU

▲ *Een tekenfilmcel van Jacques Eggermont en Eddy Paape, die samen signeerden met Jackeddy*

besliste de baas van Gordinne, Albert Hemmerlin, te investeren in een eigen studio, onder leiding van Fromenteau.

De centrale tekenfilmfiguur moest Wrill worden, die inmiddels al heel wat bekendheid had verworven. Dit was echter niet de keuze van Fromenteau. Deze tekenfilmproductie was echter een semi-clandestiene activiteit in volle bezettingsperiode, en de studio werd geïnstalleerd

▲ *Een kleurboek met illustraties van Albert Fromenteau*

▲ *Titelblad van het stripalbum Wrill luistert naar de BBC. Uitgegeven bij Gordinne in 1946.*

in een aparte, onzichtbare ruimte in de drukkerij, ver van de nieuwsgierige blikken van de bezetter. Daar werden jonge mensen tewerkgesteld in de productie van de prenten, zodat ze konden ontsnappen aan de ronseling van arbeidskrachten voor Duitsland. Intussen had Fromenteau ook zijn eerste stappen gezet in de organisatie van de Weerstand, volledig met medeweten van Albert Hemmerlin, de grote baas van Gordinne. In deze unieke omstandigheden werden bij Gordinne 3 korte tekenfilms gerealiseerd in de periode 1943-44: *Un voyage imprévu*, *La Captive de Frok-Manoir* en *Wrill écoute la BBC*. Aangezien het clandestien karakter konden ze nog niet aan het publiek getoond worden. Fromenteau werkte al wel aan de stripversies en de afgeleide producten.

Hemmerlin speelde dan al met het idee om een jeugdweekblad uit te geven, in de stijl van *Spirou*/*Robbedoes*, aangezien hij kon beschikken over de talenten van een hele ploeg tekenaars. In juni 1944 diende hij al een octrooi in voor de naam *Mustang*, want zo was de werktitel van dit project. Het was echter wachten op de bevrijding.

In augustus 1945 organiseerde Gordinne een persvoorstelling van de 3 Wrill-tekenfilms. De kritieken waren lovend en aanmoedigend, maar het verschil met de Disney-realisaties bleef erg groot.

Albert Fromenteau herwerkte de tekenfilms tot stripverhalen, die konden ingezet worden voor het op te starten jeugdblad. Parallel hiermee werd heel wat merchandising gemaakt: knutselboeken, ABC-boekjes, kleurboeken, tot zelfs houten Wrill-speelgoed toe.

▲ *De cover van het eerste album van de Nederlandstalige versie van het weekblad Wrill (1945)*

Het weekblad Wrill

Uiteindelijk werd het niet *Mustang*, maar koos Hemmerlin voor de naam *Wrill*, de vos die meer en meer geassocieerd werd met de drukkerij-uitgeverij Chagor. Het eerste nummer verscheen op 5 juli 1945, op groot formaat, in de beide landstalen. Van bij de start was het patriottische karakter van het blad duidelijk. De verheerlijking van de heldendaden van de Weerstand en het Belgicisme vierden hoogtij. In de strips moesten *les boches* het ontgelden. De titels van de reeksen in *Wrill* liegen er niet om: *Gilles du Maquis*, *Jim Spitfire*, *Mustang*, *Roger de Geweldige*, *Bernard Chamblet bij de Weerstanders* ... In het eerste nummer dat slechts 4 pagina's telde, werden niet minder dan 9 vervolgverhalen opgenomen, op de twee binnenpagina's alleen al 8. Ook Hergé had belangstelling getoond om deel uit te maken van de ploeg, maar de collaboratiedaden van de vader van Kuifje stonden dat idee in de weg.

In 1946, midden in de voorbereiding van een 4de Wrill-film, woedde een grote brand in de gebouwen van Gordinne en werd de tekenfilm-studio tot as herleid. Hemmerlin zag dat zijn toekomst veel meer in de uitgeverijwereld lag en besloot geen nieuwe studio meer op te richten, tot grote teleurstelling van Fromenteau. De tekenaar had echter geen andere keuze en concentreerde zich op zijn taak als artistiek directeur van het weekblad *Wrill*. Hij slaagde erin zich te omringen met een hele reeks tekenaars en onder zijn leiding kende het blad een steeds groter succes en werd ook gunstig onthaald bij de scholen.

Gesterkt door dit succes, beslist Hemmerlin een tweede blad te lanceren, ditmaal gebouwd rond de Franse tekenaar André Rigal (1888-1953). Rigals grootste succes was de serie *Cap'taine Sabord* (*Kapitein Foffemast*), wat meteen ook de naam van het nieuwe blad werd. Het eerste nummer verscheen in februari 1947. Fromenteau's strips werden ook in dit blad opgenomen. Nog in 1946 werden de drukkerijen van Protin & Vuidar en deze van Gordinne gefuseerd en het nieuwe geheel kreeg een andere naam: SIREC (Société d'Impression de Rotatives en Couleur). De uitgeverij bleef opereren onder de naam Chagor.

Maar Fromenteau broeide al op andere ideeën. Hij kwam uit de publiciteitswereld en wilde een nieuw blad creëren met bijdragen van de tekenploeg van Gordinne. Dit blad zou aangeboden worden aan winkelketens die het dan aan hun publiek konden aanbieden. In 1948 maakte hij een proefmaquette en gaf het blad zelfs een naam: *Rire Clair*. Het project bleef echter in de schuif steken. In 1948 begon hij te werken voor het chocolademerk Hardy uit Verviers: hiervoor creëerde hij een affiche en tekende hij de chromo's die bij de chocoladerepen werden gestoken. ▸

▲ *Affiche voor het chocolademerk Hardy uit Verviers (1948)*

In 1949 trof een nieuwe ramp de uitgeverij Gordinne. Haar productie van jeugdbladen was vooral gericht op Frankrijk en in dat jaar werd de protectionistische wet op de jeugdbladen gestemd zodat het voor buitenlandse uitgevers extra moeilijk was hun producten te slijten op Franse bodem. De bladen *Cap'taine Sabord* en *Wrill* verdwenen van het toneel, respectievelijk op 11 mei en 26 mei 1949.

Post-Wrill-tijdperk

Fromenteau moest op zoek naar nieuwe uitdagingen. Heel even zat de kans erin dat hij een belangrijke positie zou gaan bekleden bij Belvision, het tekenfilmbedrijf dat in 1954 was opgericht door Raymond Leblanc. Het was echter Hergé die er een stokje voor stak. Uiteindelijk werd de functie aan Ray Goossens gegeven. Dit heeft bij Fromenteau een wrang gevoel achtergelaten.

Fromenteau richtte zijn pijlen dan maar opnieuw op het publiciteitsvak. Hij creëerde in 1954 het agentschap ATP (*Art et Technique Publicitaires*) en werd nadien tekenleraar. Fromenteau schreef nog enkele boeken over nieuwe technische processen, zoals koud emailleren. Daar waar hij kon, maakte hij toch nog enkele publiciteits-tekenfilms, want subsidies om een echte productie op te zetten, heeft hij nooit kunnen losweken.

Strips tekenen deed hij niet echt meer...

▲ *Twee stills van de eerste tekenfilm van Fromenteau: Bobino (1942)*

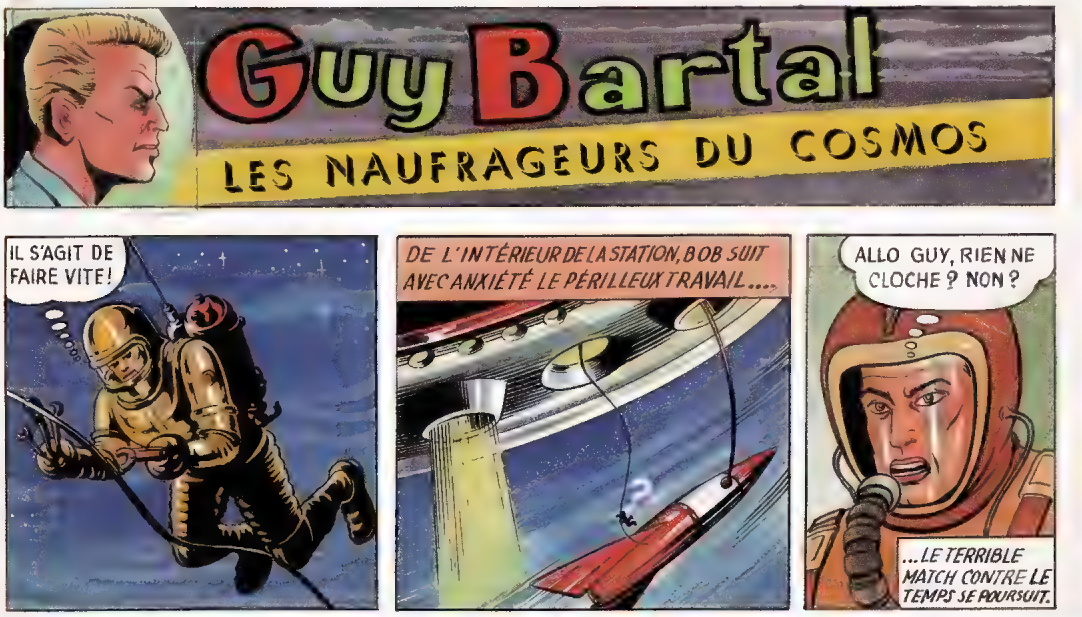
Guy Bartal
LES NAUFRAGEURS DU COSMOS
IL S'AGIT DE FAIRE VITE!
DE L'INTÉRIEUR DE LA STATION, BOB SUIT AVEC ANXIÉTÉ LE PÉRILLEUX TRAVAIL....
ALLO GUY, RIEN NE CLOCHE ? NON ?
...LE TERRIBLE MATCH CONTRE LE TEMPS SE POURSUIT.

▲ *Ontwerp voor Guy Bartal, van de hand van Fromenteau, mogelijk bestemd voor* Rire Clair

4F
Tous les jeudis
28 AVRIL 1948
1e ANNÉE
N°1
RIRE CLAIR
Le seul Journal conçu pour les fillettes comme pour les garçons
LES GRANDES AVENTURES DU CAPTAINE SABORD
le naufrage de la "BONNE HUMEUR"
VALET... NEUF AS!.. HEIN, C'EST-Y JOUÉ ÇA!
CAPOT!.. CAPOT...
CAP'TAINE... LE GOUVERNAIL EST ARRACHÉ... ET LE GRAND MAT S'ENVOLE!..
ENFIN!.. J'AI DU JEU!.. CAP'TAINE SABORD N'A PLUS QU'À BIEN SE TENIR!
JOUE DONC ON N'EST PAS ICI POUR S'AMUSER!
TIENS!.. LA BONNE HUMEUR NE TANGUE PLUS!
UN ROCHER!.. TONNERRE... JE N'Y COMPRENDS RIEN!..
OU EST DONC PASSÉE LA CLOISON?
CETTE FOIS, PLUS DE DOUTE.. NOUS AVONS FAIT NAUFRAGE! LE BLAGOBEC, VA DONC EXPLORER À BABORD!
PAS DE DOUTE... C'EST UNE ILE DÉSERTE, ...IL N'Y A PAS UN CHAT...
AH!.. OH! NE ME MANGEZ PAS!.. IL N'Y A QUE DE L'OS!

▲ *Maquette voor* Rire Clair, *een project dat nooit werd uitgevoerd (1948)*

De droom van ALBERT FROMENTEAU

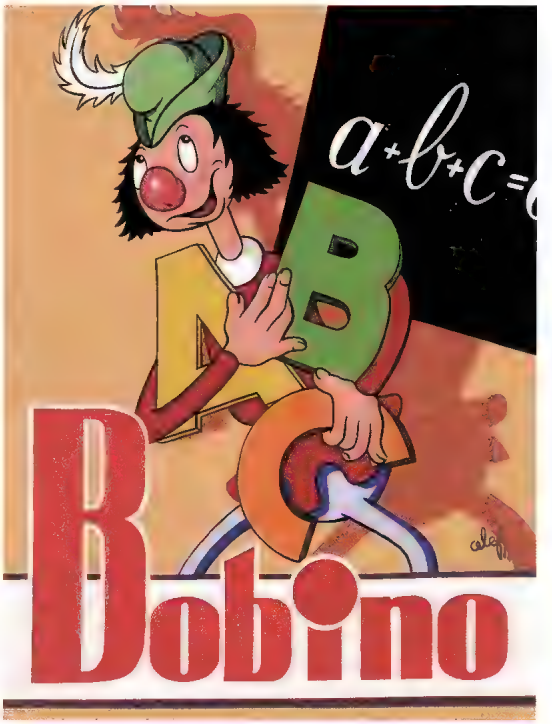

▲ *Een ABC-boekje rond de figuur Bobino. Uitgegeven bij Gordinne in 1942.*

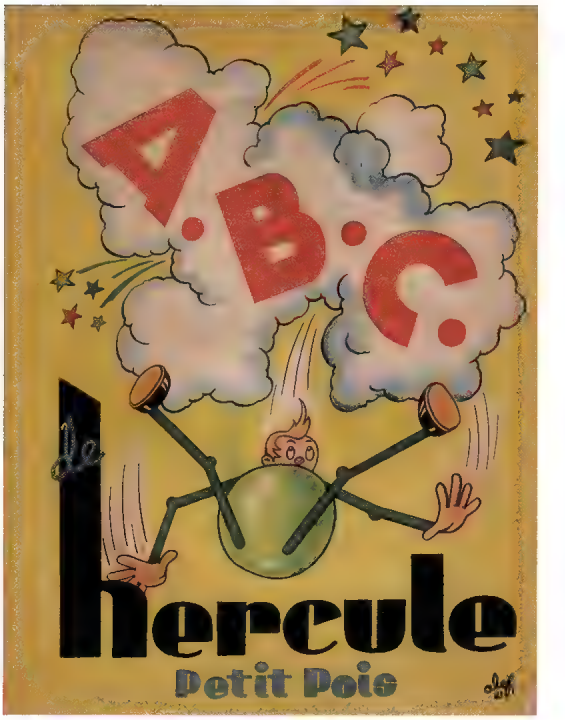

▲ *Een ABC-boekje rond de figuur Hercule Petit Pois. Uitgegeven bij Gordinne in 1942.*

FRANSE TITEL	IN WRILL OF CAPTAIN SABORD?	ALBUM IN HET FRANS?	JAAR	PAGINA'S	ALBUM IN HET NEDER-LANDS?	NEDERLANDSE TITEL
HERCULE PETIT-POIS	N	J	1941	16	J	HERCULES DOPERWT
HERCULE PETIT-POIS AVIATEUR	N	J	1941?	16	N	GEEN NEDERLANDSTALIGE VERSIE GEKEND
UN MAUVAIS RÊVE DE BOBINO	N	J	1942	16	J	EEN LEELIJKE DROOM VAN BOBINO
ROMUALD AU CHÂTEAU DES SOURIS LIBRES	N	J	1943?	16	J	ROMUALD IN HET KASTEEL DER VRIJE MUIZEN
ROMUALD LA REVANCHE DE HANS	N	J	1943?	16	J	ROMUALD DE WEERWRAAK VAN HANS
ROMUALD DETECTIVE	N	J	1943	16	J	ROMUALD DETECTIVE
LES TRIBULATIONS DE BOULOU	N	J	1942	16	N	GEEN NEDERLANDSTALIGE VERSIE GEKEND
WRILL: UN VOYAGE IMPRÉVU	J	N	1945	32	N	EEN ONVERWACHT REISJE
WRILL LE RENARD ET LA CAPTIVE DE FROK MANOIR	N	J	1945	16	N	DE GEVANGENE VAN DE BOXBERG (DEZE TITEL STAAT VERMELD IN EEN TITELCATALOGUS)
WRILL ÉCOUTE LA BBC	J	J	1946	16	J	WRILL LUISTERT NAAR DE BBC
WRILL ET LE FANTÔME DE CASTELPERDU	J	N	1947	32	N	WRILL EN HET SPOOK VAN HET VERLOREN KASTEEL
WRILL LE RENARD DÉCOUVRE UNE PLANÈTE	J	J	?	24	N	WRILL DE VOS ONTDEKT EEN PLANEET
LES AVENTURES DE POUSS-POUSS	N	J	1942?	16	J	DE GESCHIEDENIS VAN POUSS-POUSS HET KUIKEN
POUSS-POUSS AU PAYS DES COUCOUS	N	J	1942	16	J	POUSS-POUSS IN HET LAND VAN DE KOEKOEKEN
POUSS-POUSS ET CROQUE-NOIX	N	J	1943	16	J	POUSS-POUSS EN NOTENKRAKER
POUSS-POUSS CHERCHE UN TRÉSOR	J	N	1947-48	?	N	POUSS-POUSS
CRIC ET FLOC	J	N	1948-49	ONAF-GEWERKT	N	GEEN NEDERLANDSTALIGE VERSIE GEKEND
REEKS ÉÉN-PAGINA-GAGS						
DE KLEINE BELEVENISSEN VAN WRILL EN NONOLLE	J	N	1946-48		N	DE KLEINE BELEVENISSEN VAN WRILL EN NONOLLE

Geraadpleegde bronnen:

- Gordinne, Editeur liégeois, Dany Evrard en Michel Roland, Deville Graphic, 1992
- Wrill kataloog, Pol Tilkin (eigen beheer), 1987
- CISO 23, Cinemation, Brabantia Nostra, 1977

ALBERT FROMENTEAU

Het strip-oeuvre van een tekenfilm-fanaat

EERSTE ALBUM IN DE NOSTALGIA STRIPREEKS

Het Vlaams Stripcentrum heeft het plan opgevat de stripproductie van Albert Fromenteau opnieuw onder de aandacht te brengen door het uitgeven van de verhalen die hij tekende voor uitgeverij Charles Gordinne (Chagor) en de weekbladen *Wrill* en *Cap'taine Sabord*. Veel van deze verhaaltjes, die hij tekende in zijn makkelijk herkenbare *rubber hose*-stijl, werden nooit in het Nederlands uitgegeven. Hoog tijd dus om dit werk van onder het stof te halen en nieuw leven in te blazen.

▲ *Cover van een album van Romuald dat tijdens de bezetting werd uitgegeven door uitgeverij Chagor*

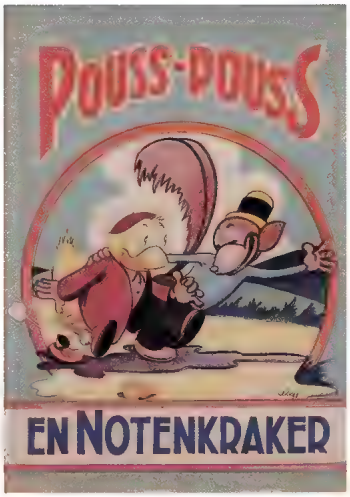

▲ *Cover van een album van Pous-Pouss dat tijdens de bezetting werd uitgegeven door uitgeverij Chagor*

We hebben twee albums op het oog:

- Zijn productie van Wrill-verhalen, de avonturen van de vos Wrill, die in de weekbladen *Wrill* en *Cap'taine Sabord* (1945-1949) verschenen
- Zijn productie voor uitgeverij Chagor die hij tijdens de bezetting afleverde (1941-1944)

We zijn volop bezig het materiaal te verzamelen om er mooie reproducties van te maken, en willen daarbij zoveel mogelijk de originele druk benaderen.

Mocht er een lezer zijn die beschikt over onbekend tekenmateriaal van Albert Fromenteau, dan mag hij steeds contact opnemen met Peter Van Hooydonck (petervh@vlaamsstripcentrum.be).

ADAMSON,
een inspiratiebron voor
Marc Sleen

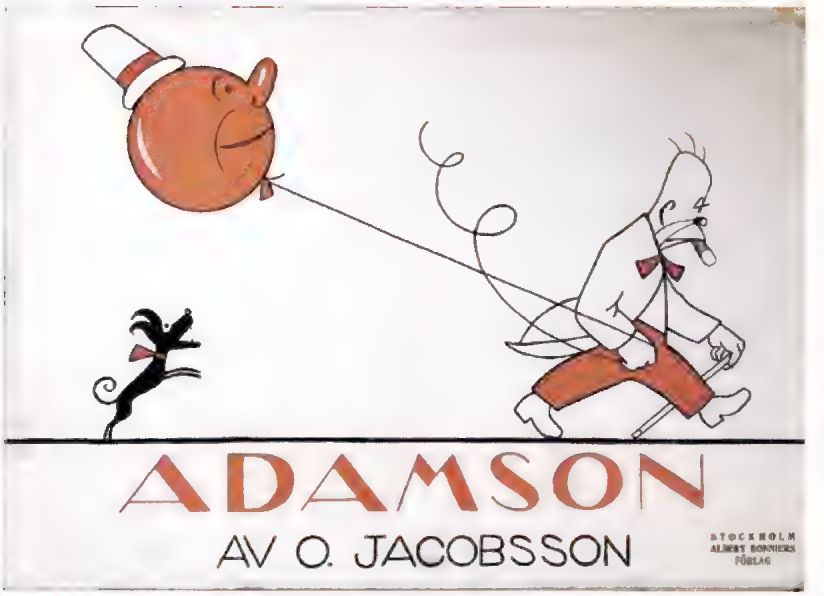

De Zweedse gagreeks Adamson (1920-1965) is een klasse apart in de Europese stripgeschiedenis, want jaren voor Hergé Tintin creëerde, kende deze strip al een internationale verspreiding, niet alleen in Europa, maar ook in de VS en Japan. Voor de Vlaamse stripgeschiedenis speelde Adamson trouwens een rol van betekenis: in deze bijdrage kijken we naar slechts één manifestatie daarvan, namelijk de invloed op Sleens *Piet Fluwijn en Bolleke* (1946-1965).

door Pascal Lefèvre

Oscar Jacobsson, Adamson op de cover van Söndags-Nisse *van 8 januari 1922.* ▸

◂ *Oscar Jacobsson, cover eerste boekuitgave Adamson 1921 bij Bonnier in Stockholm (28x20cm, 50 pagina's, slappe kaft).*

Op zondag 17 oktober 1920 verscheen de allereerste stopcomic van *Adamson* door Oscar Jacobsson (1889-1945) in een humoristisch weekblad *Söndags-Nisse*. Tot aan zijn overlijden zou deze Zweedse auteur wekelijks een gag van zijn figuurtje publiceren in dat zondagsblad. Van in het begin werden de afleveringen ook jaarlijks gebundeld in een oblong album. Na enkele jaren maakte Jacobsson zijn gags woordloos, waardoor het Deense syndicate P.I.B. ze nog gemakkelijker kon verkopen aan uitgevers in andere landen, want er waren geen vertaal- of letteringskosten. Nog in de jaren 1920 verschenen ze al elders in kranten, tijdschriften of albums: andere Scandinavische landen, Duitsland, Frankrijk, Groot-Brittannië, Spanje... Zelfs in de VS, met een heel sterke eigen nationale productie, was er interesse voor die Europese strip.

Ook de Vlaamse geschreven pers had interesse voor deze reeks. Al van eind juni 1928 vinden we haast wekelijks *Adamson*-gags in *Het Laatste Nieuws*. Maar de reeks verscheen minstens vanaf de jaren 1930 ook in andere Vlaamse kranten en tijdschriften: *Het Nieuwsblad*, *Averbode's Weekblad*, *Nieuw Vlaanderen*, *Ons Volkske* en *De Humorist*. Uit verschillende interviews (Guillaume 1972, p. 95; Auwera 1985, p. 26,) weten we dat Marc Sleen als kind *Ons Volkske* en *Averbode's Weekblad* las en dat zijn ouders een abonnement hadden op *Het Laatste Nieuws*, dat zijn dus drie titels waarin *Adamson* verscheen. De Vlaamse stripmaker refereert wel naar titels van andere stripreeksen in die interviews, maar hij vermeldt *Adamson* nooit. Nochtans was deze Zweedse reeks hem nogal eens van pas gekomen bij het uitwerken van gags in de eigen strips. In deze bijdrage spitsen we ons alleen toe op *Piet Fluwijn en Bolleke* (1946-1965), maar ook in andere Sleen reeksen is er invloed van Adamson te bekennen – zo verzekerde Sleen-kenner Yves Kerremans mij. Om de invloed van Adamson enigszins te kunnen inschatten heb ik zo'n vierhonderd gags (dit is dan nog maar één derde van het aantal gags door Jacobsson) vergeleken met de complete collectie van *Piet Fluwijn en Bolleke* (1946-1965). ▸

Vergelijking Adamson en Bolleke

Op het eerste gezicht zijn er grote verschillen tussen *Adamson* en *Piet Fluwijn en Bolleke*: Adamson is een alleenstaand, oud en lelijk mannetje dat verlekkerd is op alcohol en dikke sigaren, Bolleke is daarentegen een vrolijk, speels jongetje dat in een warm gezin opgroeit. Beide hoofdfiguren zijn wel kaal: Bolleke heeft helemaal geen haar, Adamson heeft welgeteld drie sprieten. De Zweedse figuur is voor zijn tijd een vrij radicale stripfiguur omdat hij als komisch personage weinig geremd wordt door de conventies van de sociale omgang: bijvoorbeeld als hij kwaad is, zal hij niet aarzelen om geweld te gebruiken. Zulke zaken zal je zelden aantreffen in humoristische strips van midden 20ste eeuw, omdat ze vooral een breed publiek moesten aanspreken. Dat de oorspronkelijke *Adamson* in een humoristisch blad voor volwassenen verscheen, verklaart waarom dit bijzondere personage zo zijn gang kon gaan. *Piet Fluwijn en Bolleke* verscheen daarentegen in weekbladen voor kinderen, dus het doelpubliek is al fundamenteel verschillend.

Wat betreft type strip zijn er ook verschillen: *Bolleke* is voornamelijk een ballonstrip, *Adamson*, is na de eerste jaren, volledig woordloos.

Maar er zijn ook overeenkomsten: net zoals *Adamson* is *Piet Fluwijn en Bolleke* een reeks van korte, op zich staande gags. Bij *Adamson* blijft het beperkt tot een halve pagina (of twee stroken), dus Jacobsson moest snel naar de pointe komen. Bolleke startte ook wel met één à twee stroken, maar vanaf gag nummer 105 werd het vaste formaat een volledige pagina (van vier stroken).

Ik meen dat we de ontleningen door Sleen grofweg kunnen indelen in twee tendensen naargelang de omvangrijkheid van de overname en het al dan niet toevoegen van eigen elementen.

1. Tendens herscheppen

In deze gevallen gaat Sleen aan de haal met één idee (vaak de clou van de gag), maar plaatst het in een geheel andere context of varieert hij vrijelijk op het basisgegeven. In deze gevallen kan men veeleer van inspiratie spreken, omdat de verschillen tussen de twee voldoende groot zijn om van een eigen aanpak van Sleen te kunnen spreken. Het oorspronkelijk idee is dan veeleer de start van een nieuw creatief proces. Tot op heden heb ik negen van deze gevallen gevonden. Het zou ons te ver voeren om ze allemaal te bespreken, ik beperk mij tot één voorbeeld.

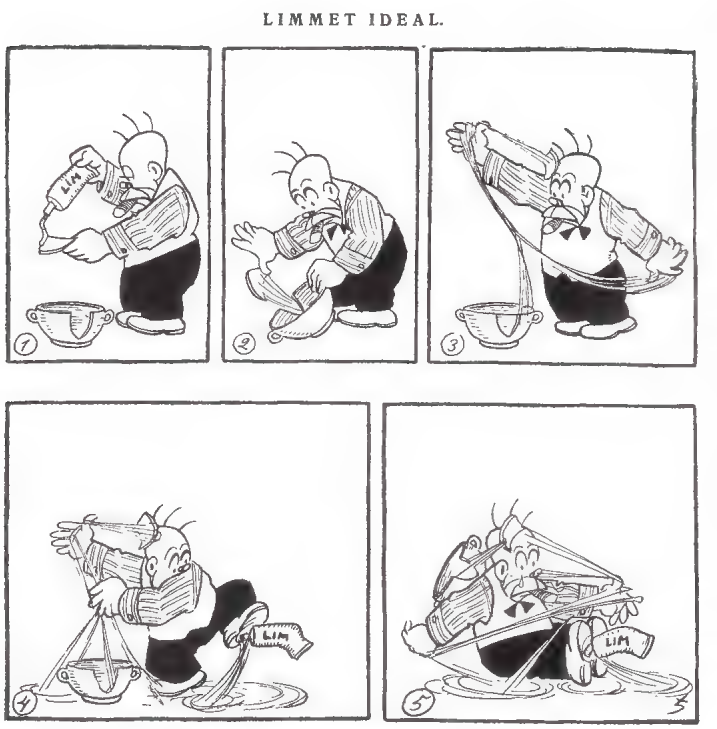

Oscar Jacobsson, Adamson vermoedelijk eerst in Söndagsnisse-Strix in 1925 (alleszins in vijfde bundeling van 1925).

Terwijl de *Adamson*-gag meteen met het toebrengen van de lijm start, heeft Sleen ruimte om er een geheel eigen inleiding aan te geven: Fluwijn zegt tegen Bolleke dat hij zich met nuttiger dingen zou moeten bezighouden dan rond te rijden op zijn driewielertje. Vervolgens geeft de vader zijn zoon een oud kasboek waarin hij zegels kan plakken. Bolleke moet dan nog eerst op zoek naar lijm in de kelder, waar hij een pot houtlijm vindt en ermee aan de slag gaat. Bij Adamson betrof het oorspronkelijk het plakken van een stuk porselein van een kapotte vaas met een tube lijm. De situatie is dus enigszins anders, maar in de volgende scènes zien we beide personages in toenemende mate knoeien met de lijm. Steeds meer lichaamsonderdelen worden

PIET FLUWIJN en BOLLEKE
door Marc Sleen
nº 511
BOLLEKE, HET WORDT TIJD DAT GE U MET NUTTIGER DINGEN BEZIG HOUDT DAN MET FIETSEN-RIJDEN
HIER, LEG EEN VERZAMELING POSTZEGELS AAN.
EN IN DAT OUDE KASBOEK KUNT GE ZE NETJES INPLAKKEN!
OM IN TE PLAKKEN MOET IK LIJM HEBBEN!
AH!
HOUT LIJM
WAT IS DAT MET U ?! GE KLEEFT VAN ONDER TOT BOVEN !!
PA!
HELP! MOEDER!... EN BRENG EEN EMMER WARM WATER OM ONS VAN MEKAAR TE WEKEN..

▲ *Marc Sleen, Piet Fluwijn en Bolleke, gag nr. 511, eerst verschenen in 't Kapoentje van 25 oktober 1956. Afgebeelde versie komt uit albumuitgave nr. 5 van 1968 (uitgegeven door N.V. Drukkerij Het Volk te Brussel).*

plakkerig en de situatie ontspoort in beide strips: Adamson zit helemaal onder lijm, in het geval van Bolleke komt Fluwijn hem helpen, maar ook hij komt vast te zitten, zodat zijn vrouw hen met warm water moet losweken. Het laatste plaatje is een fijne toevoeging van Sleen, want dit refereert naar zijn openingsscène: Bolleke kan nu weer fijn fietsen, terwijl vader gefrustreerd achter blijft, zijn pedagogisch plan is immers helemaal anders uitgedraaid dan hij had gehoopt. Bolleke, daarentegen, fluit vrolijk een overwinningsdeuntje op zijn driewieler. ▸

PIET FLUWIJN en BOLLEKE
Nº 530
VAKE, IS HET NOG VER ? IK BEN DOODOP !
KOM, WE NEMEN DE KORTSTE WEG. DWARS DOOR DE WEIDEN.
MOETEN WE DAAR OVER VAKE ?
NEE, WE VINDEN ER WEL IETS OP.
AH, DAAR LIGT ER EEN !

▲ *Marc Sleen, Piet Fluwijn en Bolleke, gag nr. 530, eerst verschenen in 't* Kapoentje *van 11 april 1957. Afgebeelde versie komt uit albumuitgave nr. 5 van 1968 (uitgegeven door N.V. Drukkerij Het Volk te Brussel).*

2. Tendens 'kopiëren'

Bij de tweede categorie zijn de aanpassingen en toevoegingen door Sleen veeleer beperkt en zien we dat hij tamelijk dicht bij het Zweedse origineel blijft, in die mate zelfs dat we bijna van een 'kopie' kunnen spreken: uiteraard geen letterlijk kopiëren, want Sleen tekent de gag in zijn stijl en met zijn figuren. Ik vond vijf gevallen van dergelijk 'kopiëren', op één geval zullen we wat dieper ingaan.

Zoals in de hierboven besproken lijmgag zorgt Sleen voor een wat langere inleiding: omdat het jongetje doodop is van de wandeling, kiest de vader een kortere weg door de wei. Deze inleiding voegt echter veel minder nieuwe elementen toe dan in de lijmgag. Eens aan het beekje gekomen, zijn de overeenkomsten nog meer expliciet met de *Adamson*-plaatjes. Er is eenzelfde oogpunt op de scène: de personages staan aan de overzijde en hun weerspiegeling in het water (met een zigzaggende lijn), op de voorgrond kronkelt een beekje, op de achtergrond een vlak weidelandschap met een hekje aan de horizon. In de laatste plaatjes zijn er nog andere gelijkenissen: zie de manier waarop het vuile water spat, het vuile spoor achter de wandelende personages, de witte ogen in een donker gezicht... Hier kan geen twijfel meer zijn dat Sleen *Adamson* op zijn tekentafel had liggen. Misschien heeft hij een recente boekuitgave van *Adamson* gebruikt: in het Duits waren er drie edities bij Rowohlt (1954, 1956, totale oplage honderdduizend) en in het Nederlands één (De Bezige Bij, 1955). De beekgag is zowel in de Duitse als de Nederlandse boekuitgave opgenomen.

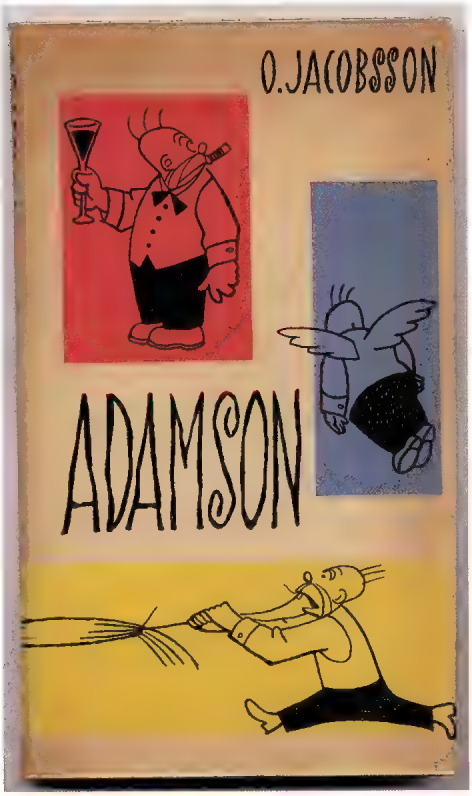

▲ *Cover eerste Nederlandstalige boekuitgave van Adamson bij De Bezige Bij (Amsterdam, 1955).*

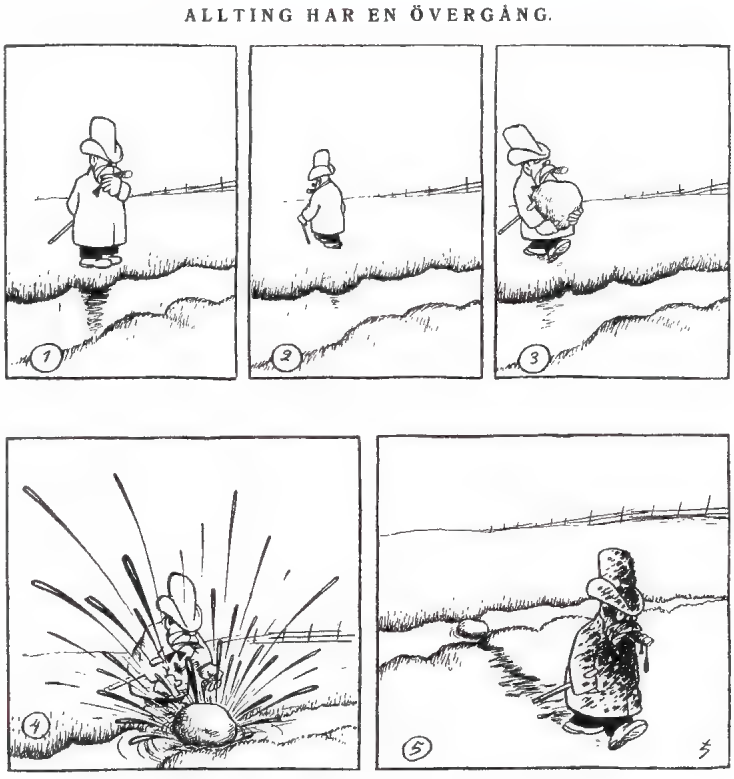

▲ *Oscar Jacobsson, Adamson in* Söndags-Nisse *van 4 februari 1923*

Oscar Jacobsson, Adamson in Söndags-Nisse, 24 juli 1921.

Marc Sleen, Piet Fluwijn en Bolleke, gag nr. 8, eerst verschenen in Ons Volkske, nr. 7, 1946. (en nog eens herwerkt tot een gag van 3 stroken, in Ons Volkske, nr. 3, 1947. Afgebeelde versie komt uit de recente heruitgave De avonturen van een vader en zijn zoon door Marc Sleen, N° 1 (Adhemar Uitgeverij, 2010).

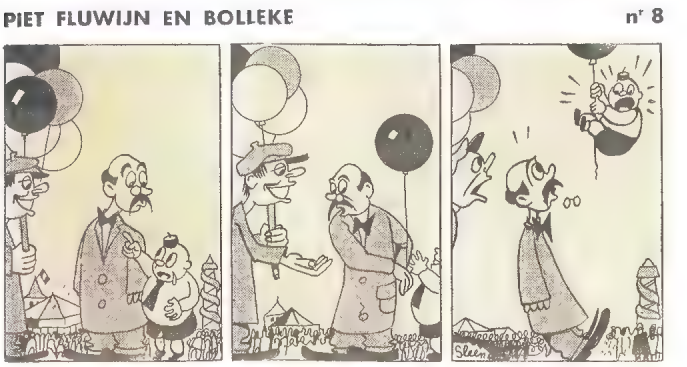

Bij vroegere ontleningen neemt Sleen veeleer het idee over (zonder de mise-en-scène na te tekenen) en bestaat de mogelijkheid dat hij het op basis van zijn herinnering aan zijn vooroorlogse lectuur heeft uitgewerkt. Maar misschien had hij die Adamson gags wel uitgeknipt en bijgehouden – zoals nogal wat kinderen in die tijd deden?

Plagiaat wordt doorgaans gedefinieerd als iets overnemen van iemand anders zonder de bron te vermelden en het dus laten uitschijnen dat men het zelf bedacht of gecreëerd heeft. Als we dat principe streng toepassen dan vallen zowel de gevallen van 'kopiëren' als van 'herscheppen' onder deze definitie. Ik heb al eerder (Lefèvre 1990) aangetoond dat bij het beeldverhaal de grens van plagiaat moeilijk te definiëren valt: wat met het overnemen van een tekenstijl of van een specifieke verteltechniek? In cultuurcreatie worden immers voortdurend bestaande elementen hernomen, bewerkt, gekopieerd, gevarieerd, enzoverder. Het is belangrijk dat we ons daarvan bewust blijven en niet zomaar een bepaalde auteur als een uniek talent op een voetstuk heffen. Tenslotte is het aannemelijk dat Oscar Jacobsson zelf ook door anderen geïnspireerd geweest is voor het bedenken van zijn *Adamson*-gags. Zo bemerk ik sporen van Wilhelm Busch (*Hans Huckebein – der Unglücksrabe*, 1880) in de gags waar Adamson te maken krijgt met een lastige vogel. *Adamson* doet ook wat denken aan die naamloze hoofdfiguur van de iets oudere Zweedse gags *Mannen som gör hvad som faller honom* in [De man die doet wat in hem opkomt] (Oskar Andersson, 1902-1906). Men kan immers altijd verder teruggaan naar een mogelijke bron van inspiratie.

BR.... OM EEN MENS ZIJN HARR TE DOEN RECHTKOMEN !
SLANGEN ZIJN GRIEZELIGE BEESTEN...
EIK!
DAAR HEB JE ER EEN !
TER DOOD! IN STUKKEN !
IK ZAL U LEREN, MIJN SPLIKSPLINTERNIEUWE TUINSLANG IN BROKKEN TE KAPPEN!

Marc Sleen, Piet Fluwijn en Bolleke, gag nr. 145, eerst verschenen in 't Kapoentje, nr. 40, 1948. Afgebeelde versie komt uit de recente heruitgave De avonturen van een vader en zijn zoon door Marc Sleen, N° 3 (Adhemar Uitgeverij, 2010).

Oscar Jacobsson, Adamson in Söndags-Nisse, 20 augustus 1922.

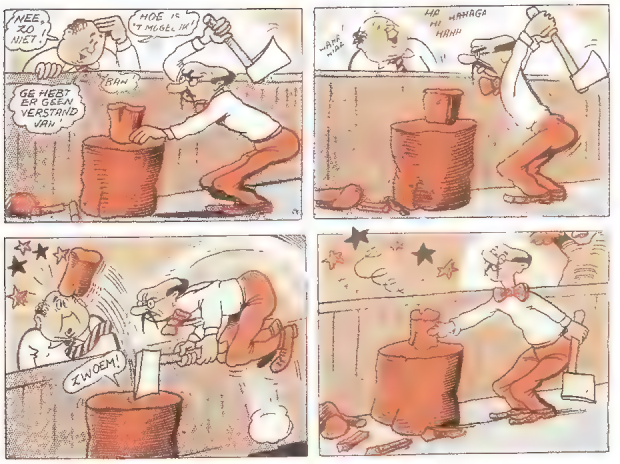

▲ *Marc Sleen, Piet Fluwijn en Bolleke, gag nr. 148, eerst verschenen in* 't Kapoentje, *nr. 43, 1948. Afgebeelde versie komt uit de recente heruitgave De avonturen van een vader en zijn zoon door Marc Sleen, N° 3 (Adhemar Uitgeverij, 2010).*

▲ *Oscar Jacobsson, Adamson in* Söndags-Nisse *van 27 januari 1924.*

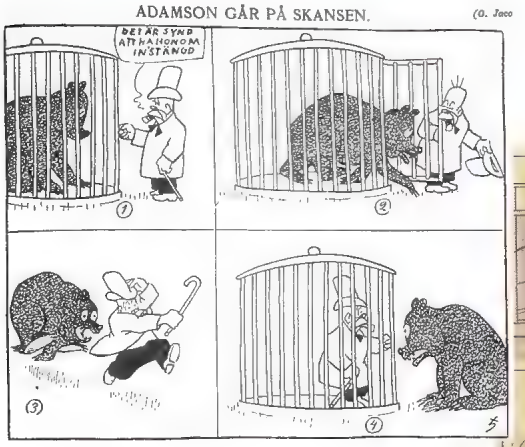

▲ *Oscar Jacobsson, Adamson in* Söndags-Nisse *van19 augustus 1923*

▼ *Marc Sleen, Piet Fluwijn en Bolleke, gag nr. 528, eerst verschenen in* 't Kapoentje *nr. 13, 28 maart 1957. Afgebeelde versie komt uit albumuitgave nr. 5 van 1968 (uitgegeven door N.V. Drukkerij Het Volk te Brussel).*

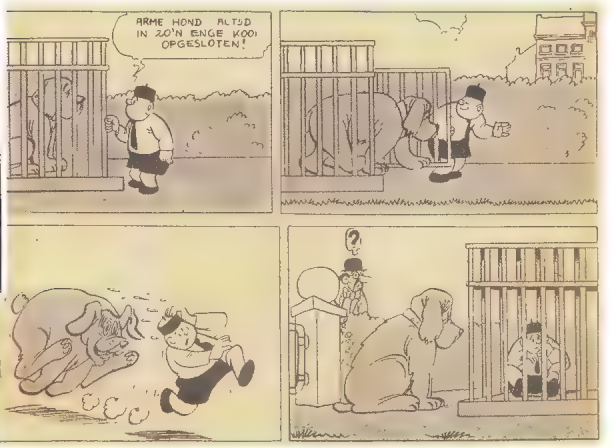

Dankwoord

Het onderzoek naar de publicaties van Söndags-Nisse in de Nationale Bibliotheek van Zweden werd mogelijk gemaakt door de onderzoekseenheid Intermedia van de campus Sint-Lukas Brussel van LUCA School of Arts.

Voorts gaat mijn dank naar de bibliotheek van mijn campus Sint-Lukas Brussel en Kungliga Biblioteket (Nationale Bibliotheek van Zweden) Stockholm en de Koninklijke Bibliotheek van België.

Tenslotte dank ik ook nog Fredrik Strömberg, Yves Kerremans en Michel Kempeneers voor hun hulp.

Bronnen

- Aerts, Kim (2009) *Het beeldverhaal in de Vlaamse dagbladpers tijdens de jaren 1930, inventarisatie en beschouwing,* Masterproef Communicatiewetenschappen, KULeuven, 2009-2010.
- Caenepeel, Tim (2009) *Het beeldverhaal in de Vlaamse geïllustreerde tijdschriften van de jaren 1930,* Masterproef Communicatiewetenschappen, KULeuven, 2009-2010.
- Guillaume, Luk (1972) *'Omtrent Marc Sleen', Mimo* 1868, 9 juli 1972.
- Jakobsen, Lars (2017) O. *Jacobssons Adamson.* Forlaget Fabel: Skanderborg.
- Kusenberg, Kurt (1956) *'Vorwort'* in O. Jacobsson, Adamson, Rowohlt: Hamburg, zonder paginanummering.
- Lefèvre, Pascal (1990) *'Plagiaat in de strip',* Yang, n°4, oktober-december 1990, p. 41-47
- Lefèvre, Pascal, Aerts, Kim, Caenepeel, Tim & Minet, Dieter (2011) *'De doorbraak van de strip als populair medium in de Vlaamse pers van de jaren dertig,' Tijdschrift voor Mediageschiedenis,* Vol. 14, N° 1, juni 2011, p. 5-24, print.
- Hegerfors, Sture (1995) *Boken om Adamson*, Bonnier Carlsen,
- Strömberg, Fredrik (2003) *Swedish Comics History*, Seriefrämjandet, Malmö.

STRIPSPRANKELS

DE BORDUURPATRONEN
van de Beernemse Tricotfabrieken

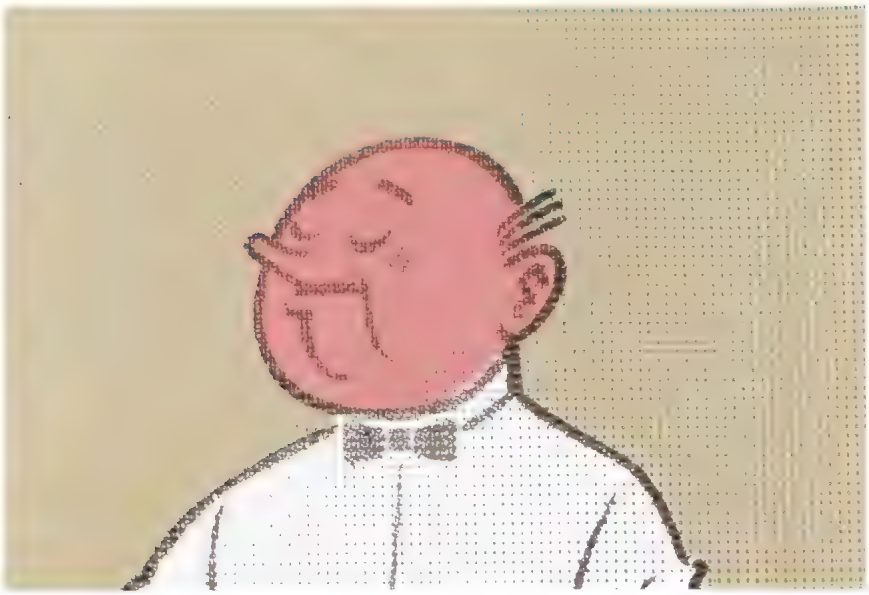

Het is een raar fenomeen, die borduurpatronen van Suske en Wiske. In de jaren'90 kwam ik voor het eerst zo'n patroon tegen met een voorgeschilderde afbeelding van Lambik. Het was duidelijk een borduurpatroon waar kinderen met een eenvoudige kruisjessteek de figuur konden volmaken met breiwol. Maar de vragen die zich stelden, waren: "*Wie heeft deze patronen gemaakt, wanneer werden ze gecommercialiseerd, zijn er nog andere figuren?*"

Door Peter Van Hooydonck
met dank aan Chris Mouton

Het moet gezegd, je komt ze zeer zelden tegen, die borduurpatronen. Zo weinig dat het moeilijk is met zekerheid de herkomst vast te leggen. Intussen zijn er toch enkele bijkomende gegevens mee te geven. Er zijn patronen gesignaleerd van Suske, Wiske, tante Sidonie, Jerom en Lambik.

In hun oorspronkelijke vorm werden ze aangeboden in een doorzichtige plastic zak, en werd de lap patroonstof achteraan verstevigd met een eenvoudig karton. De afmetingen zijn 60 cm hoog en 32 cm breed. Het geheel werd bijeen gehouden met nietjes. Bovenaan werden ze vastgehouden met een doorgesneden bamboestok en een touwtje, zodat het aan de muur kon gehangen worden, voor of na de voltooiing. Tot nu toe werden 5 verschillende patronen gevonden, mogelijk zijn er nog andere?

Wat de identificatie van de producent betreft, begeven we ons voor een stuk in de speculatieve wereld. In de financiële afrekeningen van de honoraria die Willy Vandersteen toegewezen kreeg van zijn uitgeverij, zien we eind 1954 voor het eerst de naam van de *Beernemse Tricotfabrieken* opduiken. Ook in 1955 is dat het geval. Verder geen aanwijzingen, alleen de vermelding. Tot nu toe hebben we nog geen Suske en Wiske-merchandising van dit bedrijf, dat allerlei wol- en zijde-producten maakt, kunnen terugvinden. Dus kunnen we voorlopig en voorzichtig opperen dat deze realisaties uit de Beernemse fabriek zouden kunnen komen.

De stijl van de 5 figuren is zeer uiteenlopend. Suske en Wiske zijn tijdloos, zoals wel vaker. Jerom is de oer-Jerom uit 1953-54 toen hij nog een dierenvelletje om de lenden had. Tante Sidonie is duidelijk uit de oude doos: ze draagt haar hoedje met haarspeld en haar paraplu. Lambik staat er wat knullig bij, met zijn strikje, dat hij mid jaren '50 regelmatig droeg. Dus het zou kunnen...

Toen ik alleen nog maar de Lambik-figuur had gezien, schatte ik de tekening uit de jaren '60 (zie Catalogus Suske en Wiske-veiling, Veilinghuis Bernaerts, 1995), maar ik moet deze inschatting nu bijsturen. ▸

▲ *Een ingelijst én geborduurd exemplaar van Suske*
◂ *Detail van het borduurpatroon van Lambik*

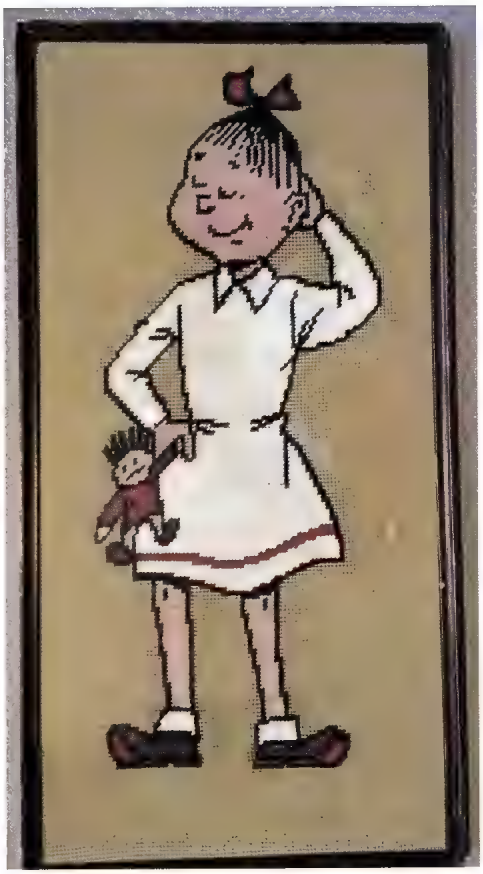

▲ *Een ingelijst én geborduurd exemplaar van Wlske*

▲ *Het borduurpatroon van tante Sidonie, met paraplu en haarspeld*

▲ *Het borduurpatroon van Jerom, nog met een dierenvelletje om de lenden*

De Beernemse Tricotfabrieken

Hoe kwamen de *Beernemse Tricotfabrieken* op het idee om producten te maken met de figuren van de Suske en Wiske-strip? Dit zullen we mogelijk nooit te weten komen, zoals steeds speelt de tijd in ons nadeel. De geschiedenis van de Tricotfabrieken is onafscheidelijk verbonden met die van Pieter Delbaere (1892-1957). Als zoon van een zakenman, volgde hij in Kortrijk de humaniora en deed in Berlijn handelsstudies. Hij zetelde in de beheerraden van diverse Vlaamse financiële instellingen en was een voorvechter van de ontwikkeling van een eigen Vlaamse economie. Hij droeg bij tot het stimuleren van de West-Vlaamse textielsector via de oprichting in 1923 van de *Beernemsche Tricotfabriek*, de oprichting van de *Algemeene Fluweelweverij van Kortrijk* en de *Kortrijkse Katoenspinnerij*. In al deze bedrijven was het Nederlands de voertaal en werd een sterke sociale politiek gevoerd. Pieter Delbaere was in 1926 medestichter en eerste voorzitter (tot 1952) van het *Vlaams Economisch Verbond* (VEV). Begin 1945 werd hij algemeen voorzitter van het VEV, een functie die hij behield tot 1952.

In 1993 hielden de *Beernemse Tricotfabrieken* op te bestaan.

▲ *Het logo van de fabriek in Beernem*

Een West-Vlaamse entente?

Mogelijk is er een contact geweest tussen Pieter Delbaere en Alberic Florizoone (1896-1965), de stichter van de *Briqueteries Mécaniques de Nieuport*. Deze steenbakkerij werd opgericht in 1924, en in 1951 kreeg ze een licentie om 4 aardewerken Suske en Wiske-beeldjes te maken. Florizoone was ook voorzitter van het *Nationaal Christelijk Middenstandsverbond*, gewest Brugge en kust. Van 1951 tot 1953 was hij voorzitter van het *Vlaams Economisch Verbond*, afdeling Kuststreek en Brugge. Dat beide mannen elkaar moeten gekend hebben, in zonder twijfel zo. Dat ze het over Suske en Wiske gehad hebben, is minder zeker...

Tot dusver het weinige licht dat we kunnen laten schijnen op de Suske en Wiske borduurpatronen. Het is wachten tot een meer tastbaar bewijs om onze hypothese kracht bij te zetten, of juist niet. Het gaat er ons niet om gelijk te halen, maar om de ware toedracht naar boven te brengen.

▲ *Het borduurpatroon van Suske, in zijn oorspronkelijke niet bewerkte staat*

▲ *Het borduurpatroon van Lambik, in zijn oorspronkelijke niet bewerkte staat*

Rombouts-kalender 1970

STRAFFE KOFFIE!

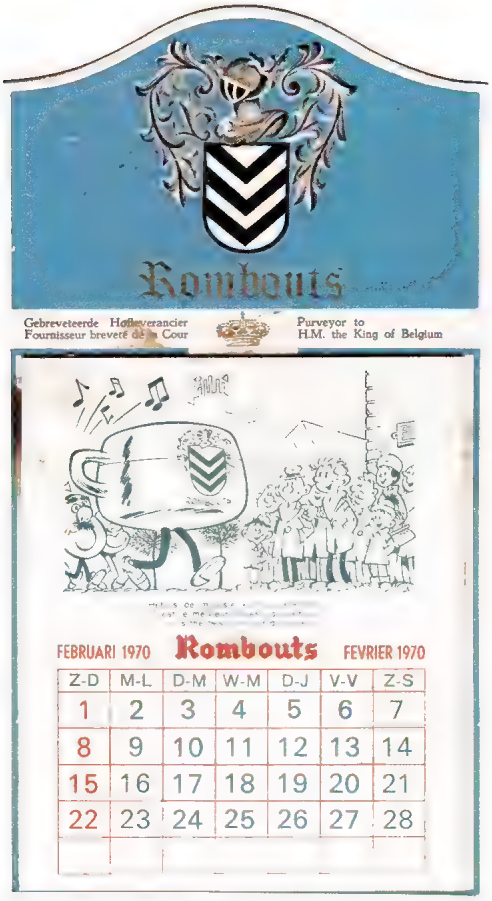
Rombouts
Gebreveteerde Hofleverancier
Fournisseur breveté de la Cour
Purveyor to
H.M. the King of Belgium
FEBRUARI 1970
Rombouts
FEVRIER 1970
Z-D M-L D-M W-M D-J V-V Z-S
1 2 3 4 5 6 7
8 9 10 11 12 13 14
15 16 17 18 19 20 21
22 23 24 25 26 27 28

Joppe Broeckhoven heeft ons onlangs weer verblijd met een mysterieuze vondst. Het betrof een publicitair ROMBOUTS-kalendertje voor het jaar 1970: geïllustreerde blaadjes, één per maand, netjes gelijmd op een kartonnetje met het embleem van de gelijknamige koffiebranderij. Jammer genoeg ontbreekt de eerste prent van de maand januari. Meteen een kopbreker die ons voor enkele vragen stelde: wie heeft deze kalender geïllustreerd?

Door Philippe Mouvet

Met dank aan Joppe Broeckhoven

Zalig Pasen ! De klokken geven gul vandaag !
Joyeuses Pâques ! Elles deviennent bonnes, les cloches !
Easter ! The bells are ringing joyfully today !

MAART 1970 **Rombouts** MARS 1970

Aprilvis !
Poisson d'avril !
All Fools' Day Joke !

APRIL 1970 **Rombouts** AVRIL 1970

Koffie Rombouts ontstond uit de samenwerking van twee partners, Alfons Feys en Frans Rombouts. De twee Antwerpse heren waren reeds vóór de Eerste Wereldoorlog werkzaam in de koffiehandel, maar hun partnerschap werd pas in 1922 officieel bezegeld door de oprichting van de firma ***Feys & Rombouts***. In 1928 verhuisden zij met hun branderij naar een groot herenhuis in de Solvijnstraat, niet ver van het oude Antwerpse Gerechtshof in het zuiden van de stad. Een jaar later stapten twee broers van Frans mee in de branderij. In juli 1931 trok Alfons Feys zich terug uit de zaak. Vanaf 1932 heette het bedrijf ***Koffie F. Rombouts***.

Na de moeilijke periode van WO II bloeide het bedrijf verder open. In 1948 werd een merknaam en handelsregister verplicht, én moest het adres van de firma op de verpakkingen vermeld worden. Voor het ontwerpen van een logo werd kunstenaar Georges Wambach (1901-1965) aangesproken. Die inspireerde zich op de gewoonte die Frans Rombouts had om twee vinkjes op de goedgekeurde stalen ruwe koffie aan te brengen. Ter gelegenheid van de Wereldtentoonstelling van 1958 in Brussel presenteerde Rombouts een gloednieuw ontwerp: de individuele koffiefilter. Een absolute primeur en zowaar de voorloper van de latere voorgedoseerde koffiepads en dito cups.

Het tof Romboutskalendertje, dat Joppe uit de vergeetput van de stripgeschiedenis had gered, bracht bij mij ook goede herinneringen boven, want ik woonde zelf, zowat 30 jaar geleden, enkele jaren in een gezellig gemeenschapshuis achter de hoek van Rombouts-Koffie. Als de wind een beetje uit de goede richting waaide, had je 's morgens geen kopje koffie nodig om wakker te worden. De geur van de vers gebrande bonen kwam je zo tegemoet... ▸

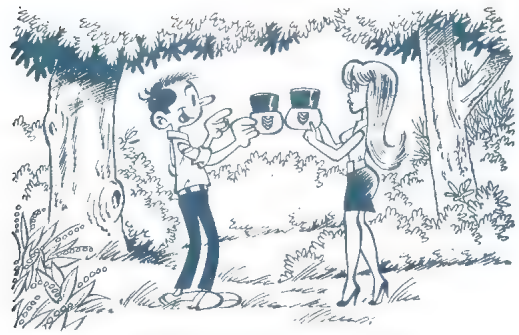

Een kleine flirt... en een grote filter
Un petit flirt... et un grand filtre.
Some little flirt... and a big filter.

MEI 1970 **Rombouts** MAI 1970

ROMBOUTS bestijgt de top !
ROMBOUTS atteint les sommets !
ROMBOUTS hits the top !

JUNI 1970 **Rombouts** JUIN 1970

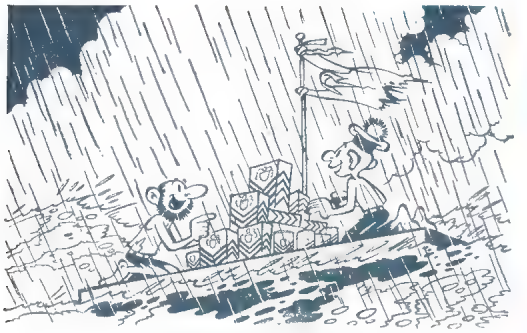
Wij hebben het kostbaarste gered !
Nous avons sauvé le plus précieux !
We still keep the best !
JULI 1970
Rombouts
JUILLET 1970

Een hoofdbreker...

Op een avond zaten Joppe, zijn sympathieke eega Viki en ikzelf aan de keukentafel ons hoofd te breken over dat kalendertje. Zó gezellig getekend, zó herkenbaar gerelateerd aan strips. Maar dat was het nu juist: wie kon dit wel getekend hebben? Het ging van 'bijna zeker' tot 'misschien toch niet'. Studio Vandersteen hadden we als eerste van de lijst geschrapt, zo ook Marc Sleen, Bob Mau, Erik... Iemand uit het weekblad *Kuifje* of uit *Robbedoes* leek waarschijnlijker.

Striptekenaars inschakelen voor reclamecampagnes was al een oude traditie. Hergé en Jacobs deden het al voor de Tweede Wereldoorlog. In Vlaanderen waren Vandersteen en Sleen ook niet vies van een publicitaire opdracht. In het weekblad *Kuifje* had je vanaf 1950 het fenomeen van de Kuifje's Bons. Deze uit te knippen bons waren te vinden op de verpakkingen van deelnemende producten, een voldoende aantal kon je omwisselen voor tal van geschenken. Reclame voor deze sponsors werd meestal onder vorm van publicitaire stripjes door tekenaars van het agentschap PubliArt (van uitgeverij Lombard) gemaakt en gepubliceerd in het weekblad. Eén van de trouwste sponsors van de Kuifjespunten was de Clé d'Or-koffie. Als concurrerende firma kon Rombouts daar dus moeilijk aansluiting bij vinden en moest het anders aanpakken.

▲ Corso *nr. 9, september 1961, cover van Berck*

PubliArt zette zijn tekenaars ook in om, los van de Kuifje's Bons, allerlei reclameopdrachten uit te werken. Zo werden in 1960-61, 24 nummertjes van het reclamestripblad *De weg der jongeren-BP* gerealiseerd, en in 1961-62, 24 nummertjes van *Corso*, een gelijkaardig blad voor het koffiemerk van de Delhaize-winkelketen.

In 1964 richtte Rombouts zich tot PubliArt om enkele Rombouts-koffie prijskampen in het weekblad *Kuifje* te plaatsen (in nr. 26 en 50). In december werd een Rombouts-kalender voor 1965 (als relatiegeschenk?) door Berck geïllustreerd, met Pechvogel op de kaft. Deze kalender werd waarschijnlijk eveneens door PubliArt gerealiseerd.

Er is dus een duidelijke link tussen Rombouts en de reclameafdeling van uitgeverij Lombard tijdens de jaren '60. We vermoeden dan ook dat de tekenaar

▲ *De kalender van 1965, met covertekening van Berck*

van het kalendertje voor 1970 eveneens voor het weekblad *Kuifje* en voor PubliArt werkte. Jammer genoeg zijn de tekeningen niet gesigneerd, noch wordt er een reclameagentschap vermeld. Wij zijn dus aangewezen op het zoeken naar stijlovereenkomsten tussen het raadselachtige Rombouts-hebbedingetje en tekenaars van het blad.

Cheratte of all places

Na jaargangen *Kuifje* te hebben doorgenomen, zijn we uiteindelijk uitgekomen bij **MITTEÏ,** pseudoniem voor Jean Mariette (1932-2001).

Mittéï begon in 1959 als striptekenaar voor het weekblad te werken. In dat jaar publiceert het blad zijn eerste humoristische avonturenstrip *Scheepsmaatje Rol* op scenario van Greg (in nr. 1959/28). Terzelfdertijd start hij ook als reclametekenaar voor PubliArt met een vervolgstripje voor Victoria-chocolade (in nr. 1959/45).

In de loop van de daarop volgende jaren werkt hij aan eigen reeksen (*Scheepsmaatje Rol*, *De 3L* of nog *Die Onverbeterlijke Bas*), en daarnaast ook als assistent voor Aidans (*De Familie Kleesters* en *Toenga*), Tibet (*Rik Ringers*) of nog Attanasio (*Spaghetti*).

In 1961 illustreert Mittéï voor PubliArt ook een *Pocket Autodigest* voor automerk FORD. Het klein boekje (13,5 x 9,1 cm) telt 160 pagina's en is geschreven door Yves Duval en staat vol leuke illustraties, die in stijl verwant zijn met die van onze kalender. ▸

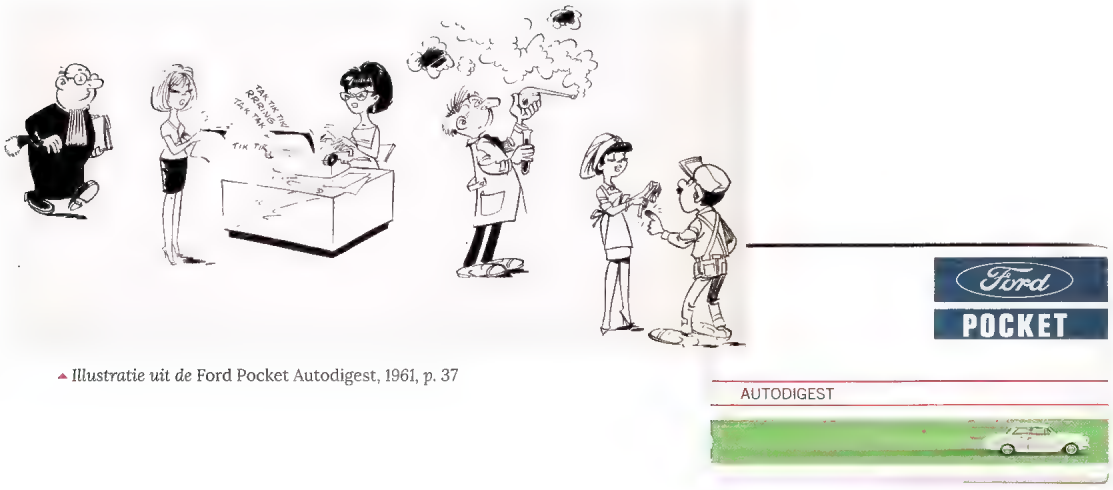

▲ *Illustratie uit de* Ford Pocket Autodigest, *1961, p. 37*

Wanneer eind 1969 de Romboutskalender wordt getekend, is Mittéï nog steeds werkzaam bij *Kuifje*. In dat jaar heeft hij de gags van *Ton en Tineke* van Attanasio overgenomen. De overeenkomst met de tekenstijl van het Romboutskalendertje is treffend. Zo vinden wij een bijfiguur uit de Ton en Tineke-gag in *Kuifje* nr. 42 van 21 oktober 1969 terug in de kalenderillustratie voor augustus.

Enkele maanden later, in 1970, zal Mittéï een reeks reclamegags van *Ton en Tineke* voor de nieuwe Nestlé-berlingots (gesuikerde geconcentreerde melk) tekenen. De reclamereeks verschijnt naast de gewone gags eveneens in het weekblad *Kuifje*.

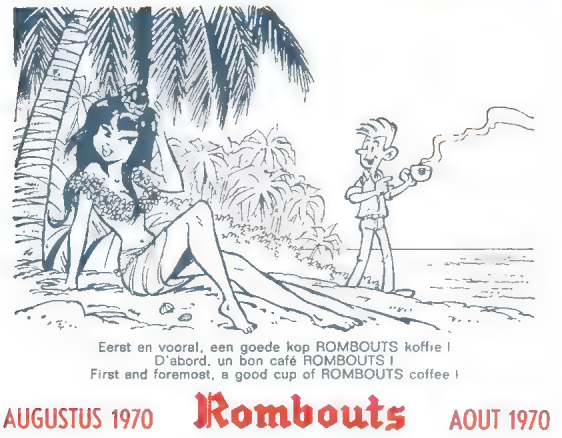
Eerst en vooral, een goede kop ROMBOUTS koffie !
D'abord, un bon café ROMBOUTS !
First and foremost, a good cup of ROMBOUTS coffee !
AUGUSTUS 1970
Rombouts
AOUT 1970

▲ *Bijfiguur uit een Ton en Tineke-gag, sterk gelijkend op het figuurtje in de Rombouts-kalender voor augustus 1970*

Heel wat tekenplaten uit die periode zijn gesigneerd Mittéï en FOAL (onder andere de kaftillustratie van *Kuifje* nr. 2 van 13 januari 1970). Foal is het pseudoniem van Pierre Seron (*De Minimensjes*).

EVEN LATER...
ALWEER AAN HET BAKKELEI'EN GEWEEST?
NEE! HEUS NIET! IK ZWEER HET! HIJ VIEL VAN Z'N HOUTJE OMDAT HET DE EERSTE MAAL IS DAT IK VAN HEM IETS KOOP!
HEB JIJ REEDS GESMULD VAN HET
NESTLÉ
"BERLINGOT"
17F VOOR EEN ZAKJE VAN 6

▲ *Fragment uit de publicitaire Nestlé-strip, gesigneerd Mittéï en Foal, verschenen in Kuifje nr. 10, 6 oktober 1970*

Al is Mittéï naast volwaardige auteur ook een lange tijd assistent geweest van verschillende collega's, hij heeft in zijn tekenatelier in Cheratte (Franstalig België) verschillende assistenten gehad of kwamen sommige tekenende buren, zoals Walthéry (*Natasja*), al eens een handje helpen. Zo werkten achtereenvolgens Walthéry, Dany, Seron, Hachel of nog Marc Hardy voor Mittéï. Tegen eind jaren '60 zien we dan ook duidelijk dat de tekenstijl van de platen van Mittéï onder hun invloed ronder en soepeler wordt. Als we de tekeningen van de Rombouts-kalender met deze platen vergelijken durven wij met zekerheid zeggen dat ze door Mittéï en Seron gemaakt zijn.

Of heeft een lezer van *StripKiosk* een ander idee?

Drink een goede kop ROMBOUTS koffie, dat zal u moed geven !
Buvez un bon café ROMBOUTS, ça vous donnera du courage !
Drink a cup of fine ROMBOUTS coffee, it will give you courage !

SEPTEMBER 1970 **Rombouts** SEPTEMBRE 1970

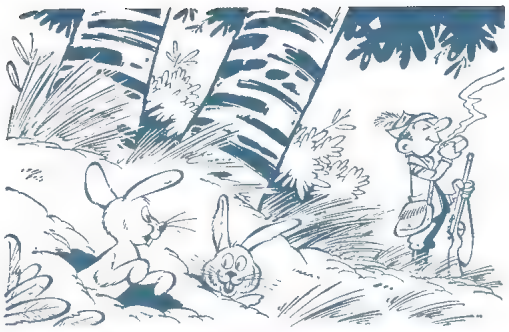

Voldoende tijd om te vluchten, hij geniet van zijn ROMBOUTS koffie !
On a le temps de filer, il déguste son café ROMBOUTS !
Time enough to flee, he enjoys his ROMBOUTS coffee !

OKTOBER 1970 **Rombouts** OCTOBRE 1970

Voorzeker is zij de Koningin der Katrientjes !
Pour sûr, voilà la Reine des Catherinettes !
She is indeed the Queen of Maidens !

NOVEMBER 1970 **Rombouts** NOVEMBRE 1970

Halt ! Hier zijn ROMBOUTS filters !
Repos ! Ici il y a des filtres ROMBOUTS !
Stop ! Here are ROMBOUTS filters !

DECEMBER 1970 **Rombouts** DECEMBRE 1970

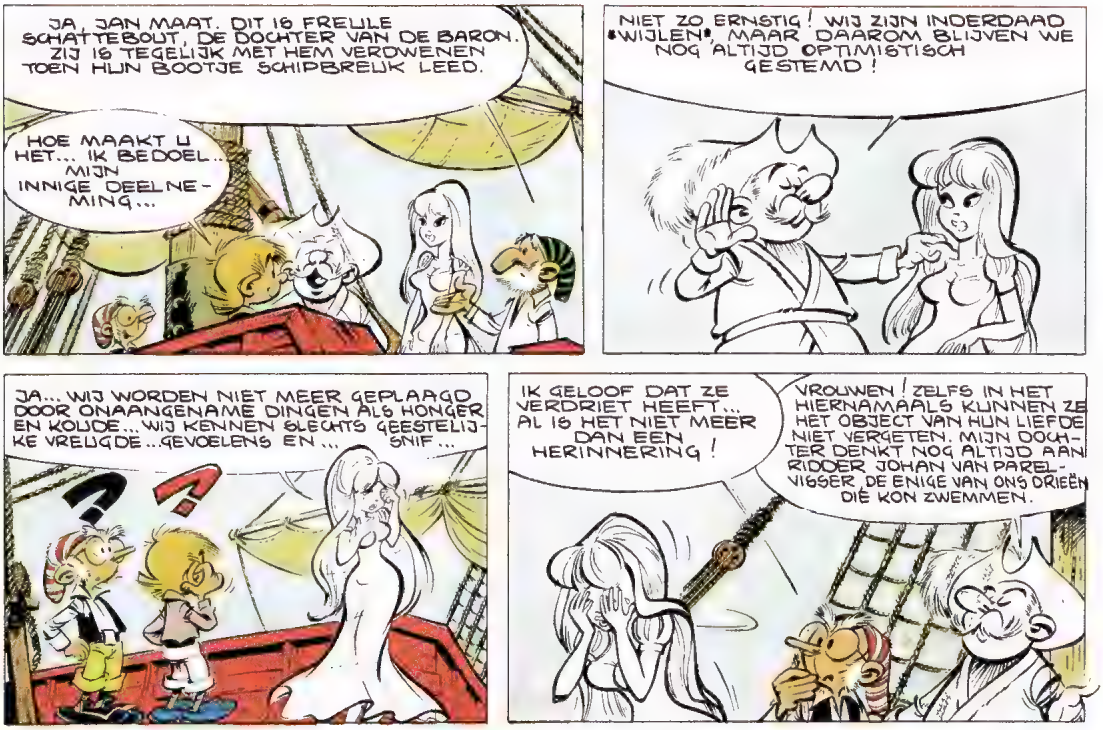
JA, JAN MAAT. DIT IS FREULE SCHATTEBOUT, DE DOCHTER VAN DE BARON. ZIJ IS TEGELIJK MET HEM VERDWENEN TOEN HUN BOOTJE SCHIPBREUK LEED.
HOE MAAKT U HET... IK BEDOEL.. MIJN INNIGE DEELNEMING...
NIET ZO ERNSTIG ! WIJ ZIJN INDERDAAD "WIJLEN", MAAR DAAROM BLIJVEN WE NOG ALTIJD OPTIMISTISCH GESTEMD !
JA... WIJ WORDEN NIET MEER GEPLAAGD DOOR ONAANGENAME DINGEN ALS HONGER EN KOUDE... WIJ KENNEN SLECHTS GEESTELIJKE VREUGDE..GEVOELENS EN ... SNIF...
IK GELOOF DAT ZE VERDRIET HEEFT... AL IS HET NIET MEER DAN EEN HERINNERING !
VROUWEN ! ZELFS IN HET HIERNAMAALS KUNNEN ZE HET OBJECT VAN HUN LIEFDE NIET VERGETEN. MIJN DOCHTER DENKT NOG ALTIJD AAN RIDDER JOHAN VAN PARELVISSER, DE ENIGE VAN ONS DRIEËN DIE KON ZWEMMEN.

▲ *Fragment uit de strip* Jan Maat, 'Spoken op het wrakhout', *getekend door Mittéï en Foal, in* Kuifje *nr. 1, 6 januari 1970.*

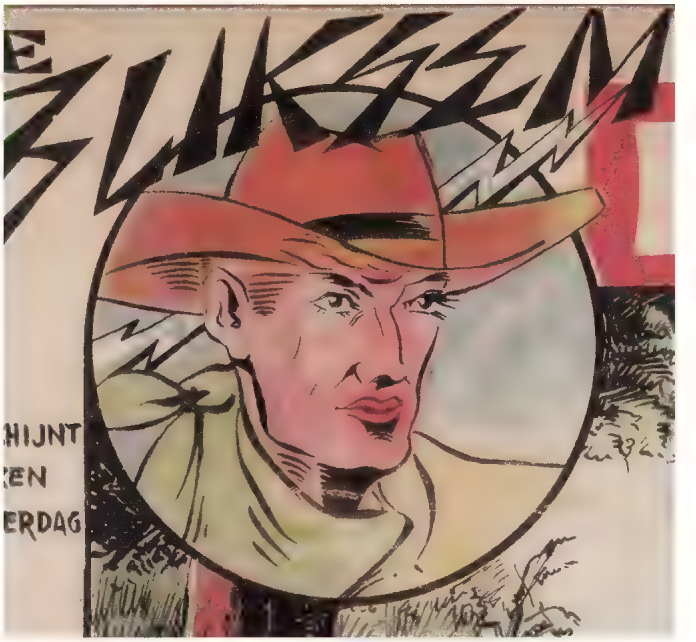

DE BLIKSEM EN BOB HUNTER

De korte geschiedenis van het weekblad De Bliksem, *is nauw verbonden met die van het blad* Geïllustreerde Avonturen-Bimbo. *Beiden zijn ontstaan in volle bezettingstijd en kwamen op een bepaald ogenblik tot een fusie. In Brabant Strip 14 vinden we een volledig overzicht van het weekblad* Geïllustreerde Avonturen, *en hoe dat na 30 nummers evolueerde naar* Bimbo-Geïllustreerde Avonturen. *Maar de volledige integratie van* De Bliksem *in dit geheel werd daarbij niet behandeld. Een aanvulling op de geschiedenis.*

Door Peter Van Hooydonck

▾ *Het eerste nummer van* De Bliksem *(1941)*

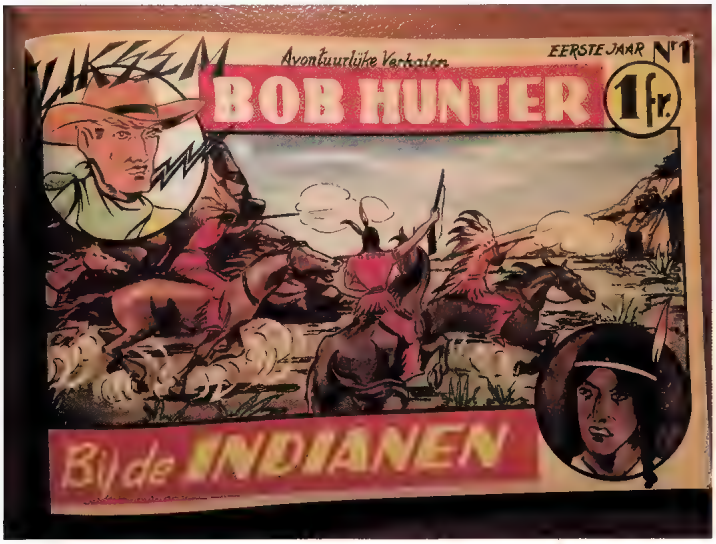

Het blad *Geïllustreerde Avonturen* startte in het najaar van 1940. Het was het geesteskind van Guy Depière, een Belgische Franstalige tekenaar-ondernemer die strips produceerde onder de naam *Studio Guy*. De eerste nummers verschenen nog om de veertien dagen, maar spoedig werd het een heus weekblad. Opvallend hierbij is dat Guy Depière in die beginperiode ALLE reeksen in het blad zélf tekende: Roberjac, de Musketier, Jackson, de Detective, Bill Rony, de ontdekkingsreiziger, Tommy Tuller, de as van de Far-West, Akkor, de Koning der Planeet en Bimbo, Miksy en Romarin. Pas enige tijd later, nog tijdens de bezetting, kon hij andere tekenaars aantrekken zoals Fernand Cheneval en Fred Funcken. Duivel-doet-al Depière was ook nog een affiche-ontwerper die enkele bekende posters ontwierp.

Het is opvallend dat Depière van bij de start heel veel aandacht besteedde aan ledenbinding en communicatie met de lezers. Als één van de eersten creëerde hij een lezersclub, de *Bimbo-club*, en bood hen zelfs een lidkaart en een kenteken aan, net zoals ook *Spirou/Robbedoes* dat deed.

In de loop van het jaar 1941 werd een andere publicatie opgestart: het stripblad *De Bliksem* met een Franstalige tegenhanger *L'Eclair*. Het verscheen in een langwerpig formaat en bracht volledige western-verhalen van Bob Hunter, getekend door een jonge Fred Funcken (1921-2013). ▸

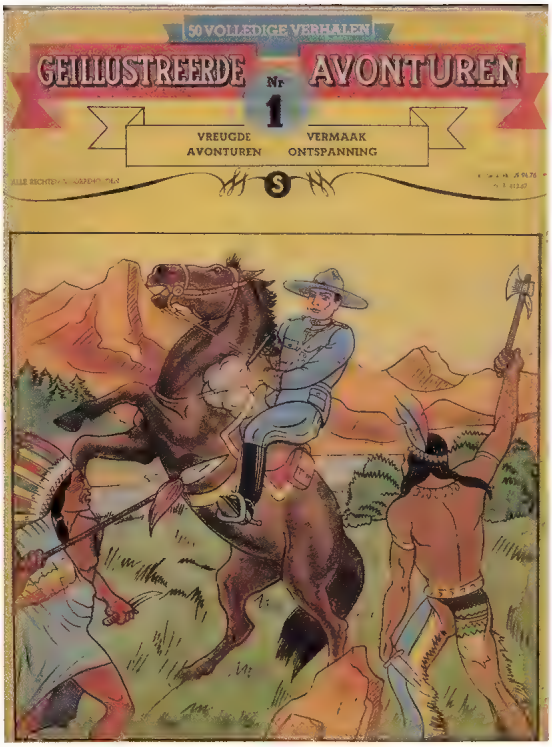

▴ *Cover van het album met de eerste nummers van* Geïllustreerde Avonturen *(1940-41)*

LEEST IEDERE WEEK
"Geïllustreerde Avonturen,,
die in levende verhalen de boeiende lotgevallen van Uw lievelingshelden bevatten.
ROBERJAC, de Musketier des Konings.
JACKSON, de Moderne Detective
BILL RONY, de Reporter Ontdekkingsreiziger
TOMMY TULLER, de Aas van de Far-West
AKKOR, de Koning der Planeet.
BIMBO, MIKSY EN ROMARIN in hun fratsen.
12 BLADZIJDEN WAARVAN 6 IN PRACHTIGE KLEUREN, OVERAL VERKRIJGBAAR
1 Frank
Iedere publicatie is volledig, met een perfecte voorstelling, boeiend en aangenaam

▴ *Achterkaft van het album met de eerste nummers van* Geïllustreerde Avonturen*: de lijst van strips getekend door Guy Depière is indrukwekkend.*

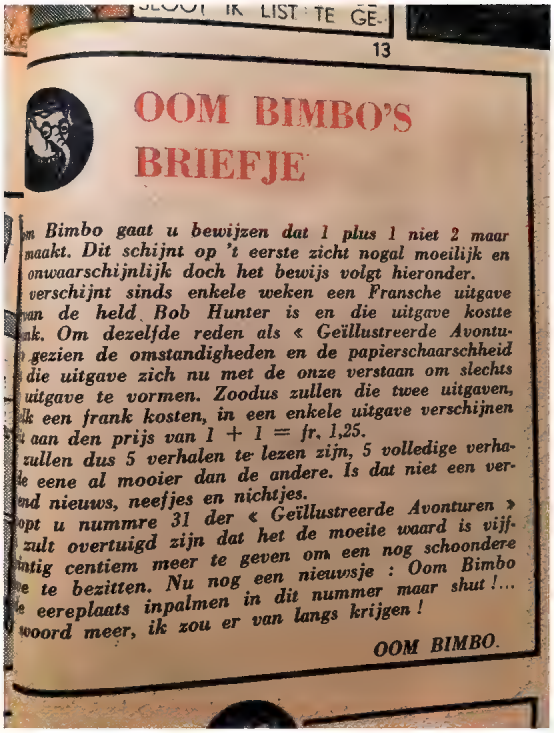

13

OOM BIMBO'S BRIEFJE

Bimbo gaat u bewijzen dat 1 plus 1 niet 2 maar maakt. Dit schijnt op 't eerste zicht nogal moeilijk en onwaarschijnlijk doch het bewijs volgt hieronder. verschijnt sinds enkele weken een Fransche uitgave van de held Bob Hunter is en die uitgave kostte nk. Om dezelfde reden als « Geïllustreerde Avontu- gezien de omstandigheden en de papierschaarschheid die uitgave zich nu met de onze verstaan om slechts uitgave te vormen. Zoodus zullen die twee uitgaven, lk een frank kosten, in een enkele uitgave verschijnen aan den prijs van 1 + 1 = fr. 1,25.
zullen dus 5 verhalen te lezen zijn, 5 volledige verha- le eene al mooier dan de andere. Is dat niet een ver- end nieuws, neefjes en nichtjes.
opt u nummre 31 der « Geïllustreerde Avonturen » zult overtuigd zijn dat het de moeite waard is vijf- ntig centiem meer te geven om een nog schoondere e te bezitten. Nu nog een nieuwsje : Oom Bimbo e eereplaats inpalmen in dit nummer maar shut !... woord meer, ik zou er van langs krijgen !

OOM BIMBO.

▲ *De fusie met* De Bliksem *werd aangekondigd in* Geïllustreerde Avonturen *nummer 30*

BIMBO
GEÏLLUSTREERDE AVONTUREN
ALS BIJVOEGSEL DE BLIKSEM
Het Groot Onuitgegeven Belgisch Weekblad der Jongeren - Tweede Jaar - N° 31
BIMBO, ROMARIN EN MIKSY
Opheffbaarend!
NIEUWIGHEDEN... VERRASSINGEN... DIT NUMMER : 8 BLADZ

▲ *Dat* De Bliksem *werd ingelijfd in het blad* Bimbo-Geïllustreerde Avonturen, *werd voor het eerst op de cover van het nummer 31 kenbaar gemaakt*

De uitgever was een zekere F. Van Overstraeten, de uitgeverij heette *De Nieuwe Uitgaven* en was gevestigd in de Dupéctiauxlaan in Brussel. Het tijdschrift werd gedrukt bij IMIFI (Imprimerie Industrielle et Financière) die naast *L'Echo de la Bourse* en de loten van de Koloniale Loterij, tal van tijdschriften drukte, zoals *De Rakker* en dus ook *De Bliksem/L'Eclair*.

In het 9de en laatste nummer van *De Bliksem*, dat trouwens al niet meer met een kleurencover verscheen, kondigde het blad aan dat het omwille van de papierschaarste niet langer kon verschijnen, en dat het ging samengaan met *Geïllustreerde Avonturen*. In het nummer 30 van *Geïllustreerde Avonturen* vinden we soortgelijke toelichting. Het blad bracht de boodschap op een zeer constructieve manier: 1 + 1 is meer dan 2, want voortaan zou het gefuseerde tijdschrift 1,25 frank kosten ipv 2 maal 1 frank. Van deze fusie werd gebruik gemaakt om de naam aan te passen. De hoofdtitel werd *Bimbo*, en *Geïllustreerde Avonturen* werd de bijtitel. Daarnaast werd op de cover systematisch vermeld: *Als bijvoegsel: De Bliksem*. De volledige verhalen van Bob Hunter bleven tot op het einde van *Bimbo* (september 1942) in het blad verschijnen.

▲ *Het 9de en laatste nummer van* De Bliksem *(1941)*

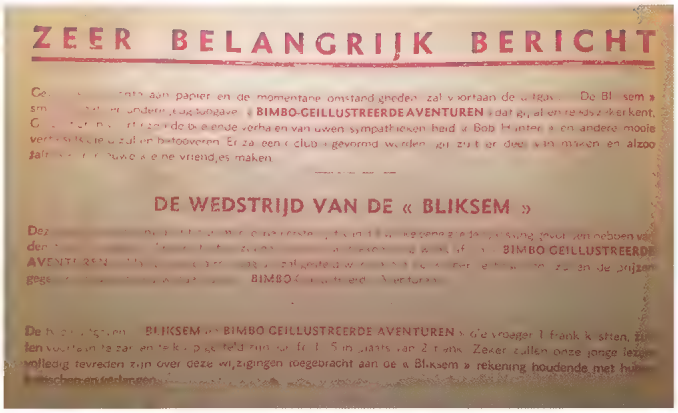

▲ *Mededeling dat* De Bliksem *samensmelt met* Bimbo-Geïllustreerde Avonturen

▲ De covers van de twee bundelingen van De Bliksem

De nummers van *De Bliksem* werden ook gebundeld verkocht. We identificeerden 2 albums, telkens met een andere inhoud. Je hebt beide albums nodig om de reeks volledig te hebben.
Maar daarmee is het verhaal van Bob Hunter nog niet afgelopen. Onlangs konden we de hand leggen op een klein-formaat pulpromannetje met de titel *Bob Hunter op Indianenpaden, De Wraak van den Halfbloed*. De uitgever bleek dezelfde te zijn: *De Nieuwe Uitgeven* in Brussel! Wanneer we de titellijst van 10 deeltjes op de achterkaft bekijken, komt die grotendeels overeen met de titels van de Bob-Hunter-verhalen voor *De Bliksem*. Wanneer we het verhaalverloop bekijken van het pulpboekje, komt het volledig overeen met het verloop van het stripverhaal. Het leidt geen twijfel dat deze beide uitgaven op elkaar afgestemd zijn. Wat we echter niet weten is wie er eerst was: de pulpboekjes of de strip? We gaan ervan uit dat de pulpboekjes er eerst waren en dat ze dan verstript zijn voor *De Bliksem*, en dat de stripversie verder bleef lopen in *Bimbo*.

▲ Cover van het pulpromannetje van Bob Hunter, De Wraak van den Halfbloed

Lijst nummers De Bliksem

Avontuurlijke verhalen Bob Hunter

NUMMER	TITEL	DATUM
1	BIJ DE INDIANEN	1941
2	ONDER PAARDENDIEVEN	1941
3	DE WRAAK VAN DEN HALFBLOED	1941
4	HET SPOOK DER SPELONK	1941
5	HET EINDE VAN EEN BANDIET	1941
6	EEN DUIVELSKEREL	1941
7	IN DE VAL DER TAXANORA'S	1941
8	DE ROODE ZEEROVER	1941
9	DE ZEEROVERS VAN HET EILAND	1941

DE VERLOREN RAKKER

Telkens we denken dat we van onze bekendste stripauteurs het hele grafische repertorium hebben opgelijst, komt iemand aandraven met een onbekende strip of illustratie. Uiteraard zijn we daar opgetogen over, het toont aan dat we nog lang niet uitgepraat zijn, en dat bladen als *StripKiosk* zeker hun bestaansreden hebben. Afgelopen zomer was het weer raak. Iemand duwde mij een onbekend nummer van *De Rakker* onder de neus.

Door Peter Van Hooydonck

Met dank aan Johan Verachtert

Op 20 januari 1944 verscheen het laatste nummer van het Vlaamse jeugdblad *Ons Rakkersblad*, dat in oktober 1942 was ontstaan en waarin de bekende *Ivanov's verteluurtjes* werden opgenomen, van de hand van Sacha Ivanov, pseudoniem voor Rachel Ysabie-Van Overbeke. Hoewel Rachel reeds in 1942 overleed bleven de *Verteluurtjes* verder verschijnen onder haar naam. Sacha Ivanov was immers een gevestigde waarde in de Vlaamse pulpliteratuur en wat verscheen onder haar naam, verkocht als zoete broodjes. *Ons Rakkersblad* werd in juli 1943 overgenomen door de uitgeverij EDITO. Deze uitgeverij wilde het over een andere boeg gooien...

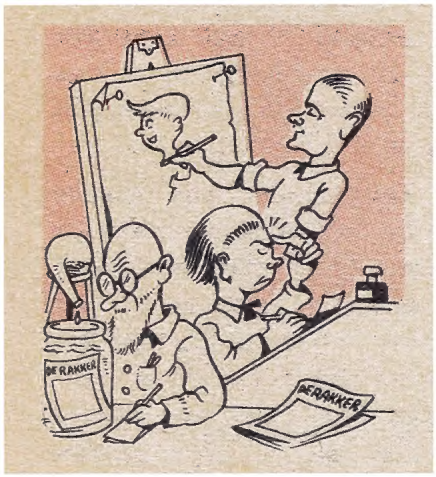

▲ *Een zelfportretje van Willy Vandersteen uit* De Rakker *nummer 12*

▲ *Cover van het eerste nummer van* De Rakker, *geïllustreerd door Vandersteen*

Nog tijdens de bezettingsperiode van België verscheen op 3 februari 1944 het eerste nummer van het weekblad *De Rakker*, op klein formaat (13 x 23 cm), 16 pagina's dik, uitgegeven door EDITO. Het werd gedrukt op de persen van drukkerij IMIFI (*Imprimerie pour l'Industrie et Finances*) in de Hopstraat in Brussel, die ook de loten van de Koloniale Loterij et *L'Echo de la Bourse* drukte. De verantwoordelijke uitgever van *De Rakker* was Jef Contryn.

Jef Contryn (1902-1991) was een poppenspeler in hart en nieren uit Mechelen en in 1941 stichtte hij het marionettentheater *Het Spelleke van Ulenspiegel*. Na de oorlog richtte hij het reizend poppentheater *Hopla* op, en stond hij mee aan de wieg van Pats Poppenspel. Jef Contryn probeerde in 1949 ook nog voor de tweede maal een stripblad op te richten: *Wonderland*, uitgegeven bij Patria in Antwerpen. Dit blad was echter maar een kort leven beschoren.

Het eerste nummer van *De Rakker* is toonaangevend voor alle volgende nummers. Het bevat veel werk van Willy Vandersteen: de voorplaat, een gag op de achterkant (*Voetbalreportage in de Radio*), een geïllustreerd artikel over de *Muziekgeschiedenis voor de Jeugd* van Karel De Brabander en een illustratie bij een verhaal, allemaal gesigneerd met Wil. Het blad teerde in grote mate op het talent van Vandersteen. Naast Vandersteen vonden we nog illustratiewerk van Sirius (Max Mayeu). ▸

de verloren RAKKER

▲ *De cover van het (voorlopig) laatste nummer van* De Rakker, *geïllustreerd door Sirius*

Vanaf het tweede nummer krijgen we op de laatste pagina een nieuwe gagreeks van Willy Vandersteen : *Bert de lustige Trekker*. Een gag bestaande uit twee stroken, met tekst onder de plaatjes, maar loepzuivere Vandersteen. Binnenin opnieuw illustratiewerk van de meester. Vanaf het derde nummer krijgen we een nieuwe rubriek: *Professor Weetal*, ook weer geïllustreerd door Vandersteen.

Het blad kent verder een gestaag verloop, met de vaste aanwezigheid van Vandersteen in elk nummer. Vanaf eind april verscheen *De Rakker* nog slechts drie maal per maand. Het laatste nummer 21 verscheen op 28 augustus 1944, één week voor de bevrijding van de hoofdstad. Ten minste, dat dachten we!

Het onbekende nummer 22 dat Johan Verachtert opdiepte, dateert van 12 september 1944, een week nadat Brussel en Antwerpen bevrijd werden. Waarschijnlijk was het nummer nog gedrukt voor die woelige septemberdagen.

Meteen werd het duidelijk dat er ook een onbekende gag van *Bert de lustige Trekker* op ons zat te wachten, die we jullie niet wilden onthouden!

BERT DE LUSTIGE TREKKER
ALS IEDER RAKKER EEN ECHTE DIERENVRIEND, DEELT BERT TIJDENS ZIJN PIK-NIK, ZIJN
ONTBIJT MET EEN ARME RASSTRAATHOND. DEZE GAAT AAN Z'N LOTGENOOTEN IN'T DORP Z'N WEDER VAREN VERTELLEN .....
MET HET GEVOLG DAT AL WAT HOND IS IN HET DORP WELDRA MET VREUGDEVOL GEBLAF ACHTER ONZEN BERT AANZIT !!!

▲ *De tot nu toe nog niet gerepertorieerde gag van* Bert de lustige Trekker

De Striep

SPECIAALZAAK IN STRIPVERHALEN

KATELIJNESTRAAT 42, 8000 BRUGGE
T: 050-33 71 12 • E: INFO@DESTRIEP.BE

NIEUW! WEBSHOP:
WWW.DESTRIEP.BE

ALLE NIEUWE STRIPS
HEEL GROOT AANBOD TWEEDEHANDS,
KOOPJES EN PAKKETTEN TEGEN
AANTREKKELIJKE PRIJZEN
COMICS, MANGA'S EN FRANSE STRIPS
GADGETS, POSTERS, FIGUURTJES
EN ZOVEEL MEER!

OPEN VAN DINSDAG TOT ZATERDAG
VAN 10.00 TOT 12.30 UUR EN 13.30 TOT 19.00 UUR
MAANDAG VAN 13.30 TOT 19.00 UUR
ELKE EERSTE ZONDAG VAN DE MAAND
VAN 14.00 TOT 18.00 UUR

Fenix-albums voorjaar 2020

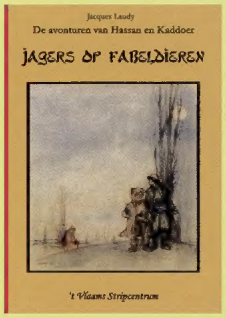

De voorbereidingen voor nieuwe titels in de Fenix-collectie zijn volop lopende. In het eerste halfjaar verschijnen weer **4 albums**, *onder andere werk van Jacques Laudy, een volgende episode van Tom en Marie-Ann en een verzameling gags van Bazielken van Rik Clement.*

Prijs per album: € 10 (voor niet-leden 't Vlaams Stripcentrum) en € 8 (voor de leden 't Vlaams Stripcentrum met een geldige strippas.

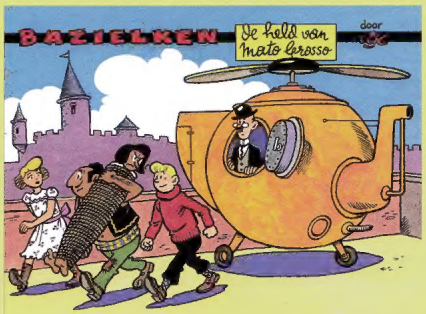

STRIPKIOSK AGENDA

Fenix-albums en nummers van StripKiosk kunnen aangeschaft of afgehaald worden op de volgende beurzen:

7 MAART / NOSTALGIA STRIPBEURS
Den Beulebak / Antwerpen

2 FEBRUARI 2020 / PUTTE BIJ MECHELEN
1 MAART 2020 / LEUVEN
15 MAART 2020 / GERAARDSBERGEN
29 MAART 2020 / NIEUWEGEIN
3 MEI 2020 / GOUDA
10 MEI 2020 / KNOKKE
16-17 MEI 2020 / EINDHOVEN
24 MEI 2020 / GENTSE STRIPBEURS
30-31 MEI 2020 / STRIPDAGEN HAARLEM
21 JUNI 2020 / KALMTHOUT
13 SEPTEMBER 2020 / AALST

NIEUW !!! DE DENKBANK 5 EN 6

PIRG

ERIK

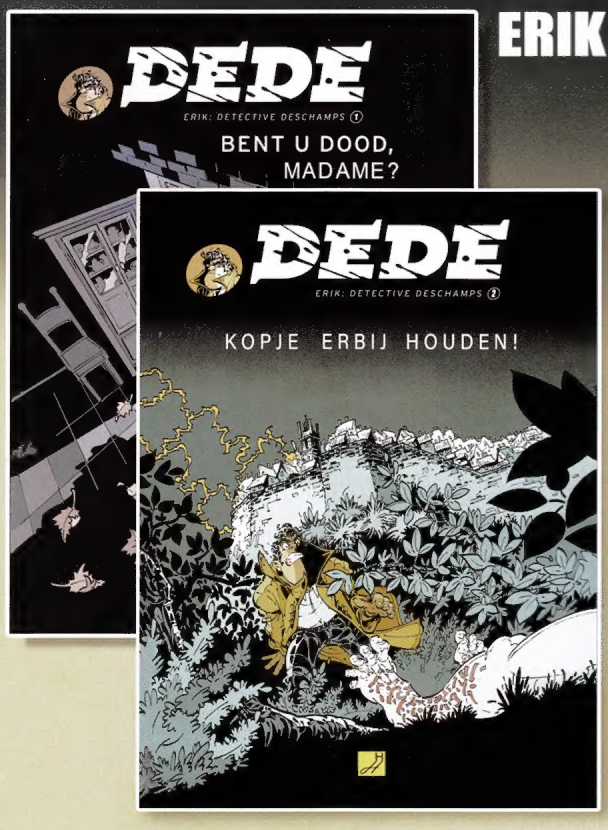

ERSEL - RENOT

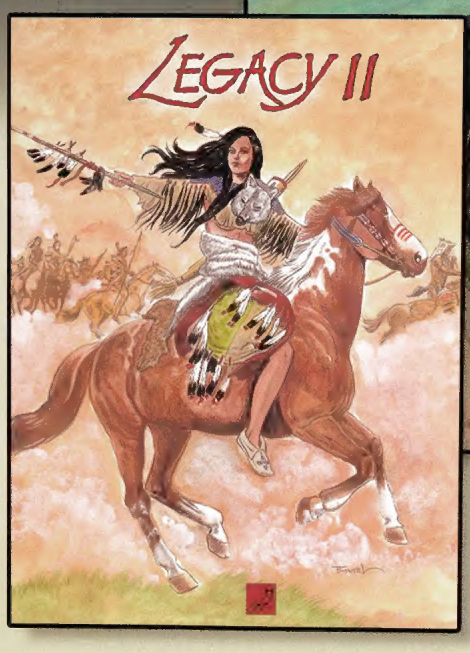

Hauwaerts Uitgeverij

www.uitgeverijhauwaerts.be - car.hauwaerts@telenet.be - tel 0495365935